

Onsdagen den 22 februari

Kl. 09.00–16.52

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 1 februari justerades.

§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprövningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för ny ledamot av riksdagen

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Anders Karlsson (C) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 20 februari 2023 sedan Annie Lööf (C) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 20 februari 2023

Annika Sandström

ordförande

/Agota Földes

sekreterare

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:

prot. 2022/23:19 för torsdagen den 16 februari från skatteutskottet,

prot. 2022/23:13 för torsdagen den 16 februari från civilutskottet,

prot. 2022/23:25 för torsdagen den 16 februari från utrikesutskottet och

prot. 2022/23:21 för torsdagen den 16 februari från socialutskottet.

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till näringsutskottet:
RiR 2023:1 Etablering av myndigheter utanför Stockholm – små regionala bidrag utan äventyrad effektivitet på lång sikt

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2022/23:62 till trafikutskottet

2022/23:64 till socialutskottet

Skrivelser

2022/23:60 till utbildningsutskottet

2022/23:63 till socialförsäkringsutskottet

Framställningar

2022/23:RB1 och RB2 till finansutskottet

Redogörelser

2022/23:PN1 och RAN1 till konstitutionsutskottet

Motion

2022/23:2333 till justitieutskottet

EU-dokument

ST 15936/22 till justitieutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 17 mars*.

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Utbildningsutskottets betänkanden

2022/23:UbU3 Studiestöd

2022/23:UbU4 Förskolan

Trafikutskottets betänkanden

2022/23:TU4 Infrastrukturfrågor

2022/23:TU5 Kollektivtrafikfrågor

§ 7 Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter

Prot. 2022/23:67
22 februari

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU33
Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter (prop. 2022/23:58)
föredrogs.

*Extra ändringsbudget
för 2023 – Tillfällig
skatt på vissa elprodu-
centers överintäkter*

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Med hög inflation som leder till högre räntor, både i Sverige och i vår omvärld, och höga el- och bränslepriser har hushåll och företag i både Sverige och andra länder det väldigt tufft just nu. Vi har också krig i Europa med ett enormt lidande i Ukraina. Sverige skickar tillsammans med en ansvarstagande omvärld både vapen och ekonomiskt bistånd. Det finns ett brett stöd i den här kammaren för det, och det är bra.

Vi måste rusta upp den svenska försvarsförmågan och bygga säkerhet tillsammans med andra länder. Efter många år med kriminalitet och organiserad brottslighet har vi en inhemsk situation där vi behöver fler poliser och hårdare straff. Utmaningarna och problemen är stora och omfattande i Sverige. Mycket av det som sker i omvärlden påverkar såklart Sverige. Många problem är också en följd av politiska beslut fattade i Sverige av tidigare regeringar.

Kriget i Ukraina har påverkat oljepriset och självklart även priset på bensin och diesel här i Sverige. Men redan före kriget i Ukraina, fru talman, hade Sverige världens högsta dieselpriis. Elpriset i Sverige har såklart påverkats av energikrisen i Europa och kriget i Ukraina, men elpriset i Sverige ökade långt innan Ryssland startade krig mot Ukraina. När kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2 stängdes den förra mandatperioden raderades elproduktion motsvarande 10 procent av Sveriges årliga elkonsumtion. Med en rösts majoritet i den här kammaren lyckades den förra regeringen stänga ned kärnkraft, som om den hade funnits, hade inneburit 30–50 procent lägre elpriser i södra Sverige hösten 2021, det vill säga långt innan Ryssland startade krig i Ukraina.

Efter många år av global högkonjunktur går världen nu in i en lågkonjunktur. Självklart påverkar det Sverige, fru talman. Men åtta år med socialdemokratisk regering innebär också att Sverige hade lägst ekonomisk tillväxt i hela Europeiska unionen föregående år. Det som sker i omvärlden påverkar Sverige, men en stor del av de problem Sverige har i dag är resultat av politiska beslut fattade i den här kammaren och av den förra regeringen. Jag vill påminna dem som lyssnar på debatten i dag och hör tonläget från oppositionen om att mycket av den kritik som kommer mot den nya regeringens politik berör problem skapade av den förra regeringen.

I dag debatterar vi ännu en extra ändringsbudget, som tar sikte på vissa elproducenters överintäkter. Detta är ett led i EU:s arbete med att hantera elkrisen och de katastrofala följderna för ekonomin, för hushåll och för företag.

Tonläget har varit högt den här veckan. Man har kritiserat regeringen för senfärdighet. Några har till och med gått så långt att de sagt att regeringen har slarvat bort miljarder genom att inte göra det här tillräckligt snabbt. Detta, fru talman, stämmer helt enkelt inte, och jag hoppas att debatten i dag kommer att göra det mycket klart för er som lyssnar.

Faktum är att Finansdepartementet har jobbat så fort det varit möjligt med att få allt det här på plats. Att införa ny skatt är komplicerat, och det är bra att det är komplicerat. I Sverige ska man veta i förväg hur hög skatten är. Tänk att som enskild medborgare i efterhand få veta att fordonskatten blir tio gånger så hög för att staten behöver pengar! Då är det fråga om beslut som man som enskild medborgare inte längre kan påverka. Det är bra att det är komplicerat med skattelagstiftning, och det är bra att det tar tid att införa nya skatter.

Rent konkret kommer det här förslaget att innebära att elproducenter som producerar och säljer el från de kraftslag som förordningen tar sikte på beskattas för intäkter över 1 957 kronor per megawattimme, vilket alltså är något mindre än 2 kronor per kilowattimme. De vinster som överstiger den nivån kommer staten att beskatta med 90 procent. Då gäller det att komma ihåg att det är nettovinster som kommer att kunna beskattas.

Generellt har processen varit snabb, fru talman. Man har förkortat alla led i processen, med kortad beredningstid, kortad motionstid här i riksdagen och kortare tid för ikraftträdande. Ni som lyssnade på tjänstgörande talman när hon öppnade sammanträdet i dag kunde höra att även tiden fram till kammardebatten förkortats.

I Sverige finns det ett generellt förbud mot retroaktiv beskattning. Den juridiska bedömningen är att det inte har gått att göra detta snabbare eller annorlunda än på det sätt man har gjort. Låt mig vara tydlig: Regeringen har jobbat så fort det bara har varit möjligt utifrån den lagstiftning som jag tror att vi gemensamt är överens om: ramverken för hur det ska gå till med lagar och beskattning i det här landet. Därför, fru talman, har det varit märkligt att följa inte minst Socialdemokraternas kritik i debatten. Bristen på självinsikt är stundtals bedövande. Jag hoppas att Socialdemokraterna håller med om att de lagar som vi stiftar här inne också ska följas.

Grundproblemet är dock elkrisen och bristen på el. Det är Socialdemokraterna högst ansvariga för. Det var Socialdemokraterna som lade ned fullt fungerande kärnkraft. Det var det som skapade den elkris som vi har att hantera och som skapar problem för hushåll och företag i Sverige i dag.

Fru talman! Det är Socialdemokraternas fel att pensionären måste sälja huset och att familjer tvingas skicka hungriga barn till skolan. Det är Socialdemokraternas fel att företag tvingas stänga ned och att personal sägs upp.

Fru talman! Det är Socialdemokraternas fel att pengar som skulle ha kunnat användas i välfärden, som hade gett fler händer i vården och som hade stärkt skola, sjukvård och äldreomsorg, nu går till höga elräkningar. Låt ingen lura i er något annat, för saker hänger ihop!

Sverige sticker ut i EU. 42 procent av alla samlade kapacitetsavgifter kommer i Sverige till Svenska kraftnät. Det är pengar som staten kan använda. Föregående år var det 70 miljarder som var kapacitetsavgifter. Det är långt mycket mer än vad all moms och all punktskatt inbringar. Prognosen är att punktskatten på el från föregående år inbringar ungefär 26 miljarder kronor. Momsen på elen är 20 miljarder. Tillsammans är alltså den

totala beskattningen strax under 46 miljarder kronor, enligt nuvarande prognos.

Kapacitetsavgifterna är en bra bit över 70 miljarder. Det är bra att förstå i sammanhanget att Sverige skiljer ut sig. De stora intäkterna kommer alltså inte staten till del via skatt eller moms på elen utan via kapacitetsavgifterna.

Det är därför regeringen har valt att använda kapacitetsavgifterna för att reparera den föregående regeringens orsakade problem för hushåll och företag. Avgifterna används nu till att säkerställa att hushållen och även företagen kommer att få lite hjälp på vägen för att klara de höga elpriserna.

Fru talman! Den regering som nu sitter tillsammans med Sverigedemokraterna kommer att bygga tillbaka kärnkraft. Vi kommer att bygga tillbaka energiproduktion här i landet. Det är en av regeringens främsta prioriteter för att få ordning och reda på Sverige igen.

Den extra ändringsbudgeten är bara en liten del i ett stort paket för att hantera de problem som nedlagd kärnkraft har orsakat. Det kommer att ge en liten intäkt till staten och hjälpa till för att vi ska kunna hantera de problem som detta orsakat.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 2 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Den 6 oktober antog ministerrådet en EU-förordning för att komma till rätta med de höga energipriserna. En förordning träder i kraft 20 dagar efter att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning. Som vi alla vet har en EU-förordning direkt rättsverkan i ett EU-land utan att det krävs några nationella genomförandeåtgärder.

Den 17 november lämnade regeringen en proposition med anledning av just den här EU-förordningen, som berörde skatt på extraordinära vinster för vissa företag. I det specifika fallet handlade det om fossila bränslen. Det hela passerade relativt obemärkt, och det tycktes inte föreligga några särskilda hinder. Skatten började tillämpas i enlighet med vad som angavs i förordningen.

Nu har emellertid en ny proposition landat på riksdagens bord utifrån samma EU-förordning. Den här gången gäller det elbolagens övervinster. Nu hävdar dock regeringen att skatten inte kan tillämpas förrän tre månader senare än vad förordningen anger.

Jag har därför två frågor till Edward Riedl. Regeringen och Moderaterna hävdar att skatten inte kan tillämpas i enlighet med EU-rätten. Är det Moderaternas och regeringens inställning att EU-lag inte står över svensk lagstiftning? Varför bereddes inte propositionen om skatt på övervinster på fossilenergi och skatt på elbolag samtidigt när båda grundar sig på samma EU-förordning?

Anf. 3 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Tack, Samuel Gonzalez Westling, för frågorna!

Låt mig börja med några bitar. Det är inte regeringens primära bedömning utan Lagrådets bedömning. Det brukar vara någonting som vi har att lyssna till härinne. Vi följer också den lag som finns. Den har rättsavdelningen på Regeringskansliet också tittat på.

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Extra ändringsbudget
för 2023 – Tillfällig
skatt på vissa elprodu-
centers överintäkter*

Det är den samlade bedömningen att svensk skattelagstiftning gör att vi är tvungna att göra på det här sättet. Man kan inte lägga EU-lagstiftningen ovanpå svensk lagstiftning utan att göra någonting, utan den måste implementeras i svensk skattelagstiftning. Det är det som gör att det tar lite längre tid i Sverige och en del andra EU-länder.

Det är inte möjligt med retroaktiv beskattning. Det är som jag sa, fru talman: Det är i grund och botten rätt bra att man inte kan bli beskattad i efterhand. Men för den som lyssnar på debatten kan det vara bra att veta att Vänsterpartiet i går lämnade in ett förslag till finansutskottet som vi nu såklart ska behandla.

Där föreslår man att vi nu helt enkelt bryter mot svensk grundlag och efterbeskattar företagen från och med den 1 december 2022 fram till juni. Det är ett ganska långtgående förslag, och det skulle förändra saker i grunden om man gjorde på det sättet.

Det som är viktigt när man inför skatter är att man vet vem som ska betala den nya skatten. Det gäller framför allt att de som ska betala skatten vet om att det är de som omfattas. På vilken nivå ska skatten ligga, och under vilken period ska skatten gälla?

Det som framför allt var viktigt för den här regeringen var att veta hur det skulle påverka elproduktionen i Sverige, givet att den förra regeringen tillsammans med Vänsterpartiet lade ned 10 procent av svensk energiproduktion när man lade ned kärnkraftsreaktorerna Ringhals 1 och 2. Vi riskerade fränkoppling, det vill säga att elen skulle ta slut i Sverige.

Anf. 4 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag ber fru talman att notera att de frågor som jag ställde inte fick några svar, nämligen om det var regeringens och Moderaternas inställning att EU-lag inte står över svensk lagstiftning. Det var den absolut mer relevanta frågan i det här fallet.

Vi har nu hört Edward Riedl i talarstolen hävda att det på något sätt skulle vara en rekordsnabb behandling av skatter. Vi vet att vi har hanterat en skattelagstiftning utifrån exakt den här EU-förordningen redan i höstas. Var det inte en rekordsnabb behandling av skattelagstiftning i sådana fall? Jag antar att den borde ha varit mycket snabbare hanterad än den som vi har att hantera här i dag.

Frågan kvarstår. Varför väljer regeringen och Moderaterna att inte lägga fram en proposition om just de saker som EU-förordningen föreslår att man ska göra för att vi ska kunna uppfylla de krav som EU-rätten ställer på oss?

Anf. 5 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Det var det jag försökte beskriva. Självklart ska Sverige implementera EU-lagstiftning. Det gör vi nu. Det kommer vi att fatta beslut om i dag, bara för att det ska bli tydligt för den som lyssnar.

Det jag förklarade för ledamoten Samuel Gonzalez Westling från Vänsterpartiet var att vi i Sverige har en annan lagstiftning än vad en del andra EU-länder har, framför allt på skatteområdet. Det gör att det måste implementeras i svensk lag.

Det gick alltså inte att lägga den här EU-lagstiftningen ovanpå svensk skattelagstiftning och låta den börja gälla, utan den var tvungen att imple-

menteras i svensk lag. Det var inte vi politiker här som sa att det var på det sättet. Det var Lagrådet som sa det. Den juridiska avdelningen på Regeringskansliet konstaterade att det var på det sättet man måste göra.

I grund och botten är det bra att vi inte har möjlighet till retroaktiv lagstiftning i Sverige. Jag vet, fru talman, att Vänsterpartiet har en helt annan uppfattning. Man vill kunna beskatta både privatpersoner och företag i efterhand. Det vore en helt annorlunda ordning än den som jag tror att de flesta partier och politiker här i kammaren är överens om. Man måste på förhand veta hur mycket skatt man ska betala.

Lek med tanken att man som enskild medborgare i efterhand får reda på att nu har Vänsterpartiet bestämt att fordonsskatten blir tio gånger så hög som man trodde från början, och så ska man ska hantera det.

Fru talman! Det är rimligt att man från början vet hur mycket skatt man ska betala. Där, tror jag, skiljer sig Vänsterpartiet och de andra partierna i den här kammaren åt. Vi skiljer oss åt i hur denna implementering skulle kunna se ut.

Vi har olika uppfattningar om detta. Men inte om huruvida EU-lag ska implementeras, för det är vad vi gör i dag.

Anf. 6 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! När man lyssnar på finansutskottets ordförande Edward Riedls anförande bleknar Bagdad-Bob i sammanhanget.

Det är klart att det är en del av det borgerliga narrativet att skylla allting på de problem som man tycker att den tidigare regeringen har skapat. Det är ett sätt att dölja egna tillkortakommanden och egna brister.

Jag tog ändå fasta på en passus i Edward Riedls anförande. Han sa att riksdagens kammare samlas i dag för att debattera skatt på elproducenters övervinster. Låt oss då hålla oss till det, Edward Riedl.

Under den tid som regeringen har verkat, ända sedan valdagen i september, har den gjort en hel del olika vägval. Den har fattat ett stort antal olika beslut. Det har inte funnits *en* väg att vandra. Den hade kunnat hantera det på väldigt många olika sätt och kunnat komma fram till ett helt annat förslag än det som den levererar till Sveriges riksdag i dag.

Det leder naturligtvis till en fundering. Efter alla de vägval regeringen har gjort, och efter alla de beslut man har fattat, producerar man ett förslag som omfattar 150 miljoner kronor i skatt som man tar in. Man har dessutom satt en ram från den 1 mars till den 30 juni, när EU:s förordning säger att det skulle tillämpas från den 1 december.

Det jag inte kan bestämma mig för är om den borgerliga regeringen representerar inkompetens eller om man representerar en fullständig ovilja att hitta en lösning för att återföra de stora övervinster som elproducenterna i dag gör tillbaka till svenska hushåll och svenska löntagare. Kanske finansutskottets ordförande kan bringa lite klarhet i detta.

Anf. 7 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Låt mig först säga till den som lyssnar att man verkligen blir provocerad när man hör socialdemokrater som har styrt Sverige i åtta år och som lämnar efter sig ett elsystem där kärnkraft har plockats bort till den grad att svenska hushåll och företag i dag plågas på ett extremt sätt, vilket de inte hade behövt göra. Ändå står Socialdemokraterna här framme och försöker skriva om historien.

Bagdad-Bob, för den som lyssnar, var i Irak och förklarade att det inte fanns några problem och så vidare. Den som närmast liknar Bagdad-Bob, fru talman, står i den andra talarstolen här och låtsas inte om att man har lagt ned kärnkraften och skapat de problem vi i dag är tvungna att hantera. Det är problem som den nya regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har att lösa.

Det är en inkompetens som ledde till att man tog bort koldioxidfri elproduktion – den som gjorde att Sverige som ett av få länder i världen hade koldioxidfri el till ett extremt lågt pris. Detta är nu borta för att ni förstörde det. Det tror jag att man ska ta fasta på.

Fru talman! Den andra delen kanske ledamoten Niklas Karlsson, skatteutskottets ordförande, kan svara på. Den som lyssnade på nyheterna i går hörde Mikael Damberg, som är ekonomisk-politisk talesperson för Socialdemokraterna. Han var, precis som Niklas, kritisk. Han ville inte kännas vid att man har lagt ned kärnkraften, trots att det är ett faktum. Han var kritisk till att detta inte har införts snabbare, men han vill ändå följa den lagstiftning vi gemensamt har. Han kunde inte ge svar på hur snabbt det skulle ske, men det kanske Niklas Karlsson kan berätta för den som lyssnar.

På vilket sätt och var någonstans i processen skulle vi ha kapat tid? Vi har kapat tid i alla delar av beredningsprocessen. Niklas Karlsson får berätta: Var skulle vi ha kapat mer tid? Vilken lag skulle vi ha hoppat över för att göra detta så snabbt som ni säger att det skulle gå att göra? Det kan gärna Niklas Karlsson få svara på.

Anf. 8 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Finansutskottets ordförande återkommer hela tiden till att prata om helt andra saker än det vi är här för att debattera i dag.

Jag kan vid vilket tillfälle som helst, precis när Edward Riedl vill, debattera allting annat: elsystem, kärnkraft och energiförsörjning. Men det vi ska diskutera i dag är tillfällig skatt på vissa elproducenters övervinster. Låt oss hålla oss till det. Tala om för oss som sitter i riksdagens kammare och för dem som lyssnar på debatten varför detta bara ska omfatta 150 miljoner kronor och varför det bara ska gälla från den 1 mars till den 30 juni!

Jag kan upplysa riksdagens ledamöter om att det svar vi får från finansutskottets ordförande i dag visar att det råder inkompetens i Sveriges regering. Efter alla de vägval man har gjort och efter alla de beslut man har fattat hade man kunnat välja en annan väg.

Det är riktigt, Edward Riedl, att Mikael Damberg i debatt i gårdagens *Aktuellt* med Elisabeth Svantesson sa att vissa saker hade vi inte kunnat göra fortare. Det är riktigt, men vi hade också kunnat göra dem annorlunda. Den som kan hantverket vet att om regeringen hade gått till riksdagen i höstas med en stoppskrivelse och talat om att EU:s förordning ska gälla från den 1 december, men att vi behöver återkomma med kompletterande svensk lagstiftning, skulle vi ha kunnat hantera det som Edward Riedl i dag upplever som ett problem med retroaktivitet.

Detta är ett medvetet val av den borgerliga regeringen. Det ska vara 150 miljoner, och vi ska inte återföra de stora övervinster som elproducenterna nu har gjort tillbaka till hushåll och vanliga löntagare. De ska stanna där. Edward Riedl företräder helt andra intressen än dem vi socialdemokrater företräder. När vi står på vanliga hushålls och löntagares sida före-

träder Edward Riedl producenterna – detta kryddat med ett visst mått av inkompetens och brist på handlingskraft i Sveriges regering.
(Applåder)

Anf. 9 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Låt oss börja med det som Niklas Karlsson inte vill svara på. Skulle regeringen ha valt att strunta i Lagrådet eller den juridiska avdelningen på Regeringskansliet? Regeringen har förkortat alla delar i beredningsprocessen för att rekordsnabbt få skattelagstiftning på plats. Vilken del skulle vi ha kortat ned? Där blir Niklas Karlsson svaret skyldig.

Socialdemokraterna har sagt att detta inte hade gått att införa så tidigt som den 1 december; det är det ena beskedet. Man hade tydligen kunnat göra det mycket snabbare än den här regeringen, men man vägrar att svara på frågan om var i processen vi skulle ha kortat ned det hela. Det finns inget svar på det. Då kan man inte hantverket. Då står man här, fru talman, och bara pratar strunt. Man måste kunna svara på den typen av frågor. Om man vill korta ned processen – var någonstans, och vilken lag skulle vi ha hoppat över för att göra detta snabbare än vad det gjordes? Det vägrar man att svara på från Socialdemokraternas sida.

Fru talman! Det går inte att ha den här typen av debatter om elstöd, om överbeskattning av elproducenter eller om någonting annat utan att prata om varför problemet har uppstått.

Jag förstår att Socialdemokraterna hela tiden säger: Låt oss inte prata om det som hände förra mandatperioden när vi lade ned kärnkraften och skapade de här problemen! Jag förstår att man vill föra den typen av debatt. Men, fru talman, det här är inte oväsentligt. Man måste prata om varför problemen har uppstått.

Den här regeringen har att hantera de problem som den förra regeringen skapade, och det håller vi på med just nu. Ni blir svaret skyldiga i fråga efter fråga. Ni kan inte svara på vad som skulle ha gjorts annorlunda, så jag antar att även Socialdemokraterna håller med om att det var rimligt att göra på det sätt vi gjorde. Det var rimligt att lyssna på Lagrådet och andra instanser.

Anf. 10 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag vill fortsätta lite grann på spåret rörande avgränsningarna som regeringen har valt att göra när man inför denna exceptionella lagstiftning.

Vi har ett i grunden väl fungerande energisystem, menar jag, med ansvarsfulla och kompetenta aktörer. Vi har konkurrensutsatta marknader, och det är bra. Det behöver vi ha. Men under de exceptionella förhållanden som nu råder med ett krig i Europa finns det orsak att tillämpa den här typen av lagstiftning, som är exceptionell.

Min fundering handlar lite grann om den avgränsning regeringen har valt att göra i förhållande till de aktörer som beskattas. Det var faktiskt fullt möjligt att beskatta även andra aktörer än elproducenter, till exempel dem som handlar med finansiella instrument och spekulerar i elpriset. Under dessa exceptionella förhållanden finns det anledning att beskatta också dessa aktörer.

Min fråga, fru talman, är: Varför har regeringen gjort den avgränsning som man har gjort?

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Extra ändringsbudget
för 2023 – Tillfällig
skatt på vissa elprodu-
centers överintäkter*

Anf. 11 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Den som lyssnar på Miljöpartiets ledamot i finansutskottet Marielle Lahti behöver komma ihåg en sak. Ledamoten säger att vi har ett väl fungerande energisystem. Jag tror inte att alla de hushåll som i dag plågas av extremt stora elräkningar – flera gånger större än vad de någonsin har varit – håller med.

Jag, som bor i Norrland, där el närmast har varit en icke-fråga, hade en elräkning på 10 000 kronor i december. Människor har hört av sig till mig från södra Sverige, där man har elräkningar på över 20 000 kronor för en enskild månad. Miljöpartiet tycker att vi har ett väl fungerande energisystem. Jag gissar att man är stolt över det man gjorde under de åtta år man tillsammans med Socialdemokraterna styrde energipolitiken.

Företag lägger ned produktion. Man har inte längre råd att köra bakugnar på bagerier. Personal blir av med sina arbetstillfällen till följd av vad den förra regeringen har orsakat.

Fru talman! Vi har *inte* ett väl fungerande energisystem. Vi har ett energisystem som är kraftigt påverkat av att man lade ned fungerande kärnkraft. Man gjorde kärnkraften ekonomiskt olönsam, och sedan försöker man i efterhand stå och säga att det var marknadsmässiga beslut som ledde fram till att kärnkraften lades ned. Men kom ihåg: Här i riksdagens talarstol har både socialdemokrater och miljöpartister stått och varit stolta över det som gjorde att kärnkraften, Ringhals 1 och 2, till slut fick läggas ned.

Priset på el gick upp långt innan kriget i Ukraina startade. Hösten 2021, långt innan Ryssland hade inlett sitt anfällskrig mot Ukraina, ökade elpriserna dramatiskt i Sverige – det vet alla som då betalade sina elräkningar – till följd av att kärnkraften lades ned. Det har skapat de här problemen. Där skiljer vi oss åt: i vad som har orsakat dagens situation och om vi är nöjda med den.

Jag får återkomma. Jag ser att min talartid är slut, men jag ska svara på ledamoten Marielle Lahtis fråga i mitt nästa inlägg.

Anf. 12 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag noterar att under de två minuter som ordföranden för finansutskottet använde till att svara på min fråga kom inget svar på min fråga. Däremot påminner retoriken lite grann om valrörelsen, som ju sedan länge är över. Regeringsföreträdarna vill prata om allt annat än den fråga som ligger på bordet i dag.

Jag avvaktar svaret, helt enkelt. Jag ber ordföranden för finansutskottet att svara på frågan varför man valt att göra denna avgränsning, som innebär ett mycket stort tapp för både hushåll och företag. Dessa skulle ha kunnat få ett bra tillskott i kassan om avgränsningen inte hade gjorts så snäv som regeringen har valt att göra.

Anf. 13 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja där jag slutade. Jag avser såklart att besvara den fråga Marielle Lahti har ställt. Men jag blir provocerad – det var därför jag var tvungen att börja i den ändan – när politiker som har orsakat dessa problem, fru talman, står här och låtsas som att man inte har någonting med det att göra. Man går till och med så långt som att säga att vi har ett fungerande energisystem och att det inte finns några problem. Jag tror att

både de människor som i dag betalar dessa elräkningar och de företag som plågas av dessa kostnader upplever problem. Jag tror inte att de tycker att vi har ett fungerande energisystem.

Vi behöver prata om båda sakerna. Vi behöver prata om vad som har orsakat problemen, och där är Socialdemokraterna, Miljöpartiet och de andra som lade ned kärnkraften skyldiga. Vi behöver också prata om vad vi gör här och nu för att mildra konsekvenserna av den politiken.

Det är det denna regering tillsammans med Sverigedemokraterna gör. Gång på gång, i extra ändringsbudgetar, lägger vi fram förslag för att beskatta företag och återföra pengar till hushåll och företag. Vi håller också på att genomföra de första delarna i det som långsiktigt kommer att lösa problemen, fru talman: att bygga tillbaka svensk kärnkraft så att vi tar oss bort från de problem som skapats av den förra regeringen.

Det är alltid svårt att tala om tekniken, men jag ska kort ge mig in på detta. De stora pengarna finns varken i skatten eller i momsen på el utan i kapacitetsavgifterna. Där skiljer Sverige ut sig från övriga EU. Det gör också att det inte finns så mycket övervinster som man försöker hävda från oppositionen. Till och med Socialdemokraternas egen RUT-rapport visade detta. Även risken för minskad elproduktion om man gör på fel sätt är värd att ta med.

Vi var alltså tvungna att göra avgränsningar. Vi var tvungna att titta på konsekvenserna beroende på vilka som skulle få betala den här skatten.

Jag hann inte med hela svaret, men vi kommer kanske att debattera detta ytterligare.

Anf. 14 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det var bra att Edward Riedl tog upp kapacitetsavgifterna. Regeringen har i flera omgångar sagt att man i stället för att få detta på plats – det har vi debatterat ett tag här, och vi verkar inte få några svar – har bestämt sig för att återbetala kapacitetsavgifterna till konsumenterna och företagen. Men det har man ju inte gjort. Trots att man fått besked om att småföretagare i vissa fall har gett upp i väntan på regeringen, trots ett rekordstort antal konkurser – som kreditupplysningsföretagen nu enligt uppgift direkt kopplar till förseningen av återbetalningarna av kapacitetsavgifterna till småföretagen – och trots rekordmånga varsel har man ändå inte lyckats få till återbetalningen förrän en modell nu ska vara på plats den 30 maj. Enligt uppgift i går kommer denna dessutom inte att komma företagen till del förrän i många fall nästa vinter, alltså efter den 1 november 2023 eller före jul 2023, inte 2022.

Det var just detta som pekades ut i den förordning vi nu diskuterar och som regeringen hänvisar till – att kapacitetsavgifterna ska kunna betalas tillbaka skyndsamt. Hur kommer det sig då, om regeringen prioriterat detta i stället för beskattningen av övervinster, som det heter, i elbolagen, att man ändå misslyckats så kapitalt och har fått göra om lagen så många gånger? Om det är detta man lagt all sin energi på, hur kan det då komma sig att dessa småföretag fortfarande inte får sina pengar?

Anf. 15 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Martin Ådahl representerar ett av denna kammars fyra partier, Centerpartiet, som med en rösts marginal lyckades lägga ned 10 procent av svensk elproduktion den föregående mandatperioden när

man lade ned Ringhals 1 och 2. Med tanke på de problem man varit med och skapat är det förbluffande att höra det höga tonläget i kritiken av den nya regeringen när denna löser dessa problem.

Men låt oss gå till fakta. Det Martin Ådahl står här och säger stämmer helt enkelt inte. Den här regeringen valde att förlänga och utöka möjligheten till skatteanstånd, vilket innebär att företagen kan låna av sig själva på skattekontot för att överbrygga tiden fram till dess att man får utbetalning av kapacitetsavgifterna.

Det Martin Ådahl står här och säger, fru talman, stämmer alltså inte. Företagen har möjlighet att låna på skattekontot för att ta sig fram till punkten där man får dessa pengar utbetalda.

Det råder inget tvivel om att regeringen har prioriterat att säkerställa att både hushåll och företag, trots den förra regeringens och dess samarbetspartiers politik, ska klara situationen här och nu. Den här regeringen har detta som högsta prioritet. Möjligheterna finns för företagen att klara av detta. Det Martin Ådahl säger stämmer helt enkelt inte.

Jag har hört andra oppositionspolitiker i denna kammare skrämmas med att företagen inte klarar av likviditeten fram till det att stöden betalas ut. Det är helt enkelt inte sant. Man har möjlighet att låna på skattekontot. Regeringen säkerställer detta.

Anf. 16 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tror inte att ordföranden i finansutskottet riktigt förstår hur cyniskt det låter för många småföretag, som redan gång på gång under pandemin utnyttjat detta skatteanstånd för att överleva de problem vi hade då, att åter få höra att det bara är att låna på skattekontot. Både ledamoten Edward Riedl och jag själv vet ju mycket väl, efter många företagsbesök, hur det i realiteten ser ut – hur detta varierar med vad man har möjlighet att låna på banken, hur man kan klara sig och vad man mår med som ett litet familjeföretag. Man behöver pengarna på kontot, Edward Riedl. Man behöver dem inte i fantasin. Nu är det dags att börja leverera.

Det här är lite som berättelsen om mästern skraddare, han som skulle göra en rock till på lördag som skulle hålla mig varm. Så kom jag tillbaka nästa lördag, och då bidde det ett par byxor. Sedan kom jag tillbaka nästa lördag, och då bidde det en halsduk. Och så kom jag tillbaka nästa lördag, nästa lördag och nästa lördag, och till slut bidde det bara en tumme.

Så är det med allting just nu – elstödet, dieseln, norra Sveriges elstöd. Nu när vi har en förordning som skulle ha genomförts till den 1 december gäller det den också.

Men min poäng är denna – och här går det inte att bara säga kärnkraft, kärnkraft, kärnkraft, utan nu måste frågan faktiskt besvaras: Om ni har lovat småföretagen, och de har planerat utifrån det, att detta skulle komma den 1 november, sedan före jul och sedan tidigt i vår, och om detta var möjligt när ni lovade det före valet, efter valet och igen under hösten, hur kan det nu plötsligt inte vara möjligt utan bli av först nästa vinter? Hur kan ni ha misslyckats så kapitalt? Hade ni fel tidigare när ni lovade det? Eller har ni vetat om detta hela tiden men ändå lovat runt?

Anf. 17 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Martin Ådahl säger att regeringen och jag är cyniska. Cyniskt är för mig är att paja svenskt energisystem och se till att hushåll och

företag får enormt mycket högre priser, så höga att de knappt klarar av dem. Tillsammans med tre andra partier i den här kammaren lägger man ned kärnkraft, och sedan står man i kammaren och har högt tonläge mot den regering som nu löser de problem som den förra regeringen skapade tillsammans med bland andra Centerpartiet.

Cyniskt är att skapa problemen, lägga huvudet på sned och försöka låta empatisk – det är vad Martin Ådahl försöker göra, fru talman – inför dem man har skapat problemen för.

Martin Ådahl säger att det inte är riktiga pengar. Det är väl klart att det är riktiga pengar på skattekontot!

Det allra bästa hade varit om kammaren med Martin Ådahl, Centerpartiet och de andra partierna inte hade orsakat nedläggning av kärnkraft, fru talman. Då hade vi inte behövt prata om de här sakerna.

Elexperterna säger själva att om vi hade haft kvar de två kärnkraftsreaktorerna hade följderna varit lägre elpriser med ungefär 30–50 procent. Det hade varit riktiga pengar. Det är nämligen med riktiga pengar som hushåll och företag i dag betalar de höga elräkningarna. Det är riktiga pengar som hårt arbetande människor har tjänat ihop och som de nu får betala med, Martin Ådahl.

Fru talman! Det är också riktiga pengar som företag har möjlighet att låna på skattekontot för att överbrygga tills regeringens stöd till företagen kommer. De kommer nämligen att komma. Ja, det är mer komplicerat än vi hade önskat och hoppats.

Framför allt ska Martin Ådahl inte lägga huvudet på sned och försöka verka empatisk när man har orsakat de här problemen. Det är fruktansvärt provocerande.

Anf. 18 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Svenska hushåll och företag pressas hårt av mycket höga elpriser. Rysslands invasion av Ukraina och landets agerande på energi-marknaden har orsakat kraftiga uppgångar i priserna på el över hela Europa. Även om Sverige är ett land som inte är beroende av gas för elproduktion importerar vi de höga elpriserna från Europa. På grund av den prissättningsmekanism som används sätts priset på elmarknaden enligt marginalkostnaden för det dyraste kraftslaget i drift.

Samtidigt som priserna på el har höjts kraftigt har produktionskostnaden för majoriteten av elproduktionen i Sverige varit mer eller mindre oförändrad. Nästan hela prisuppgången har därför genererat ökade vinster i systemet. I praktiken har det inneburit stora förmögenhetsöverföringar från elkonsumenter till aktörer på elmarknaden med stora, oväntade övervinster utan några positiva effekter för den svenska ekonomin.

För att möta detta har EU genom en förordning tagit initiativ till att återföra de stora vinsterna till konsumenterna, i akt och mening att skydda hushåll och löntagargrupper mot de höga elpriserna och underlätta för människor i en ekonomiskt svår tid. Syftet med det av EU beslutade in-täktstaket är att övervinsterna genom olika åtgärder ska föras tillbaka till hushåll och företag.

Det har också varit tydligt att det är ett sätt att öka vår uthållighet under det energikrig som Ryssland bedriver mot Europa. Genom att ta gemensamma steg för att göra situationen drägligare för hushållen tillåter vi ingen splittring eller osämja mellan våra länder och inom våra samhällen.

Men regeringen lyckas inte leverera. Det förslag vi i dag har att ta ställning till och som ligger på riksdagens bord för beslut är ärligt talat både för klen och otillräckligt. Det är tandlöst och missar helt sitt syfte.

Fru talman! Den 13 december förra året var ansvarig statssekreterare på Finansdepartementet kallad till riksdagens skatteutskott för att redogöra för ärendet och hur regeringen tänkte hantera det. Men några tydliga besked till utskottet kunde inte lämnas, annat än man, som man sa, hade gjort bästa möjliga. Budskapet från skatteutskottet tillbaka till ansvarigt statsråd var otvetydigt: Om regeringen bara förmår leverera ska vi hantera förslagen skyndsamt.

Resultatet ser vi i dag. Sverige blir sist, och Sverige blir sämst. Priset för detta misslyckande ska redan pressade hushåll och företag bära.

EU-förordningen trädde i kraft den 1 december, för att övervinsterna under de bistra vintermånaderna skulle omfattas. Men för den svenska regeringen har frågan inte varit prioriterad. Därför kommer vårt intäktsstak på plats tidigast i mars, långt efter vintermånadernas stora övervinster. Det är anmärkningsvärt svagt agerat.

Av de stora övervinsterna i miljardklassen som gjorts under vintermånaderna räknar regeringen och Sverigedemokraterna med att få in 150 miljoner kronor. Alla andra länder lyckas, men inte Sverige. Vi är klart sämre än Danmark, Finland, Nederländerna och så gott som alla andra medlemsstater i EU. Sverige blir sist, och Sverige blir sämst.

I veckan cirkulerade uppgifter om att Sverige med annan konstruktion hade kunnat få in långt mycket större belopp, mer i linje med vad våra europeiska grannländer lyckats med. Till Dagens Nyheter säger Energi-marknadsinspektionen att en grov uppskattning ger vid handen en intäkt på 6 miljarder kronor bara under januari och februari. Det är helt andra storheter än den tummetott som regeringen lyckats prestera. Sverige blir sist, och Sverige blir sämst.

Fru talman! För 200 år sedan skaldade Esaias Tegnér:

Vad du ej klart kan säga, vet du ej;
med tanken ordet föds på mannens läppar:
det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta.

Ett otydligt uttryckssätt röjer ofta okunskap och bristande tankeunderlag.

Tegnér's ord bär syn för sägen. Det vi i dag ser är högerregeringens och Sverigedemokraternas politiska prioriteringar i verkligheten. Särskilt tydligt blir det när vi lyssnar till finansutskottets ordförande Edward Riedl. I replikskiftet kallar han inte ärendet för skatt på elproducenters övervinster utan säger att det är en överbeskattning av elproducenter – ”det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta”.

Regeringen vill helst slippa beskattningen av övervinster helt och hållet. Förslaget utformas med svagast möjliga regelverk inom ramen för EU:s förordning. Förslaget presenteras först nu, tre månader efter att det är tänkt att börja tillämpas. Förslaget har i huvudsak remitterats till producenterna medan konsumentensida helt utelämnats. Varken hyresgästernas, villaägarnas eller löntagarorganisationernas åsikter har efterfrågats.

Fru talman! Det är helt omöjligt att vara annat än besviken. Möjligheterna att kompensera konsumenter och företag för rekordhöga priser minskar ju sämre vi är på att beskatta övervinsterna. Att regeringen inte kan eller vill leverera bättre förslag är på ren svenska bedrövligt.

Fru talman! Det står bortom rimligt tvivel att regeringen saknar en plan för hur Sverige ska möta det tuffa ekonomiska läge vi nu befinner oss i. Resultatet ser vi i de halvmesyror som regeringen och Sverigedemokraterna ändå lyckas producera.

Fru talman! Låt mig ändå understryka att det finns anledning att hysa stor respekt för komplicerat lagstiftningsarbete, inte minst när det gäller skattelagstiftning. Men i just det här sammanhanget är ett sådant argument bara svepskäl. ”Om det finns en tydlig politisk styrning så löser man problemet”, sa ju en regeringskälla till Dagens Nyheter häromdagen.

Det går inte att vifta bort senfärdigheten med att svensk skattelagstiftning inte tillåter retroaktivitet. EU-förordningen kom redan i oktober. Trots krav på kompletterande svensk lagstiftning hade regeringen kunnat avisera den kommande skatten för riksdagen redan under hösten och därefter utformat detaljerna.

Att förslaget är minimalistiskt och enbart omfattar 150 miljoner kronor visar vems intressen regeringen i första hand företräder. Och det är inte vanliga löntagare eller svenska hårt pressade hushåll.

Fru talman! Regeringen har visat en närmast monumental ovilja att erkänna hur tufft det är för svenska hushåll och företag just nu.

I ilfart avskaffar man elbilsbonusen över en natt. Det är högsta tempo i att lägga fram förslag för att sänka skatten för höginkomsttagare och leverera förslag till riksdagen på att hemligstämpla elåterbäring – då vilar man inte på några lagrar.

När det handlar om förslag om att värna vanliga löntagare och hushåll som pressas av tuffa ekonomiska marginaler, då är tempot och prioriteringarna inte lika höga – elprisstöd, övervinster som ska återbetalas, friskolor som inte ska omfattas av offentlighetsprincipen och så vidare.

Fru talman! Så här lättvindigt får man inte hantera den svåra ekonomiska tid vi befinner oss i. Så här nonchalant får man inte bete sig mot svenska hushåll och svenska löntagare.

Det är åtminstone min uppfattning att svenska folket behöver handlingskraft, rejäla åtgärder och framför allt en regering som företräder deras intressen.

(Applåder)

Anf. 19 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Låt mig först fråga Niklas Karlsson, som också är skatteutskottets ordförande: Hur mycket snabbare hade Socialdemokraterna, om ni hade suttit i regeringsställning, lyckats få igenom detta? Vilka delar av processen hade ni kortat ned? Vilka lagar hade ni hoppat över? Hade ni struntat i Lagrådet? Hade ni struntat i Regeringskansliets juridiska avdelning, som är opolitisk och densamma oavsett regering? Var någonstans hade ni kortat ned detta? Jag har hört Mikael Damberg säga att det inte hade gått den 1 december – men det tog alldeles för lång tid innan den här regeringen gjorde det. Hur snabbt hade det gått för en socialdemokratisk regering? Vilka delar av processen hade ni kortat ned? Det, fru talman, kan Niklas Karlsson gärna få svara på.

Sedan har jag ytterligare några frågor. Elpriserna i södra Sverige ökade redan hösten 2021. Kan det verkligen, fru talman, ha berott på Rysslands anfällsrig mot Ukraina, som kom långt mycket senare än det? Eller vad berodde egentligen de höga elpriserna hösten 2021 på? Kan det vara så,

som el- och energiexperter säger, att nedlagd kärnkraft – Ringhals 1 och 2 – är förklaringen till de 30 till 50 procent dyrare elkostnaderna redan hösten 2021? Eller vad är Niklas Karlssons uppfattning om vad detta berodde på? Det är dessa problem som har skapat det vi i dag debatterar. Det vore intressant om Niklas Karlsson kunde bringa klarhet i vad han själv tror orsakade detta. Det var två frågor för Niklas Karlsson att svara på.

Anf. 20 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Nu är ju detta inte riksdagens frågestund, men jag ska ändå ge finansutskottets ordförande en chans att få svar på de frågor han ställer.

Jag är särskilt glad över att Edward Riedl tar denna replik. Vi hade den här diskussionen i replikskiftet efter Riedls anförande. Uppenbarligen har Edward Riedl antingen inte lyssnat eller inte förstått. Och då har vi ju ett par minuter till att försöka reda ut det här.

Svaret på frågan om man hade kunnat göra detta fortare är nej. Den proposition som vi har att ta ställning till i dag skulle vi också med en socialdemokratisk regering ha levererat vid ungefär samma tidpunkt. Det är inte detta som är bekymret. Det är hanteringen. Det är de beslut och de vägval som den borgerliga regeringen har tagit under hösten.

Nu är det viktigt att Riedl lyssnar: Den som kan hantverket vet att regeringen också kan komma till Sveriges riksdag och tala om att det nu finns en EU-förordning som gäller från den 1 december, att det är regeringens ambition att den ska gälla från den tidpunkt som är utsatt men att ärendet är av sådan karaktär att det behövs kompletterande lagstiftning. Detta innebär att den kompletterande lagstiftningen och propositionen kommer under våren men att beslutet gäller från den 1 december. Den möjligheten har Sveriges regering. Det kallas stoppskrivelse. Det beslutet valde den borgerliga regeringen att inte fatta.

Då är min fråga: Beror det på att regeringen är inkompetent och inte förstod detta, eller beror det på att regeringen inte vill beskatta de stora övervinsterna och återföra detta till svenska löntagare och svenska hushåll?

Anf. 21 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag får här höra från Niklas Karlsson att det inte hade gått snabbare med en socialdemokratisk regering. Det är väldigt märkligt att höra, men då har vi fått svaret på den frågan. Jag förstår inte det höga tonläget om svaret är att det inte hade gått snabbare.

Det är intressant att Niklas Karlsson tar upp stoppskrivelser och så vidare. Då gissar jag att han kan hela lagstiftningen kring detta, för man måste också berätta vem det är som ska beskattas och hur mycket. Även om man hade gjort på det sätt som Niklas Karlsson föreslår hade det alltså inte varit möjligt med det som fanns från EU. Det hade inte gällt, eftersom vi hade varit tvungna att gå igenom skattesubjekten. Det hade alltså inte fungerat. Även om vi hade gjort på det sätt som Niklas Karlsson nu i efterhand föreslår hade det inte varit möjligt. Då är vi klara med den delen av diskussionen.

I den andra delen sägs att en socialdemokratisk regering inte hade kunnat göra det snabbare. Jamen, då är ju den delen av debatten avklarad. Tack för det, det var ett tydliggörande!

Fru talman! Då går vi vidare, nu när vi har fått svar på de frågorna. Då får Niklas Karlsson, som står och säger hur mycket Socialdemokraterna vurmar för hushåll och företag, gärna berätta hur mycket elstöd i pengar ni betalade ut till svenska hushåll föregående år. Den här regeringen betalar ut 60 miljarder. Jag skulle gissa att det är ungefär sex gånger så mycket som den socialdemokratiska regeringen gjorde förra vintern, men det kan Niklas Karlsson gärna få berätta för dem som lyssnar.

Berätta gärna också hur mycket elstöd den förra socialdemokratiska regeringen betalade ut till företagen. Det skulle också vara intressant att höra, när man nu står och säger att en socialdemokratisk regering minsann hade tagit mycket större ansvar. Vi hade en socialdemokratisk regering. Det var mycket lägre elstöd till hushållen, och ingenting till företagen. Den här regeringen hanterar resultatet av det ni har orsakat, Niklas Karlsson!

Anf. 22 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att erkänna att Edward Riedl vann lite grann i debatten, för nu fick jag chans att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation i betänkandet. Jag glömde nämligen det i anförandet. Så är det gjort!

Åter till frågan. Det är bara att konstatera att Sverige är sist och sämst. I alla EU:s länder klarar man av att hantera detta. Men inte en borgerlig regering i Sverige. Nu har Edward Riedl försökt förklara för riksdagen och mig i det här replikskiftet att detta inte beror på inkompetens eller brist på handlingskraft. Det är gott och väl – vi ska inte bråka om påvens skägg. Men det stärker bara tesen att Edward Riedl företräder helt andra intressen än vad jag och Socialdemokraterna och en del andra partier i riksdagens kammare gör.

Ni förmår att ta tillbaka 150 miljoner kronor. Ni beskattar första ledet. Men pengarna finns ju många gånger någon annanstans, i pensionsfonder eller på en derivatmarknad, vilket ni helt förbiser. Och så lyckas ni återhämta 150 miljoner kronor, när man hade kunnat återföra betydligt större belopp. Det är detta det handlar om – vems intressen man i grunden företräder.

Den här debatten har i dag gett tydliga besked i hur konfliktlinjen går i Sveriges riksdag. Är det hushåll och löntagargrupper som ska skyddas och få tillbaka de stora övervinster som elproducenterna har tjänat på grund av den situation som vi befinner oss i dag, eller är det elproducenternas övervinster som ska stanna hos dem snarare än återbetalas? Där har det – precis som jag tidigare sagt om att det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta – visat sig var Edward Riedl och Moderaterna befinner sig. Det är inte skatt på elproducenters övervinster som gäller i Riedls värld utan en överbeskattning av elproducenterna. Mer behöver väl inte sägas.
(Applåder)

Anf. 23 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi finansutskottets betänkande *Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter*.

Den extra ändringsbudgeten grundar sig på en förordning framtagen av EU. Jag återkommer senare till turerna som ledde fram till dagens betänkande. Förordningen är ett svar på en mycket dåligt förd energipolitik både

här hemma och i övriga EU. I Sverige stängde man ned planerbar kärnkraft i stället för att bygga nytt och bygga fler kärnkraftverk. I Tyskland satsade man på Putin och hans fossila gas samtidigt som man stängde ned kärnkraftverk. Resultatet lever vi med i dag – ett sårbart elsystem där höga energipriser råder.

Förordningen är ett försök att gömma resultatet av den misslyckade energipolitiken genom att återbörda en del av elproducenternas överintäkter till konsumenterna. Tanken är säkert väl menad, men vi elkonsumenter kommer inte att hjälpas över tid av att vissa elproducenter behöver betala en extra skatt, tvärtom. Mer planerbar och fossilfri elproduktion i varje medlemsstat är vad som pressar ned priserna, inte nya skatter.

Betänkandet handlar om att vissa elproducerande bolag ska betala en punktskatt på 90 procent av intäkter som är över cirka 2 kronor per kilowattimme. Perioden för denna extraordinära skatt är från den 1 mars till och med den 30 juni i år. Intäkterna beräknas till 150 miljoner kronor netto.

Skatten ska gälla från den 1 december 2022, men eftersom det handlar om en ny skatt i Sverige har vi grundlagsregler att följa. Enligt regeringen har man arbetat fram förslaget så snabbt som möjligt utifrån de beredningskrav som ställs. Dessa följer vissa regler, bland annat om att man ska skicka ut förslaget på remiss och att Lagrådet ska ha tillräckligt med tid för att granska. I detta fall har remissinstansernas kommentarer lett till att förslaget har omarbetats under tidens gång.

Vissa efterfrågar en retroaktiv skatt för att inkludera elproducenternas intäkter från vintermånaderna. Men i Sverige har vi ett generellt förbud mot retroaktiv beskattning, vilket gör att skatten kan tas ut först från den dag då lagen träder i kraft.

Fru talman! De som belastas av skatt på överintäkter är vindkraft, kärnkraft och kraftvärmeverk, med undantag av gaskraft. Svensk vattenkraft med magasin är undantagen. Tanken är att man ska beskatta elproduktion som har låga marginalkostnader och som hade producerat lika mycket även med lägre intäkter. Mindre anläggningar med effekter under 1 megawatt är undantagna från skatten.

Sverigedemokraterna har försökt att utöka antalet aktörer som ska belastas av skatt på överintäkter, men EU-förordningen är ett trubbigt verktyg som inte låter medlemsstaterna anpassa skatten utifrån vad som passar i respektive land.

Fru talman! Regeringen bedömer att intäktstaket inte får negativa konsekvenser för elmarknaden eller höjer priserna. Men en av remissinstanserna, Energiföretagen, ser en risk att denna skatt ökar energipriserna. Flera remissinstanser varnar för att straffskatten ska minska elproducenters investeringsvilja framöver. Nyckfulla skatter brukar medföra att investerare höjer avkastningskraven, vilket leder till högre priser för oss konsumenter. Detta är extra olyckligt eftersom skatten främst drabbar elproducenter i elområde 3 och 4, där vi redan producerar för lite el sett till vad vi behöver.

Svenska politiker är oftast överens om att skatter är en nationell kompetens och inte en fråga för EU att besluta om. Ändå sker övertramp utan att kritik förs fram. Denna skatt på överintäkter är ett tydligt exempel på hur man i EU kringgår gällande regler.

När det gäller skattefrågor krävs enhällighet bland samtliga medlemsstater, men gällande denna skatt på överintäkter åberopade man som rätts-

lig grund artikel 122 i EU-fördraget. Genom denna manöver kringgick EU-kommissionen enhällighetskravet. I stället beslutade man om den aktuella förordningen med kvalificerad majoritet i rådet. Det är mycket oroande att man på EU-nivå kringgår regler när det passar. Kravet på enhällighet är till för att samtliga medlemsstater ska känna sig trygga med rättsprocessen.

Tyvänn är det inte första gången som kommissionen kringgår kravet på enhällighet i skattefrågor. Detta leder till upprepade övertramp när det gäller medlemsstaternas skattesuveränitet. Just i det här fallet bestämmer alltså EU hur en skatt ska implementeras i Sverige och vad den ska användas till. Det strider mot hela grundtanken med EU.

Det är oroande att EU:s hantering av skattefrågan inte väcker någon debatt. Vi bör vara mycket vaksamma mot EU:s samtliga försök att styra mot en gemensam skattepolitik.

Fru talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 24 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! I det anförande vi precis har hört lyste omsorgen om svenska hushåll och vanliga löntagare snarast med sin frånvaro. Det var kritik mot EU, mycket formalia och mycket byråkrati.

Om man tittar på ärendet som regeringen nu har lagt på bordet och som vi ska fatta beslut om i dag ser man att det är ett förslag som utformats utifrån svagast möjliga regelverk i den EU-förordning som är lämnad till Sverige. Det presenteras först nu, tre månader efter det att detta är tänkt att börja tillämpas. Det har dessutom remitterats till i huvudsak producenterna. Konsumentorganisationerna har helt utelämnats. Varken Hyresgästföreningens, Villaägarnas eller löntagarorganisationernas åsikter har beaktats.

Det som fick mig att begära replik på anförandet var följande: Detta är regeringens produkt, men vi är samtidigt medvetna om att ingenting lämnar Regeringskansliet och kommer till riksdagen utan att det har förhandlats med Sverigedemokraterna. Varenda stavelse och nästan vartenda kommatecken har Sverigedemokraterna godkänt. Det innebär att de produkter som regeringen levererar också är Sverigedemokraternas förslag. Det är inte bara regeringens.

Vi kan konstatera att Sverigedemokraterna nu också behöver bära detta ansvar. Då är min fråga till Sverigedemokraterna: Vad är det som är så bra med det här förslaget? Varför är det rimligt att vi bara tar och beskattar elproducenterna med 150 miljoner kronor? Varför kan vi inte göra som resten av EU och de andra länderna och hämta hem vinsterna och återföra dem till svenska löntagare och svenska hushåll som nu lever med tuffa ekonomiska marginaler? Varför är detta bra? Varför skyddar vi inte svenska hushåll och svenska konsumenter?

Anf. 25 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Jag vet inte riktigt om ledamoten lyssnade, men vad jag sa väldigt tydligt var att vi försökte få igenom att fler aktörer skulle beskattas.

Bland annat är det de som trejdar med el. De köper till låga priser, och sedan säljer de till spotpris och tjänar enorma pengar. Vi tyckte att det var väldigt konstigt att vi inte kunde beskatta dem, men det visar sig att det är förordningen som styr.

Då får man titta lite tillbaka på vem i Sverige som förhandlar så dåligt att vi inte kommer åt ens dem som bara trejdar och tjänar pengar, och då får vi backa ett steg till den 8 oktober 2022. Det var en socialdemokratisk energiminister som godkände detta.

Jag tycker att det är beklagansvärt att de enda vi slår på är producenterna som faktiskt gör något slags nytta – de levererar ju el till oss. Men de som trejdar, dem skyddar Socialdemokraterna genom att godkänna förordningen. Jag hade inte godkänt den i EU.

Det vore därför intressant att höra hur ledamoten ser på den här förordningen som hans kollega har tagit fram.

(Applåder)

Anf. 26 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Fru talman! Det är en förordning som den borgerliga regeringen har svårt att leva upp till. Man letar verkligen efter det mest anorektiska förslag man kan hitta inom det direktiv och den förordning som lämnas. Ni har möjlighet att beskatta i betydligt större omfattning än vad ni gör i dag, men Sverigedemokraterna går ut och säger att de gärna skulle vilja göra någonting annat.

Det här är det sverigedemokratiska tricket, och vi ser det om och om igen. Man vill både ha kakan och äta den. Jag förstår att finansutskottets ordförande, de borgerliga ledamöterna och regeringen tycker att detta är smått besvärande. Man orkar ju inte bära ansvaret hela vägen. Sverigedemokraterna står på antingen det vänstra eller det högra benet, eller båda två samtidigt, och försöker undvika ansvar.

Tala om för ledamöterna i Sveriges riksdag och dem som lyssnar på den här debatten varför det är rätt att Sverige är sist och sämst! Varför är det rätt att vi inte har gjort andra vägval under hösten och fattat andra beslut som hade gjort att vi kunnat föra ut betydligt mer av elproducenternas övervinster till svenska hushåll och svenska löntagare? I stället pekar ni finger åt någon annan.

Nu är ansvaret den borgerliga regeringens och Sverigedemokraternas. Hur ska ni ha det? Varför är förslaget som ligger på riksdagens bord bra? Varför är det rätt? Varför är det tillräckligt?

Detta behöver Sverigedemokraterna redogöra för.

Anf. 27 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Fru talman! Tack, Niklas Karlsson, för den något förvirrade återuppreppningen av frågan! Jag svarade just på den, och jag kan inte bortse från att det finns en tidigare regering som är skyldig till de regler som förordningen stipulerar.

Jag har också tydligt sagt, två gånger, att jag gärna hade sett att vi kunde beskatta andra aktörer. Men förordningen gör att vi inte kan det. Jag kan inte heller säga att vi ska bortse från Lagrådet och göra eftertaxering när det är väldigt tydligt att man inte kan göra det vid nya skatter. Framför allt, om vi hade kommit in med skrivelsen hade den inte varit gällande i samma stund som man gjorde justeringar.

Det här vet ledamoten, så det blir bara en fråga om att stå och tala valpolitik eller vad som helst.

Som den skåning jag är kan jag inte heller bortse från att ni applåderade den 22 januari 2020 när vi inte fick igenom ett stopp för stängningen av två reaktorer. Vi såg en kommande energikris, och ni applåderade. Det är fyra partier som är skyldiga till det, och det är så tråkigt att vi står här och bråkar om saker när ni hade kunnat välja andra vägar, precis som Niklas Karlsson säger till mig.

Ni hade kunnat göra på ett annat sätt. Då hade vi haft el i Skåne. Vi hade enligt forskare kunnat ha 30–50 procent lägre energipriser hemma i Skåne, ledamoten och jag. Men han valde en annan väg.

Nu står vi här, och vi ska reda ut det.

Anf. 28 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag fick över huvud taget inte något svar från representanten för regeringspartierna på frågan varför man inte i något så när rimlig tid förmår ge svenska småföretag tillbaka på de kapacitetsavgifter som de betalat in.

I brist på svar från regeringen vänder jag mig därför till det parti som jag har förstått egentligen bestämmer i den här regeringskoalitionen, det vill säga Sverigedemokraterna. Tycker ni att det är okej att småföretagen får överleva med hjälp av anstånd på skattekontot för att det fortfarande inte kommit något stöd? Ni säger själva att ni prioriterar det här, som ju faktiskt har sitt ursprung i samma förordning som vi just pratade om. Tycker ni då att det är okej att ni, enligt regeringskonstellationens egen utsago, inte har lyckats få till de här EU-reglerna så att pengarna faktiskt levereras?

Är det okej att småföretag i Finland har fått en skattesänkning på elen som ger lättnader? Det är samma skattesänkning som ni i Sverigedemokraterna påstår att ni drev, som vi drev och som andra drev, men ni förmår inte leverera den. De har fått den sedan den 1 december, medan svenska företag kanske får vänta till den 1 december 2023 innan de får någonting.

Hur kan ni ha ett sådant högt tonläge i debatten när ni har haft samma möjligheter som alla andra EU-länder omkring oss att ge svenska småföretag – företag som nu får varsla människor och i många fall till och med går i konkurs – en möjlighet att få tillbaka de höga elavgifterna och ändå inte lyckats?

Jag upprepar frågan, fru talman: Upplever Sverigedemokraterna som en del av regeringskonstellationen att det här är okej mot småföretagen när man har lovat dem en lättnad till den 1 november, till före jul och så vidare?

Anf. 29 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Fru talman! Martin Ådahl är fullständigt medveten om att jag inte jobbar med de här frågorna. Det ligger inte heller i betänkandet. Därför kommer jag inte att svara på hans frågor.

När Martin Ådahl nu tar sig den här höga tonen och säger att Centern hjälper småföretagare och ser alla som har problem, då undrar jag varför Martin Ådahl och hans parti röstade med vänsterfalangen den 22 januari 2020 när vi hade chansen att stoppa nedstängningen av två kärnkraftsreaktorer. Enligt forskare hade det lett till 30–50 procent lägre pris på el i södra Sverige. Det hade ju gynnat alla företagare och alla privatpersoner.

Varför väljer Centerpartiet att liera sig med vänstersidan hela tiden och stoppa möjligheten för vanliga människor och företag att leva och verka i Sverige?

Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Ni försöker att locka in mig och andra att börja prata om kärnkraft i stället för er leverans. Det är ju lockande, eftersom det refereras till forskning som visar att de energibesparingar som ni och andra partier hade kunnat acceptera hade haft ännu större betydelse om de hade genomförts för ett år sedan än om just Ringhals hade varit igång. Vi ser ju att även länder som har väldigt mycket kärnkraft har stora problem efter Putins elpriskrig. De som är helt beroende av kärnkraft har ungefär samma problem som alla andra i Europa.

Men det där tricket funkar inte längre. Det är inte ett högt tonläge från mig och Centerpartiet; det höga tonläget kommer från desperata småföretagare. Vi ser i konkreta siffror att de går i konkurs eller tvingas lägga ned verksamheten. De kan inte ta det här längre eftersom vi är sist i hela Europa med att ge dem tillbaka på det som de har betalat in, alldeles bortsett från att vi skulle behöva hjälpa dem i den situation de är i.

Fru talman! Jag vet att Charlotte Quensel inte jobbar med dessa frågor, men vi lade fram i finansutskottet, där jag vet att Charlotte Quensel var med, ett förslag till utskottsinitiativ om en sänkning av elskatten så fort som möjligt, som en gång Sverigedemokraterna och Moderaterna föreslagit. Då skulle småföretagen och hushållen i hela Sverige få någonting i dag, precis som de har fått i Finland, för att överleva. Detta röstar ni utan minsta blinkning nej till.

Min fråga är återigen: Om ni verkligen månar om småföretagen, är det okej att försätta dem i den situationen när man har lovat så mycket, så många datum, så mycket leverans, men de får inte någonting förrän om ett halvår?

Anf. 31 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för den upprepade frågan.

Vad jag tycker är konstigt med ledamoten och hans parti är att han hade alla chanser att lägga fram en budget där han kunde ta hänsyn till detta. Men det har han valt att inte göra. I stället hoppar han på andra. Det är bara politik. Det här är bara en chans att ställa sig här och gå till attack.

Visst! Samtidigt som Martin Ådahl anser att jag kastar kärnkraften i ansiktet på honom gjorde han ett aktivt val att rösta för nedläggningen av två reaktorer. Nu förringar han till och med forskarna när de säger att det hade varit helt andra priser framför allt i södra Sverige. Jag förstår att det är lätt när man bor i Stockholm att inte se problemen med att bo i den södra landsändan där vi är många som har hus som drivs av direktverkande el. Det är fruktansvärt dyrt att göra den omställningen.

Det är tråkigt, och jag kan bara upprepa att vi hade kunnat ha ett helt annat läge. Vi ska försöka arbeta fram detta, och jag hoppas att Martin Ådahl och hans parti kommer att stötta oss när vi bygger ut kärnkraften.

Anf. 32 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag vill återgå till frågan om avgränsningen. Det var glädjande att ni också är intresserade av att utöka gruppen som ska omfattas av beskattningen. Det är också vi.

Många har tjänat stora pengar på energikriget och energipriset. I vanliga fall är det så, men nu är det exceptionella förhållanden. Därför blir det extra angeläget att de också omfattas i den så kallade skattebasen – eller vad den ska kallas – i speciallagstiftningen.

Jag noterar att ni inte har reserverat er mot förslaget med den inriktningen. Vår bedömning – med flera andra – är att det går att ha med aktörer som handlar med finansiella instrument i lagstiftningen. Varför har ni inte lagt fram en reservation?

Min andra reflektion är att det är dyrt med energi. Då ser jag fram emot förslag på energieffektiviseringsområdet från ledamotens parti för att sänka kostnaderna för hushåll och företag.

Anf. 33 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågorna.

Vi har försökt att inkludera fler aktörer, men förordningen lämnar inte den öppningen. Jurister har tolkat, och vi har försökt att få till det.

Förordningen är tydlig med att det måste vara fråga om producenter, vilket innebär en hel jättebransch som tar in överintäkter. Det är tråkigt, men förordningen är något vi måste förhålla oss till.

Jag har redan talat om vad jag tycker om förordningen, så jag ska inte upprepa det, men jag är besviken. Det finns ingen anledning att reservera sig när vi inte kan driva fram förslag på en annan lösning. Vi har försökt, men vi har fått nej. Jag kan inte göra så mycket.

Anf. 34 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Vi menar att det går att reservera sig. Det är vår bedömning, och jag tror att det också är flera andras bedömning. Vi är förvånade över att inte fler säger sig vilja beskatta gruppen som har gjort ohemula övervinster, gå vidare i frågan och reservera sig mot förslaget. Vi menar att det är möjligt.

Anf. 35 CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik:

Fru talman! Det är tydligt att det är producenter som ska betala skatt på överintäkter. Dessa trejdare är inte producenter, och därför faller förslaget, enligt vad vi har fått höra från jurister.

Jag vet inte hur ni kan framhärda i att det går, men vi har inte sett en framkomlighet i frågan. Där står jag.

Jag var också tydlig med vem som har förhandlat fram denna patetiska lösning på en kris. Det är sådant som händer när man grips av panik och måste göra något snabbt. Jag hoppas att vi kommer fram till betydligt bättre lösningar framöver. Framför allt vet vi att mer fossilfri energiproduktion är det som sänker priset. Det är därför det är så tråkigt att det har blivit precis tvärtom. Där anser jag att många partier har varit skyldiga till att stänga ned fungerande energiproduktion samtidigt som man inte har brytt sig om att säkerställa en ersättning. Där står vi i dag.

Anf. 36 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! I dag ska vi ta ställning till ett förslag från regeringen om tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter. Det kan låta som ett torrt och tråkigt ämne, men för den som inte har levt under en sten de senaste månaderna är det här en i allra högsta grad relevant fråga. Den är så relevant att den under valrörelsen var en av de allra viktigaste frågorna att debattera.

Vänsterpartiets förslag har från början varit enkelt och konkret, nämligen att införa Sverigepriser. Många av de problem som vi i dag har att ta ställning till kunde ha undvikits om regeringen hade hörsammat vad både fackförbund och näringsliv nu efterfrågar.

Vi borde inte ha det så här, det vill säga en elmarknad där priserna på el löper amok, inte för att det råder elbrist i Sverige, utan för att det är elbrist i övriga EU. Regeringen har valt att vara fullständigt passiv inför denna situation. Det är till och med så uppenbart att elmarknaden inte fungerar att EU har valt att agera. Ministerrådet i EU beslutade i höstas om en förordning som innebar att företagets övervinster skulle beskattas. Förordningen började gälla den 1 december.

När regeringen nu äntligen behagar komma till riksdagen med ett förslag om att införa skatten kan vi konstatera att regeringen brutit mot EU-förordningen. Den ligger förvisso på den absolut högsta möjliga nivån som förordningen tillåter, men tiden som skatten enligt regeringens förslag ska gälla är för kort. Det här kan inte bara handla om slarv, det tyder på något helt annat.

Det är högst anmärkningsvärt att det kunnat bli så här. Som jag tidigare har anført i replikskiften borde den här frågan vara ganska enkel. Dels för att EU-förordningar gäller som lag i Sverige, dels för att det redan finns ett liknande skatteförslag utifrån samma EU-förordning, vilket regeringen redan i höstas har hanterat och riksdagen fattat beslut om. Den gången handlade det om övervinster inom sektorn för fossila bränslen. Det berör Sverige i låg utsträckning. Men när det är fråga om den skatt som är tillämpbar för svenska elbolag, då är det enligt finansministern omöjligt att implementera förordningen i tid med respekt för grundlagens beredningskrav.

För mig är det en helt obegriplig slutsats. Finansministern har alltså själv lämnat en proposition så tidigt som den 17 november rörande just den här EU-förordningen. Varför var det möjligt att bereda den ena skatten men inte den andra?

Faktum kvarstår, oavsett om den anser att något är svårt, att regeringen inte står över lagen. Det som står klart för alla är att EU-förordningar gäller som lag i Sverige. Det innebär att oavsett finansministerns och regeringens rent ut sagt klantiga hantering av frågan måste skatten gälla från det datum som den EU-förordning den grundar sig på anger, det vill säga den 1 december 2022. Av det skälet har Vänsterpartiet väckt ett utskottsinitiativ i finansutskottet för att rätt ska bli rätt.

Utöver det blir den tillfälliga skatten som nu införs tandlös när regeringen väljer den högsta möjliga nivån på intäktstaket som förordningen tillåter. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag om ett sänkt intäktstak för att i högre grad kunna återföra elmarknadens övervinster till elslutkunder.

Fler aktörer måste också omfattas av taket för marknadsintäkter om syftet är att begränsa övervinster på elmarknaden. Regeringen bör därför också återkomma till riksdagen med kompletterande lagstiftning i vilken övriga aktörer är skattesubjekt.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera följande. I stället för att hushållen i så hög utsträckning som möjligt får välbehövligt stöd, vilket är syftet med förordningen, är det bolagen som får jackpot. De enda vinnarna på det förslag regeringen lagt fram är elbolagen, som tjänar miljardbelopp – pengar som det är uppenbart för alla borde gå till hushållen. Visst är det typiskt att det bara råkar bli så när en högerregering styr landet?

Jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 37 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Under en längre tid har många i vårt land behövt dra ned på värmen i sina bostäder. Trots detta har elräkningarna blivit dyrare. Samtidigt har kostnaden för maten ökat och räntorna på lånen stigit.

Låt mig därför börja med att konstatera att i förgår började det första elstödet betalas ut. Det är ett stöd som lindrar för alla de hushåll som i detta nu går igenom en svår tid. Då tänker jag inte minst på barnfamiljer och äldre med små ekonomiska marginaler.

Totalt kommer 4,3 miljoner hushåll i södra och mellersta Sverige att få ta del av detta första elstöd. För en vanlig villa i Örebro län, där jag kommer ifrån, med en förbrukning på 20 000 kilowattimmar per år kommer stödet att uppgå till cirka 10 000 kronor.

Inom kort kommer det dessutom nya elstöd, bland annat elstöd till hushåll i hela Sverige, elstöd till företag och organisationer och elstöd till elintensiva företag. De höga elräkningarna har varit och är av högsta prioritet, och ingen annan regering hade fått ut dessa elstöd snabbare.

Parallellt med att lindra i den pågående energikrisen måste vi se till att montera upp det elsystem som monterats ned under åtta år av socialdemokratiskt styre.

Extra allvarlig är situationen i södra Sverige, som pekas ut som den region i Europa som har minst installerad elproduktion jämfört med de behov som finns. Detta bidrar till hård belastning av elsystemet i hela landet, sett till både utbud och prisläge.

När Stefan Löfven tillträdde som statsminister hade Sverige tio fungerande kärnkraftsreaktorer. Fyra av dessa kom att avvecklas. Planeringen av två nya reaktorer stannade av. Svenska folket har betalat och betalar ett högt pris för detta.

Fru talman! Även på europeisk nivå försöker man hitta olika vägar för att lindra effekterna av den pågående energikrisen. EU:s energiministrar kom vid ett extra möte i energirådet den 30 september förra året överens om ett antal åtgärder för att minska de negativa effekterna för konsumenterna. En av dessa åtgärder debatterar vi här och nu via denna extra ändringsbudget för 2023, nämligen en tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter.

Med denna extra ändringsbudget föreslås att ett intäktstak för vissa elproducenter införs för perioden mars till och med juni. Det här taket kräver en kompletterande lagstiftning som enligt svensk rätt utgör en skatt, och att införa en ny skatt är ett omfattande och komplicerat lagstiftningsarbete där det är viktigt att det blir rätt. Frågan ställdes av vår finansminister i går

om det någon gång gått snabbare att införa ny skattelagstiftning i Sverige. Jag har inte hört något svar.

Fru talman! Det har inte undgått någon av oss att det finns många åsikter om huruvida det behövs kompletterande lagstiftning eller ej. För egen del ska jag utan omsvep erkänna att det här är oerhört svår materia. Jag lutar mig därför gärna mot dem som har överlägset bättre koll än jag på vad som krävs och inte.

Jag noterar att Lagrådet gör samma bedömning som regeringen, nämligen att tillämpningen av ett intäktstak kräver kompletterande bestämmelser. Det är inte enkom en svensk tolkning, utan flera andra medlemsstater har precis som Sverige gjort bedömningen att det krävs implementering genom nationell lagstiftning för att intäktstaket ska kunna tillämpas. Sverige har ett beredningskrav i grundlagen, och förslaget ska remissbehandlas och granskas av Lagrådet. Så har också skett.

Fru talman! Detta intäktstak kommer inte att generera några miljarder i intäkter som kan gå till landets elkonsumenter, även om vi som följt medierna de senaste dagarna har sett sådana siffror valsa runt. Icke förty är det bra att vi nu kan fatta ett sådant här beslut och att vi även om hanteringen varit skyndsam, för det har den varit, har fått den belyst på ett adekvat sätt. Det kommer nämligen nya vintrar, och med vårt elsystem och den energiproduktion vi har i landet är det bra att vi nu har lagstiftning på plats som kan användas igen.

Det är rimligt nu när vi har en situation där konsumenterna utsätts för extremt höga priser som också skadar medlemsstaternas ekonomier att vi begränsar de extraordinära marknadsintäkterna för producenter med lägre marginalkostnader genom ett intäktstak. Nu får vi på plats ett sätt att säkerställa att överintäkterna till följd av tillämpningen av intäktstaket förs vidare till elkonsumenterna.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 38 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Nu har jag varit uppe några gånger och ställt samma fråga gång på gång. Frågan är fortfarande varför regeringen inte beredde det här skatteförslaget i anslutning till den andra skattelagstiftning som bygger på samma förordning. Det var uppenbarligen möjligt att hantera den propositionen på betydligt kortare tid än en månad från det att regeringen tillträdde.

Det går inte att tolka det här på något annat sätt än att regeringen har valt att inte göra det den borde i tid. Det friskriver emellertid inte regeringen från ansvar, och att regeringen är passiv gör inte att lagen inte gäller.

Hans Eklind upprepar det som andra ledamöter i salen har sagt – att det inte skulle gå att göra det här snabbare. Trots det kunde vi så sent som i går höra energiminister Ebba Busch säga i *Aktuellt* att regeringen tittade på det här förslaget i höstas, den här förordningen, men valde att prioritera annat. Hur förklarar Hans Eklind det?

Anf. 39 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag noterar att Samuel Gonzalez Westling nu har ställt samma fråga till tre olika representanter. Jag kommer att göra Samuel Gonzalez Westling besviken. Jag kommer inte att ge något annat svar än

det ledamoten har fått av de andra, nämligen att en stoppskrivelse kräver att man vet vem som ska betala och hur det ska betalas. Om man följer ärendets gång ser man att det har justerats i och med remissbehandling och så vidare. Då hade detta varit verkningsslöst.

Som kristdemokrat är jag i dag oerhört stolt över att vi i måndags fick elstödet på plats så att det kunde börja betalas ut. Jag vet att min partiledare, minister Ebba Busch, har kämpat furiöst för att få detta på plats så fort som möjligt. Jag tror egentligen inte att någon som lyssnar på den här debatten tror att det finns politiker som sitter och tjuvhåller på ersättningar som man vet kan göra dramatisk skillnad för den enskilde, inte minst för barnfamiljer och äldre. Men det har varit svårt att få det på plats så att det blir rätt.

Men nu kommer elstödet, och det kommer att vara på uppemot 65–70 miljarder – jag är inte riktigt säker på den exakta slutliga summan. Vi kommer också nu, tack vare att EU-kommissionen har gett besked, att kunna få på plats ett elstöd på upp till 29 miljarder kronor som ersättning till de företag som också kämpar.

Det händer så mycket gott i Sverige just nu, när vi nu får ut de här sakerna som kan lindra i en mycket svår situation. Det som Samuel Gonzalez Westling då fokuserar på är varför detta inte kom tidigare. Jag skulle då vilja ställa frågan: Om vi skulle kunna göra den här skatten retroaktiv från den 1 januari, vilket vi alltså inte kan, hur mycket pengar hade då kommit in? Nu har vi ju facit för elpriset under januari och februari. Hur mycket pengar hade kommit in? Vet Samuel Gonzalez Westling svaret?

Anf. 40 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Min fråga till Hans Eklind var ju huruvida Ebba Busch, energiminister och partiledare för Hans Eklinds parti, talade sanning i *Aktuellt* i går, när hon sa att de tittade på detta i höstas men valde att prioritera annat. Det innebär i så fall att man har tittat på det och hade kunnat göra något mycket tidigare men valde att göra något annat.

Samtidigt hör vi att finansminister Elisabeth Svantesson hävdar att detta har hanterats på rekordtid, trots att vi vet att ett annat skatteförslag, som bygger på exakt samma EU-förordning, hanterades betydligt fortare. Det gick att få fram en proposition om detta mindre än en månad från det att regeringen tillträtt. Det är en och en halv månad från det att det fattades beslut om EU-förordningen.

Hur kan man ta fem månader på sig att få fram detta skatteförslag och sedan hävda att det på något sätt skulle vara en rekordsnabb hantering, när vi ser att det uppenbarligen finns andra skatteförslag, byggda på samma grund, som har gått att hantera mycket fortare? Jag förstår inte det.

Jag skulle gärna vilja höra hur Hans Eklind ser på att energiministerns och finansministerns uttalanden verkar stå i väldigt skarp kontrast mot varandra. Den ena säger: Vi tittade på det, men vi valde att prioritera annat. Och den andra säger: Det här har vi prioriterat jättemycket, och vi har jobbat jättehårt med det; det hade inte gått att göra snabbare. Vem är det som talar sanning av dessa två?

Anf. 41 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Det korta svaret är båda, av det enkla skälet att Ebba Busch naturligtvis ska prioritera att få ut kapacitetsavgifterna, för det ligger på

hennes departement. Att finansminister Elisabeth Svantesson, som handhar ny skattelagstiftning, prioriterar den delen innebär inte att det råder något motsatsförhållande, snarare tvärtom. Det är två ministrar som sköter sitt respektive departement på det sätt som de ska.

Jag har tidigare under den här debatten hört ledamöter – jag kanske borde ha begärt replik på dem – stå och säga att Sverige är sist. Är vi det? Det har hävdats flera gånger. Har då alltså Nederländerna och Danmark i morse, denna dag, fattat detta beslut? Vi är inte sist.

Detta har gått väldigt skyndsamt till. Ledamoten hävdar att det har tagit fem månader. Det har tagit lite drygt två månader från det att regeringen satte igång; det är en snabb process. Finansministern ställde frågan i går, och jag ställde den också i mitt anförande: Har det någon gång gått snabbare att få fram en skattelagstiftning i Sverige? Den frågan pockar på ett svar. Jag har inte hört ledamoten hävda att det någonsin har gått snabbare. Det här är ju ny skattelagstiftning.

Det är inte bara regeringen som gör denna bedömning utan också Lagrådet. Jag är så pass ödmjuk att jag konstaterar att om regeringens egna rättsexperter och Lagrådet tillsammans säger att detta kräver att vi tar fram egen lagstiftning för att tillämpa förordningen så är det nog ändå så. Till skillnad från ledamoten har jag den hållningen när det gäller sådant här, för jag är ingen EU-expert som vet exakt. Vi har experter som har gjort denna bedömning, och då utgår jag från att den bedömningen är korrekt.

Utifrån detta har den här regeringen mycket skyndsamt fått det här på plats. Att Ebba Busch prioriterar att få ut elstödet är jag väldigt glad över, och det tror jag att alla hushåll i södra Sverige också är.

Anf. 42 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Det är oundvikligt så här två dagar före årsdagen av Putins fruktansvärda, vidriga invasion av Ukraina att börja lite där. Det är alldeles rätt att diskutera vinster och skatteintäkter i Sverige, men jag tycker att vi hela tiden dessa dagar har anledning att minnas det ukrainska folkets kamp för sin demokrati och sin frihet, som också är en kamp för vår demokrati och vår frihet. Medan vi står här och talar får de kämpa för att upprätthålla elförsörjningen över huvud taget när infrastrukturen terrorbombas av Putin, som något slags straff mot den oskyldiga civilbefolkningen för att han förlorar på slagfältet. Varje dag som går bevisar att frihetens röst alltid har en styrka som ett aldrig så starkt förtryck inte förmår kväsa och att Ukraina förtjänar fördubblat och åter fördubblat stöd till sitt folk och sin armé från oss som inte strider, inte minst från Sverige.

Frågan är också, fru talman, om vi inte när vi i denna kammare diskuterar elproducenters så kallade övervinster borde prata om de överförluster, om ordet tillåts, som det hela tiden hänvisas till som det som den här regeringen prioriterar men som regeringen skapat bland våra svenska småföretag, som väntar och väntar och väntar och väntar på det som regeringen lovat och lovat och lovat och lovat.

Vi som sitter i denna kammare måste förstå att våra ord, oavsett om de gäller hushåll eller småföretag, får konsekvenser. Säger vi att vi ska leverera något – att vi, utifrån den förordning vi diskuterar i dag, prioriterar att leverera stöd till först den 1 november, sedan före jul, sedan tidig vår – rättar sig människor efter det. De tar er på orden. Småföretagen kanske känner att de aldrig mer ska göra det, men de trodde på den här regeringen,

som kallade sig borgerlig och liberal, när den sa att detta skulle rädda dem och att det skulle komma i tid – att de skulle få tillbaka de kapacitetsavgifter de betalat in.

Vi ser nu återigen rekordsnabba ökning av varsel och konkurser på en nivå som vi inte sett på många år, inte ens under pandemin. Analytiker pekar nu ut regeringens senfärdighet med att hjälpa småföretag som den direkta orsaken till detta. Det är nästan en företagsfientlig politik vi står inför, med skattehöjningar, regleringar och nu en karusell av svikna löften som bara rullar vidare, där småföretagen står kvar med räkningen.

Här i talarstolen sades från Kristdemokraterna att ingen annan regering hade kunnat göra detta snabbare. Det oturliga är att vi har grannregeringar, till exempel i Finland, där centerpartiet för övrigt har finansministerposten, som sedan den 1 december hjälper sina småföretag och hushåll – som lyckas leverera.

Nu har vi en debatt om hur vi ska använda en redan beslutad EU-förordning som ger oss rätt, och enligt vissa jurister en skyldighet, att ta tillbaka en liten del av de vinster som en del av energiföretagen gör till följd av de rusande priserna på fossil energi sedan Putins invasion av Ukraina. Det är detta som är orsaken till alltihop i hela Europa.

Det är uppenbart att det finns ett behov av att hjälpa småföretag att göra investeringar i energibesparingar och att hjälpa hushåll så att de kan installera värmepumpar och solceller. Det är behov som inte möts i dag. Det är ganska uppenbart att man åtminstone kan använda pengarna till Ukraina. Ukrainas ekonomi blöder ju, och då hade de här pengarna kommit väl till pass.

Men det är som med allting annat att det blir som i sagan om mästern skräddare: Det bidde bara en tumme, trots att vi väntade vecka efter vecka. Så blev det med detta också.

Nu är vi där. En förordning som skulle ha trätt i kraft den 1 december klarar vi inte få färdig förrän i mars 2023. Vi är inte sämst i EU, utan det finns faktiskt några länder som har behövt få ännu mer tid på sig – det är för övrigt för att de vill få in mer pengar och inte mindre – men Sverige är näst näst sist.

Efter all denna tid är det fortfarande otroligt oklart vad som egentligen gäller med den här skatten. Nu ställs frågan om den gäller retroaktivt. Jag tror inte det, men jag vet inte. Men regeringen verkar ju inte heller riktigt veta vad som gäller! Jag tvivlar inte ett ögonblick på att tjänstemännen på Regeringskansliet har fått arbeta hårt – stenhårt, har man fått läsa i tidningarna – för den här regeringen. Det jag tvivlar på är arbetsledningen, med all respekt. Som tjänsteman är det svårt att leverera när majoritetspartierna har haft fulla håvar. Det är svårt att hantera allt populistiskt snömos som serverades före valet. Det är svårt nog för tjänstemännen att hantera alla beställningar som Sverigedemokraterna har satt högst upp på listan, före allt det som hushållen behöver.

Men jag vill ändå säga att vi inte vet vad konsekvenserna av den här lagstiftningen kommer att bli på energimarknaden eftersom tiden inte heller har använts till att analysera detta. Sannolikt kommer det inte att sabotera marknadens funktionssätt denna gång eller bromsa investeringar eftersom det är en engångsföreteelse. I ett akutläge kan denna lagstiftning vara både rimlig och rätt. Det tycker vi.

Men vi kan inte upprepa en beskattningsråd av det här slaget år efter år. Det är inte uppenbart att det går. Tvärtom måste vi noggrant begrunda vad detta får för konsekvenser om det ska göras igen i Europa, men dit kommer vi ju aldrig, för man kan inte ens leverera på det man redan har ingått. Vi vet fortfarande inte hur hårt detta slår mot investeringarna i det förnybara, som vi akut behöver nu när Europa ska ersätta 1 500 terawatt energi från Putins gas och olja. Vi vet inte hur det påverkar behovet av att investera när Sveriges elbehov ökar väldigt snabbt med elektrifieringen och de nya gröna industrierna.

Det är bara att konstatera – det har nämnts flera gånger med ganska högt tonläge från regeringen – att hushållen lider. Jag tror att vi alla känner personer bland våra nära och kära som har haft sexsiffriga elräkningar och mer därtill de senaste månaderna. De har inte haft råd att installera värmepump eller solceller, och nu får de jättestora räkningar.

Om man är en regering skyller man inte ifrån sig. Då löser man människors problem. Då tar man tag i lagar och förordningar. Då gör man som våra grannländer och levererar.

Men den här regeringen tycks tyvärr landa i den sämsta av alla världar. Man för en politik som är kortsiktig, och dessutom är den kortsiktig på ett otroligt senfärdigt sätt. Det blir så segdraget att konkurser och varsel rusar i höjden och hushållen inte klarar sin vardag från vecka till vecka och månad till månad.

I en tid då företagen borde få de lättnader de akut behöver för att kunna anställa när det är kris i världsekonomin och i Sverige och i en tid då hushåll och företag måste kunna investera för att spara el – ja, då fortsätter regeringen att skylla på tjänstemän. Jag säger bara: Börja leverera! Börja fungera!

Jag vill yrka bifall till Centerpartiets reservation.
(Applåder)

Anf. 43 MARIELLE LAHTI (MP):

Fru talman! Det har varit en tuff vinter för svenska hushåll och svenska företag. Elpriserna har rusat efter Rysslands invasion av Ukraina. Europas beroende av fossila bränslen har stått oss dyrt.

Trots att Sverige har varit den största exportören av el i hela EU har också vi drabbats av högre elpriser. När den fossileldade produktionen på kontinenten har dragits igång har priset effekterna spridit sig hela vägen upp till norra Sverige.

Det är tydligare än någonsin att Europa måste bryta sitt fossilberoende. Det gör vi genom att bygga ut den förnybara energin, men också genom att använda energin smartare.

Samtidigt behöver vi stötta svenska hushåll och företag i den situation vi nu befinner oss i. Tidöpartierna gick till val på att snabbt införa stöd till hushåll och företag för att de skulle klara vintern. Det elstöd som Tidöpartierna lovade skulle vara på plats den 1 november 2022 blev ett brutet valöfte. Nu är vi i slutet av februari, och stödet har precis börjat sippra ut.

Många hyresgäster och bostadsrättsinnehavare väntar fortfarande. När företagen får sitt stöd vet vi inte alls. Om norra Sverige ska få något elstöd alls kan ingen ansvarig minister svara på. Det är svårt att kalla detta för något annat än ett svek.

Staten har ett ansvar att gripa in och justera den orättvisa som elkunderna har drabbats av. Svenska konsumenter ska inte behöva bära hela bördan för de höga energipriserna.

Givetvis ska de energibolag som sett sina intäkter rusa som ett resultat av omvärldsläget också vara med och bidra. Det är själva andemeningen i det förslag som vi debatterar här i kammaren i dag.

Länderna inom EU har kommit överens om att en del av de övervinster som elbolagen har fått när priserna rusat ska återföras till konsumenterna. Den här överenskommelsen slöts redan i början av oktober 2022, och den 1 december skulle intäktstaket kunna vara på plats.

Vad gör då regeringen? Jo, man drar återigen fötterna efter sig, och återigen sker det på bekostnad av svenska hushåll och svenska företag. Inte förrän den 1 mars föreslår regeringen att intäktstaket ska vara på plats – tre månader senare än vad som anges i EU-direktivet. Då är ju den bistra elprisvintern som förslaget ska skydda europeiska hushåll mot redan över.

Sveriges regering är bland de sämsta i klassen – bara två länder ligger efter – när det gäller att få elstödet på plats i tid. Därmed lämnar man faktiskt sina invånare i sticket.

Regeringens agerande, eller snarare brist på agerande, har kostat oss mångmiljardbelopp, pengar som kunde ha gått direkt till att stötta hushållen och företagen.

Men det finns faktiskt mer att kritisera i regeringens hantering. Inte nog med att regeringen har varit för långsam med att få intäktstaket på plats, man verkar dessutom ha utformat förslaget så att det bara precis lever upp till de minimikrav som ställs.

Detta innebär att en stor del av de intäkter som genereras av de höga elpriserna inte alls omfattas av intäktstaket. Målet har uppenbarligen inte varit att få på plats ett förslag som möjliggör att svenska konsumenter kompenseras.

Vi hade ett replikskifte tidigare rörande avgränsningen av dem som omfattas av den extra skatten. Vi menar att det går att beskatta en större grupp. Det står uttryckligen att medlemsstaterna får ”bibehålla eller införa åtgärder som ytterligare begränsar marknadsintäkterna för producenter som producerar el ... inbegripet möjligheten att göra skillnad mellan olika tekniker, samt marknadsintäkterna för andra marknadsaktörer, inbegripet dem som bedriver elhandel”. Det går alltså att utvidga kretsen för beskattningen.

När situationen uppdragas vägrar ansvarig minister att svara på frågor, och man duckar journalisterna och hänvisar till KU-anmälan för att slippa förklara sig i näringsutskottet.

Frågan man måste ställa sig i detta läge är om det handlar om inkompetens eller om regeringen med flit velat skydda elbolagens övervinster. Oavsett vilket är det svårt att kalla detta för något annat än ett svek.

Fru talman! Vi behöver gå till botten med vad som har orsakat den här situationen. Det kommer larmrapporter inifrån energi- och näringsministerens eget departement som är svåra att tolka på något annat sätt än att regeringen fortfarande tror att de är i opposition.

Att införa en skatt på elbolagens stora övervinster var faktiskt ett valöfte från ministern. Jakob Forssmed, dåvarande ekonomisk-politisk talesperson, sa den 5 september att det var en prioritet att införa det som kallades windfall tax, som sedermera kom att kallas solidaritetsbidrag av EU.

Det förslag vi debatterar i dag är ett misslyckande, med 6–10 miljarder i missade intäkter. Det är ännu ett i raden av brutna vallöften. Och i detta läge vägrar regeringen att svara på frågor. Det är återigen svårt att kalla detta för något annat än ett svek.

Att den här regeringen säger en sak och sedan gör något annat är tyvärr något som vi börjat vänja oss vid. Ebba Busch sa senast i fredags att det behövs mer vindkraft. Samtidigt anställer man en antivindkraftslobbyist som statssekreterare, och regeringen ger försvaret uppdrag som försvårar för vindkraften. Man tar fram nya utredningsdirektiv som försvårar utbyggnaden av vindkraft och tar bort stöd till havsbaserad vindkraft.

Om regeringen faktiskt hade prioriterat en snabb utbyggnad av vindkraften hade det kunnat sänka elpriserna på sikt. I stället har man gjort precis tvärtom. Om regeringen hade lyckats få intäktstaket på plats hade man kunnat skydda svenska hushåll från elbolagens övervinster denna vinter. I stället har man gjort tvärtom.

Den här regeringen ser ut att bli väldigt dyr för svenska hushåll. När Sveriges ekonomiska utveckling förutspås bli den sämsta i hela EU och kostnaderna skenar måste politiken stå på hushållens sida och stötta dem som behöver det mest. Men det verkar tyvärr inte vara vad vi får med den här regeringen. Hanteringen är rent av pinsam.

Jag vill avslutningsvis yrka bifall till Miljöpartiets reservation. Jag ser fram emot att se eventuella andra reservationer nu när det framkommit att kretsen som omfattas av skatten kan utvidgas.

(Applåder)

Anf. 44 CARL B HAMILTON (L):

Fru talman! Låt mig för säkerhets skull börja med att yrka bifall till utskottsmajoritetens och ordförandens krav.

Jag vill i positiv anda ansluta till något dystert, nämligen det som Martin Ådahl tog upp. På fredag är det precis ett år sedan Ukraina angreps av Ryssland ganska brutalt, och successivt allt brutalare. Frågan kan förefalla lite udda i denna debatt, men jag tycker att den är så påträngande och viktig för oss i Norden att den bör nämnas.

Man kan, Martin Ådahl, utan tvekan säga att invasionen av Ukraina och det krig vi nu ser påverkar energiförsörjningen och energimarknaden i Europa. Det gäller inte bara el, som har varit intresset här, utan också andra energislag. Det som jag tycker har fattats i debatten är själva grundfrågan, nämligen hur Sverige och andra europeiska länder på sikt ska ha ett tillräckligt utbud av koldioxidfri energi som kan tillfredsställa efterfrågan. Hur ska det gå till? Man kan svara kärnkraft, som är den lösning som ligger närmast till hands, men den ligger rätt långt bort i tiden.

Vi har ett antal år framför oss då det kommer att vara en grundläggande osäkerhet om hur vårt lands energiförsörjning egentligen ska se ut och vilka priser som kommer att råda. Det är lite besvärande, tycker jag, att vi har denna debatt utan att gå närmare in på just den frågan, vem som bär ansvaret, även om den har tagits upp i förbigående. Det är viktigt att lära av det förgångna, och därför är ansvarsutkrävande en viktig uppgift inom politiken. Detta har vi inte hört något om här annat än när det gäller kollisionen mellan nationell juridik och EU-juridik och den typen av frågor.

Hur ska Sveriges långsiktiga försörjning av energi och el gå till? Den frågan är obesvarad. Det intressanta i sällskapet här är att Socialdemokra-

terna inte har någon aning om detta. Där finns ingen styrning över huvud taget och ingen antydning om hur det land, som de själva berömmar sig av att ha byggt upp, ska försörjas med energi. Hur ska nyindustrialiseringen av Norrland försörjas med energi? Det finns inget svar på det. Detta är beklämmande och ett misslyckande. Men vi är tack och lov medlemmar i Europeiska unionen, så vi har visst stöd där.

Nu ska jag emellertid gå över till de mer grundläggande frågorna i denna debatt, såsom intäktstaken, som har hamnat i fokus.

Alla som tittar på det här på tv nu ska vara medvetna om vi här har att göra med två frågor i svensk skattejuridik. Det ena är regler i Sverige som ska tillämpas när lagar stiftas, och det andra är EU-lagstiftning, som i och för sig också beslutas och hanteras i Sveriges riksdag. Det är inte alls så att man sitter i Bryssel och bestämmer sin lagstiftning, utan det är alltså en mix av två system. Detta förklarar delvis den något förvirrade och komplicerade beslutsprocess vi har lyssnat till här.

När det gäller skatterätten och beslut om ett så kallat intäktstak är reglerna för ändringar i skattesystemet som vanligt strikta; det råder ett strikt beredningstvång. Om man som regering hoppar över hela eller delar av det strikta beredningstvånget blir det anmälan av detta till konstitutionsutskottet, KU, och – vad värre är – det blir tveksamhet och oklarhet i rättssäkerheten. Hur skatterätten ska tolkas om beredningen har varit dålig ställs, i sista hand, på sin spets i eventuella rättegångar om skatterättsliga frågor i våra förvaltningsdomstolar.

Men det är viktigt att säga att det vore olagligt om regeringen, som oppositionen förefaller att föreslå, inte skulle följa svenska regler för hur man i Sverige till punkt och pricka stiftar lag.

Det finns krav på beredning av ny lag. Om inte dessa konstitutionella regler följs väntar, som sagt, en rannsakan i konstitutionsutskottet och eventuellt fortsatt hantering i domstolar och i offentliga förvaltningsmyndigheter.

Det är för mig en styggelse att förespråka att man ska överge principerna för beredning och rättssäkerhet som ligger i kravet på strikt beredningstvång. Rättssäkerhet är A och O i bland annat denna regerings skatterätt liksom i annan lagstiftning. Vi tummar inte på rättssäkerheten för vår del.

Nu kommer jag till något viktigt i denna debatt, och som kanske är viktigare än mycket annat. Observera att när regeringen har fått stöd för sitt agerande och sitt arbetssätt, som har kritiserats intensivt här tidigare, är det väldigt viktigt att lägga märke till att regeringen har stöd av Lagrådet i dess yttrande över regeringens förslag. Lagrådet är alltså en grupp av höga jurister som arbetar utanför det politiska systemet, bland annat med att kvalitetsgranska ny lagstiftning. Det förefaller som att oppositionen tar lätt på detta faktum, det vill säga att regeringen har stöd av Lagrådet för den föreslagna, aktuella lagstiftningsprocessen.

Såvitt jag begriper förespråkar de facto en del av oppositionen dessutom en retroaktiv lagstiftning i detta fall för att på så sätt få in fler miljoner eller miljarder till den svenska staten. Det är enligt min mening ett besynnerligt agerande.

I detta beredningstvång finns krav på remittering och krav på lagrådsgranskning. Det har jag redan nämnt.

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Extra ändringsbudget
för 2023 – Tillfällig
skatt på vissa elprodu-
centers överintäkter*

Det är mycket tal här om hushållen och företagen. Men man ska veta att de som framför allt är beroende av att det sker en väldigt noggrann beslutsprocess med detta strikta krav är just företag och individer. Det gäller deras rättssäkerhet. Det handlar alltså inte bara om hushållens ekonomi, utan det handlar också om rättssäkerheten för hushållen – om konstitutionens regler för skattelagstiftning och förbud mot att i efterhand introducera och tillämpa en ny skattelagstiftning. Sådant ägnar sig inte denna regering åt. Det går inte att köpa en borgerlig regerings rättssäkerhet i lagstiftningsarbetet för ett antal miljarder. Vi köpslår inte om rättssäkerheten.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

*En pilotordning
för distribuerad
databasteknik*

§ 8 En pilotordning för distribuerad databasteknik

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU36
En pilotordning för distribuerad databasteknik (prop. 2022/23:39)
föredrogs.

Anf. 45 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag finansutskottets betänkande 36 *En pilotordning för distribuerad databasteknik*. Regeringens förslag kommer i grunden ur EU:s förordning med samma namn, som ska börja tillämpas den 23 mars 2023. Därav är också utskottets förslag att riksdagen antar förslaget så att lagändringarna kan träda i kraft detta datum.

Sverigedemokraterna har under föregående mandatperiod för dåvarande regering pekat på kryptovalutors funktion på den svenska marknaden och de risker som finns med handeln av dessa sett till snabba förändringar i form av stora värdeökningar men också värdeminskningar och därmed en stor ekonomisk risk för dem som har investerat i dem.

Därför ställer sig Sverigedemokraterna nu positiva till utskottets förslag om att lagstiftningen även ska omfatta handel med kryptovalutor som klassificeras som finansiella instrument och att tekniken finns för att, precis som utskottet skriver i sitt betänkande, säkerställa en hög nivå av investerarskydd, marknadsintegritet, finansiell stabilitet och att transparens bibehålls och kryphål i regelverket undviks. Därför är det enligt förordningen lämpligt att inrätta en pilotordning för marknadsinfrastrukturer som baseras på teknik för distribuerade liggare för att testa sådana DLT-marknadsinfrastrukturer.

Fru talman! Det kommer att ställas särskilda krav på handel med kryptotillgångar som klassificeras som finansiella instrument. Tillstånd kommer att kunna sökas av dem som auktoriserats som värdepapperscentraler, och Finansinspektionen kommer inför sin prövning att ha möjlighet att ta ut avgifter för denna prövning.

Förhoppningen från Sverigedemokraternas sida med förslaget är att det kommer att skapa bättre förutsättningar för handel med kryptovalutor, som gör det tryggare för enskilda personer och skapar en bättre ekonomisk kontroll utifrån att kryptovalutors värde snabbt kan öka eller minska i värde

och att sådana situationer där enskilda riskerar sin ekonomiska stabilitet också kan minska.

Med detta yrkar jag bifall till finansutskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

Prot. 2022/23:67
22 februari

*En pilotordning
för distribuerad
databasteknik*

§ 9 Ändring i bestämmelser om avgifter för årlig revision

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU14
Ändring i bestämmelser om avgifter för årlig revision (framst.
2021/22:RR6)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 10 Absolut sekretess hos domstol i mål och ärenden enligt konkurrenslagen för uppgifter i vissa handlingar

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU15
Absolut sekretess hos domstol i mål och ärenden enligt konkurrenslagen
för uppgifter i vissa handlingar (prop. 2022/23:40)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 11 Trossamfund och begravningsfrågor

*Trossamfund och
begravningsfrågor*

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU22
Trossamfund och begravningsfrågor
föredrogs.

Anf. 46 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Det är nu över 23 år sedan Svenska kyrkan upphörde som statskyrka. Det var den 1 januari år 2000 som det formellt genomfördes.

Men genom lagen om Svenska kyrkan finns dock alltså starka band kvar mellan samhälle och kyrka. En över 500-årig tradition och till samhället nära förknippad verksamhet sätter sin prägel på förhållandet och lär så göra även framgent.

Svenska kyrkan ska vara en öppen folkkyrka, demokratiskt uppbyggd och med självständiga församlingar och pastorat. Det kan liknas, om man så vill, vid det kommunala självstyret i övriga delar av samhället.

I tider av kris och oro blir kanske kyrkans roll särskilt påtaglig i samhällslivet. Det kan handla om omvälvande kriser som berör tusentals människor på en ort eller i samhället i stort. Men det kan också handla om en krisartad situation för en eller ett par enskilda människor. Dödsfall och begravning är ett sådant tillfälle som var och en av oss alla blir berörda av. Det är uppgifter där respekt, värdighet, tillgänglighet och trygghet är av stor vikt att beakta och värna.

I konstitutionsutskottets betänkande 22 som läggs fram här i kammaren i dag behandlas frågor inom detta område. I betänkandet behandlas också tre motioner från allmänna motionstiden. De innefattar frågor om begravningsavgiften, begravningsverksamheten och delning av aska vid gravsättning.

Jag vill yrka bifall till utskottets eniga förslag och därmed avslag på motionsyrkandena.

Fru talman! Jag vill ändå redogöra en del för resonemanget kring motionsbehandlingen. I en motion föreslås att begravningsavgiften ska förändras så att den blir en del av det offentligt beslutade skatteuttaget. Liknande motioner har behandlats tidigare av utskottet, senast 2019, och vi fann då inte skäl att förorda en förändring av begravningsavgiften. Förhållandena har som vi ser det inte ändrats sedan dess, och vi vidhåller därför denna uppfattning.

Bortsett från Stockholms och Tranås kommuner är det Svenska kyrkan som är huvudman för begravningar i Sverige. Den samlade erfarenhet och kunskap som finns inom detta område såväl i kyrkor som på kyrkogårdsförvaltningar är att betrakta som en stor tillgång.

Begravningsavgiften fastställs, vilket framgår av betänkandet, på grundval av de faktiska begravningskostnaderna och tas ut på samma sätt som kommunalskatten, det vill säga i proportion till den beskattningsbara inkomsten. Huvudmannen för begravningar där den avlidna var folkbokförd ska utan kostnad för dödsboet tillhandahålla gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år.

Kring denna ordning finns en bred uppslutning och en väl fungerande organisation. Av det skälet föreslås att motionen avslås.

Fru talman! En annan fråga som från tid till annan varit omdiskuterad och också fått en hel del utrymme i debatten är om Svenska kyrkan ska ha rätt att driva egna begravningsbyråer. I en motion är man kritisk mot denna ordning och föreslår att en utredning ska tillsättas för att titta på huruvida just kyrkliga begravningsbyråer skulle snedvrída konkurrensen i relation till andra begravningsbyråer. Detta är en fråga som vid flera tillfällen har diskuterats även vid kyrkomötet och biskopsmötet.

Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande parlamentariska organ, och diskussionen föranleddes av ett ingående utrednings- och analysarbete som lades fram för kyrkomötet i oktober 2022. Den förnyade genomgång som kyrkomötet lät göra visade att det inte längre finns några bärande skäl att inte tillåta församlingar att bedriva näringsverksamhet i form av begravningsbyråer och att det därför bör tillåtas genom en uttrycklig reglering i kyrkoordningen. Ändringen har trätt i kraft, och nyordningen gäller från det senaste årsskiftet.

Ett argument som framfördes i diskussionerna var frågan om sanktioner, för några sådana finns inte för kyrkan att ta till i detta sammanhang. Dessutom bygger det hela på demokratiska beslut i såväl kyrkomötet som varje församling. Den lokala och folkliga förankringen är i detta fall en avgörande faktor. Det kan också ses som en regionalpolitisk fråga, då kyrkan kanske är den i stort sett enda verksamheten i lokalsamhället i vissa delar av landet, vilket också bör beaktas i detta sammanhang.

Att vi här i riksdagen skulle överpröva kyrkomötets ställningstagande i denna fråga ser jag inte som en särskilt framkomlig väg. Däremot finns det självklart anledning att följa upp beslutet, och i detta arbete blir fortsatt dialog mellan kyrka och samhällsliv av stor vikt.

Fru talman! Slutligen ska jag säga några ord om motionsyrkandet att ändra begravningsförordningen för att underlätta möjligheten att dela askan efter en avliden. Enligt gällande lagstiftning får stoft eller aska gravsättas enbart på allmän eller enskild begravningsplats. Regeringen får dock meddela föreskrifter om möjlighet att med askan förfara på annat sätt, och beslut i sådana fall meddelas av länsstyrelsen.

I lagstiftningen ingår redan att tillstånd för delning av aska får ges om det finns synnerliga skäl för det, till exempel om en del av askan ska gravsättas utomlands, och om det är uppenbart att askan – detta framhålls – kommer att hanteras på ett pietetsfullt sätt. Utifrån att möjligheten till detta redan finns hänvisar utskottet till ett tidigare ställningstagande i ärendet och är därför inte berett att ställa sig bakom ett initiativ till förändring.

Anf. 47 LARS JOHANSSON (M):

Fru talman! Betänkandet vi behandlar berör tre enskilda motioner med anknytning till begravningsfrågor. Ett enigt konstitutionsutskott föreslår att samtliga motioner avslås. Jag ska i mitt inlägg helt kort beröra de tre frågor som tas upp i motionerna.

I en motion föreslås en reformering av begravningsavgiften, bland annat med hänvisning till att nuvarande system skulle vara kostnadsdrivande och icke-transparent. Dagens system innebär att alla som är folkbokförda i Sverige betalar en begravningsavgift. Svenska kyrkans territoriella församlingar har statens uppdrag att bedriva begravningsverksamheten i samtliga kommuner utom i Stockholm och Tranås, där det i stället är kommunerna som svarar för begravningsverksamheten.

Sedan 2016 råder en ordning där begravningsavgiftssatsen är enhetlig för all begravningsverksamhet som bedrivs inom Svenska kyrkan. Avgiften fastställs på grundval av de faktiska begravningskostnaderna, och avgiften tas ut på samma sätt som kommunalskatten, alltså i proportion till den kommunalt beskattningsbara inkomsten.

Svenska kyrkans begravningsverksamhet granskas av begravningsombud som utses av länsstyrelserna. Begravningsombuden undersöker bland annat hur begravningsverksamheten fungerar för dem som inte tillhör Svenska kyrkan, men man kontrollerar också att begravningsavgiften används till det som den är tänkt för.

Ett enigt konstitutionsutskott ser inte skäl att ta initiativ till en utredning om att reformera begravningsavgiften och föreslår därför avslag på motionen.

Fru talman! I en annan motion föreslås att det bör tillsättas en utredning om huruvida Svenska kyrkan ska tillåtas att driva egna begravningsbyråer.

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Trossamfund och
begravningsfrågor*

Det kan konstateras att Svenska kyrkan numera är skild från staten och utgör ett eget rättssubjekt. Att förbjuda Svenska kyrkan att bedriva en viss verksamhet torde strida mot bestämmelsen om näringsfrihet i regeringsformen. Konstitutionsutskottet finner inte skäl att ställa sig bakom motionen.

Slutligen, fru talman, behandlas i betänkandet en motion om en ändring i begravningsförordningen för att underlätta delning av aska från en avliden person. Det kan konstateras att det redan i dag, under vissa förutsättningar och efter tillstånd från länsstyrelsen, finns möjlighet att dela askan efter en avliden vid gravsättning i fler än en grav. Utskottet ser inte heller i denna fråga något skäl att utreda saken vidare.

Således, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 21.)

*Höjd mervärdesskatt
på vissa reparationer*

§ 12 Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer

Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU7
Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer (prop. 2022/23:35)
föredrogs.

Anf. 48 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! I måndags stod riksdagen värd för en interparlamentarisk konferens om cirkulär bioekonomi. Under konferensen träffades parlamentariker från främst EU-ländernas nationella parlament och Europaparlamentet för att diskutera utmaningar och svårigheter i omställningen till en mer cirkulär bioekonomi.

Man kunde vid konferensen få uppfattningen att regeringspartierna var intresserade av att arbeta mer med en cirkulär ekonomi, men så verkar inte vara fallet. Man väljer i stället att skicka signaler om motsatsen till en bransch som är beredd att ta sitt ansvar för den nödvändiga miljö- och klimatomställningen.

I dag behandlar vi skatteutskottets betänkande SkU7 *Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer*. Detta är en fråga som har debatterats i kamraren även tidigare. I slutet av januari hade jag själv en interpellationsdebatt med finansministern om frågan, men hennes svar gjorde mig inte mer klok på varför man från regeringens sida föreslår en höjning. Kanske kan vi i dag få tydligare besked från de partier som står bakom förslaget.

För knappt ett år sedan, i maj 2022, beslutade en enig riksdag att sänka mervärdesskatten på vissa reparationer av bland annat cyklar, skor och kläder. Detta gjordes för att uppmuntra fler konsumenter att laga och ändra redan tillverkade varor i stället för att köpa nytt. Sänkningen ansågs kunna bidra till en mer hållbar användning av produkter och leda till att steg tas mot en mer cirkulär ekonomi.

Då var alltså riksdagen överens om att detta var rätt väg att gå, men sedan dess har något hänt.

Några månader senare – i höstas – var ett av de första förslag som regeringen presenterade i stället att höja mervärdesskatten för vissa reparationer. Det hade alltså skett en totalomvändning på bara några månader. Detta blir än mer anmärkningsvärt när man tänker på valrörelsen, där Moderaterna lovade att inte höja några skatter under den mandatperiod som vi nu är inne i. Men ännu en gång har Tidöpartierna sagt en sak före valet och en annan sak efter valet. Löftesbrotten börjar bli många nu.

Under rubriken Effekter för miljön tar regeringen själv upp följande i propositionen: ”Att reparera en vara i stället för att köpa en ny innebär i många fall att en mindre mängd råvaror och mindre energi behöver tas i anspråk, att utsläppen av miljöskadliga ämnen blir lägre och att mängden avfall minskar.” Det är alltså helt klart att regeringen delar uppfattningen att sämre incitament för konsumenterna att laga och reparera skadade produkter är sämre för miljön, men ändå väljer man att gå fram med ett förslag om höjd moms.

Fru talman! Enligt en prognos för 2023 från EU-kommissionen hamnar Sverige längst ned på listan över ekonomisk tillväxt. Alltså går svensk ekonomi sämst i Europa. Ekonomin väntas krympa med 0,8 procent under 2023, och Sverige ser därmed ut att bli EU:s enda medlemsland med negativ tillväxt. Vi vet sedan tidigare att en lågkonjunktur väntar och att människor riskerar att bli arbetslösa, vilket även EU-kommissionen tar upp i sin rapport.

Att Sverige befinner sig i en svår ekonomisk situation råder det alltså ingen tvekan om, och att regeringspartierna i detta läge vill stärka statskassan är kanske inte så mycket att säga något om. Enligt regeringens egna uträkningar innebär den höjda mervärdesskatten på vissa reparationer att statskassan stärks med upp till 60 miljoner kronor i år. Det är förstås inte småpengar, men i förhållande till hela budgeten är summan nästan försvinnande liten, särskilt när man tänker på att skatten har sänkts för oss höginkomsttagare och att staten därigenom beräknas tappa intäkter på 13 miljarder kronor i år. Det är alltså över 200 gånger mer än den intäktsökning som beräknas komma från höjningen av mervärdesskatten på vissa reparationer.

I min interpellationsdebatt med finansministern fick jag svaret att ett syfte med höjningen var att finansiera försvaret. Då är det värt att notera att intäktsökningen i det här fallet inte skulle räcka till mer än en hundradels ubåt.

Kanske är fler skattehöjningar och momsjusteringar att vänta. Enligt propositionen är regeringens utgångspunkt att mervärdesskatten ska vara enhetlig och att normalskattesatsen på 25 procent ska tillämpas. Detta kan förstås tolkas som att fler momshöjningar är att vänta, men än så länge är det bara den aktuella mervärdesskatten på vissa reparationer som föreslås höjas.

Det är verkligen en anmärkningsvärd prioritering från regeringen. Den enda skattehöjning som föreslås ger förhållandevis små intäkter samtidigt som den enligt både regeringen själv och flera remissinstanser kommer att leda till sämre resurshushållning och att miljöbelastningen från nyproduktion ökar. För mig är det en tydlig signal om hur högt, eller snarare lågt, regeringen och regeringspartierna prioriterar miljön. Ännu mer anmärkningsvärt blir det i ljuset av att riksdagen för mindre än ett år sedan, som sagt, var enig om att sänka nämnda moms till 6 procent.

Fru talman! Jag vill fråga företrädarna för riksdagsmajoriteten hur de ser på de småföretagare som nu riskerar att få mindre marginaler när fler väljer att köpa nya varor i stället för att reparera gamla. Höjd skatt på reparationer riskerar att slå mot antalet jobb precis när vi går in i en lågkonjunktur. Det finns också farhågor om förlust av kompetens, som snarare behöver höjas om vi ska få en handel med bättre hållbarhet.

Moderaterna och övriga partier i regeringen och regeringsunderlaget brukar säga att de står upp för småföretagarna. Är det vad de gör nu?

Det går såklart att argumentera för att priset för en enskild cykelreparation eller lagning av en sko inte påverkas så mycket av den föreslagna momshöjningen. Faktum kvarstår dock: Många småföretagare upplevde en ökad tillströmning av kunder när momsen sänktes förra året, och de känner nu välgrundad oro för en motsatt effekt.

Jag och vi socialdemokrater är fortfarande oroliga för hur majoritetspartierna väljer att prioritera miljön, och vi tycker att det är beklagligt att den föreslagna momshöjningen kommer i detta ekonomiska läge. Med hänvisning till Socialdemokraternas budgetmotion för 2023 anser vi att den reducerade mervärdesskatten på reparationer bör kvarstå, men för att värna en ordnad och sammanhållen budgetprocess avstår vi från att delta i beslutet. Vi har redogjort för vår inställning i ett särskilt yttrande.
(Applåder)

Anf. 49 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Vänsterpartiet delar regeringens syn att det är önskvärt med ökad enhetlighet i skattesystemet. Utvecklingen av det svenska skattesystemet har under de senaste 20 åren inneburit betydande avsteg från denna princip. Jobbskatteavdrag, rut och rot har införts, och en enhetlig kapitalbeskattning på 30 procent är ett minne blott. Det finns också en rad olika nedsättningar av arbetsgivaravgifter för olika grupper och åldrar.

I vår budgetmotion för 2023 presenterade vi i Vänsterpartiet en rad förslag till skatteändringar i syfte att uppnå ett mer likformigt skattesystem. Vi lade fram förslag som hade återupprättat principen om lika skatt på lika inkomst gällande inkomstskatterna, och vi tog betydande steg mot en mer enhetlig kapitalbeskattning. Det kan dock finnas områden där avsteg från principen om likformiga skatter kan vara motiverade. Klimat- och miljöområdet är ett sådant.

I år ska regeringen enligt klimatlagen presentera en handlingsplan för hur Sverige ska nå klimatmålen under mandatperioden. Ett stort antal myndigheter har bidragit med underlag och förslag inför detta. Men även om samtliga dessa förslag genomförs kommer det inte att räcka för att fylla det gap som har uppstått på grund av regeringens politik, har Klimatpolitiska rådet nyligen konstaterat. De politiska förändringar som regeringen hittills har presenterat leder i stället, vilket regeringen själv medger, till att utsläppen av växthusgaser ökar. Propositionens förslag att höja mervärdesskatten på vissa reparationer bör beaktas i detta sammanhang.

För att minska samhällets klimat- och miljöbelastning måste förbrukningen av naturresurser minska. För att nå dit behöver vi styrmedel för en cirkulär ekonomi som ökar produkters livslängd och stärker möjligheten att reparera och återanvända. Även om sänkt moms på vissa reparationer är en begränsad insats är den värdefull i ett läge där våra klimatåtgärder, små som stora, måste intensifieras. Av propositionen framgår att reger-

ingen själv bedömer att en höjning av momsens kommer att leda till ökad efterfrågan på nyproducerade varor och sämre villkor för småföretagen i branschen.

Vänsterpartiet delar Naturvårdsverkets bedömning att hög tillgänglighet till reparationstillfällen är nödvändigt för att det ska vara enkelt för allmänheten att nyttja reparationer. Regeringens och Sverigedemokraternas förslag sänder enligt Naturvårdsverket fel signaler till allmänhet, näringsliv och företagare i berörda branscher. Omställningen till ett hållbart samhälle kräver långsiktiga styrmedel. Vänsterpartiet säger därför, i likhet med flera av remissinstanserna, nej till att höja mervärdesskatten på vissa reparationer.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 50 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

I proposition 2022/23:35 *Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer* föreslår regeringen att mervärdesskatten för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne höjs från 6 procent till 12 procent. Förslaget syftar till att öka enhetligheten i mervärdesskattesystemet.

Fru talman! Skattesatser på mervärdesskatteområdet regleras av rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt, det så kallade mervärdesskattedirektivet. Enligt det direktivet ska medlemsstaterna tillämpa en normalskatt på minst 15 procent. Därtill får medlemsstaterna tillämpa högst två reducerade skattesatser som inte får understiga 5 procent.

Något förenklat kan man säga att de reducerade skattesatserna endast får tillämpas på de varor och tjänster som framgår av bilagor till mervärdesskattedirektivet. Just de tjänster som omfattas av denna proposition ingår i dessa bilagor.

Fru talman! Mervärdesskatten är en effektiv skatt och bör värnas som intäktskälla för staten. I grunden är mervärdesskatten en fiskal skatt, och användandet av mervärdesskatten som styrmedel går emot principen om skattens primära syfte. Utgångspunkten bör därför vara enhetlig mervärdesskatt och tillämpning av normalskattesatsen, 25 procent.

Skillnaden i skatteuttag blir nu mindre mellan de aktuella tjänsterna och andra varor och tjänster som omfattas av normalskattesatsen. Ekonomistyrningsverket anser att konkurrensneutraliteten därmed förbättras mellan olika branscher. Man anser också att differentierade mervärdesskattesatser leder till försämrad konkurrensneutralitet mellan branscher.

Denna bransch är dock liten i förhållande till ekonomin som helhet, och många av de berörda företagen är små. Därför blir även de offentliga finansiella effekterna små, i storleksordningen 80 miljoner kronor per år.

Fru talman! Tjänsten byte av cykeldäck vid punktering som i dag kostar omkring 300 kronor kommer efter mervärdesskattehöjningen att kosta omkring 315 kronor inklusive mervärdesskatt. Tjänsten helrenovering av botten på sko samt byte av sula som i dag kostar omkring 1 400 kronor kommer efter mervärdesskattehöjningen att kosta omkring 1 480 kronor inklusive mervärdesskatt, vilket är mer än vad många normalt betalar för helt nya skor.

Jag tror inte att 15 kronor är avgörande för om någon kommer att lämna in sin cykel för att laga en punktering. Jag tror inte heller att 80 kr är avgör-

ande för om någon som har betalat mer än 1 400 kronor för ett par skor kommer att sula om dem eller köpa nya.

Den styrning som mervärdesskatten i det här fallet innebär är därför marginell.

Sveriges Skomakarmästarförbund med flera bedömer dock att förslaget kommer leda till en något försämrad resurshushållning och till att miljöbelastningen från produktionen av nya varor ökar.

Effekten bedöms dock som liten. Jag skulle säga att den är väldigt liten.

Anf. 51 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har i statsbudgeten för 2023 föreslagit att momsen på reparationer av vissa varor ska fördubblas från 6 procent till 12 procent från och med den 1 april.

Jag och Miljöpartiet förstår inte syftet med förslaget, och det går ju på alla sätt åt helt fel håll. Vi vet att vi behöver komma bort från ett slit-och-släng-samhälle, inte gräva oss djupare ned i en ekonomi som i längden inte är bra för invånarnas eller företagens plånböcker och verkligen inte för miljön. Det måste tvärtom bli mer gynnsamt att reparera och laga det man redan har.

Miljöpartiet sänkte under tiden i regeringen momsen på reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne från 25 procent till 12 procent. Därefter har den sänkts ytterligare. Detta gjordes för att göra det lättare och billigare för konsumenter att laga det de redan har och för att stötta en bransch med små marginaler. Att laga sin cykel, justera ett av sina gamla favoritplagg eller fixa till sina finskor tar också mycket mindre naturresurser i anspråk än att köpa nytt.

Den som är intresserad av att skapa en mer hållbar ekonomi borde vilja underlätta användandet av reparationstjänster. I och för sig är varken klimatpolitik eller hållbarhet regeringens specialitet, men det är sorgligt att se hur deras ovilja att ställa om drabbar både företag och konsumenter.

Fru talman! I den undersökning som Sifo nyligen genomförde åt Hantverkarna Stockholm säger 89 procent av stockholmarna att de i hög utsträckning eller ganska hög utsträckning tycker att det viktigt för klimatet och miljön att laga och återvinna. I samma undersökning säger 41 procent att priset är en viktig faktor för reparationer och 37 procent att tillgänglighet är viktigt.

En högre moms leder till ett högre pris och försvårar alltså för reparationsföretagen. Färre företag ger också sämre tillgänglighet.

Politiken borde uppmuntra och ta vara på detta. Det är en kunskap att fatta beslut på. Men regeringen gör i stället precis tvärtom.

Hantverkare, skraddare, cykelreparatörer och skomakare spelar en viktig roll i omställningen till en mer hållbar och cirkulär ekonomi. De företag som berörs är dessutom ofta små företag med inga eller få anställda. Många har budgeterat sin verksamhet utifrån den rådande momssatsen. Att regeringen i just detta tuffa ekonomiska läge väljer att försvåra för denna typ av företag är helt obegripligt.

Vi i denna kammare borde främja en mer cirkulär ekonomi och fler reparationer, inte motarbeta det. I stället för att ge sig på Sveriges hantverkare och konsumenter som vill göra klimatsmarta val borde regeringen stötta de småföretagare och konsumenter som bidrar till en mer cirkulär och hållbar ekonomi.

Då det nu inte är fallet yrkar jag bifall till reservationen från MP och V och avslag på utskottets förslag.

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Höjd mervärdesskatt
på vissa reparationer*

Anf. 52 MARIE NICHOLSON (M):

Fru talman! Det är premiär för mig här i dag, och jag hade knappast trott att jag i min allra första debatt i kammaren skulle stå i talarstolen och försvara en skattehöjning. Men den höjning av momsen på vissa reparationer som vi i dag diskuterar ligger väl i linje med regeringens prioriteringar, och som vilken god moderat som helst ser jag helheten i skattesystemet.

Det finns flera syften bakom höjningen av momsen på vissa reparationer från 6 till 12 procent, bland att få en större enhetlighet i mervärdesskattesystemet och att minska avståndet i kostnaden för reparationer av cyklar, skor, kläder, lädervaror och hushållslinne med kostnaden för reparationer av andra varor.

Momsen är en skatt som konsumenten tyvärr sällan lägger märke till, inbakad som den är i priset. Men det kan minst sagt upplevas som förvirrande att man ska betala 25 procent moms för reparationen av sitt armbandsur men 6 procent för reparationen av det läderarmband som håller uret på plats. Det kan till och med upplevas som orättvist.

De undantag från 25 procent moms vi har i Sverige är ofta kloka och behjärtansvärda. Mervärdesskatten bör dock i första hand ses som en fiskal skatt, alltså som en inkomstkälla för att finansiera våra gemensamma kostnader, och inte som ett styrmedel.

På sikt kan det vara klokt att diskutera att slopa alla undantag och i stället ha en lägre normalskattesats. Det skulle innebära mindre administration både för företag och stat, och vi skulle dessutom inte behöva lägga tid och kraft på att diskutera vad som borde sänkas eller höjas. Tyvärr är vi ännu inte i ett läge där detta kan göras.

Låt oss i stället utvärdera hur väl den sänkta momsen i detta fall fungerat som ett styrmedel. När momsen på vissa reparationer sänktes för första gången 2017 var det från 25 till 12 procent, alltså en betydligt större förändring än den som föreslås i dag. Effekten var dock väldigt begränsad.

Vid Internationella miljöinstitutet i Lund har man studerat varför effekten uteblev och konstaterat att dels kände få konsumenter till att momsen hade sänkts, dels märktes det sällan i slutpriset då många av de småföretagare som genomförde reparationerna valde att stärka sina, oftast väldigt små, marginaler i stället för att sänka priset till kunden.

Institutet har dessutom fastslagit att priset på reparationen inte är avgörande, utan snarare kostnaden för produkten. Kort sagt – ju mer pengar du lägger på en vara desto mer sannolikt är det att du väljer att reparera den.

Jag har vid något tillfälle diskuterat framtiden med min egen skomakare, och han berättade att det största problemet inte är bristen på kunder utan att skorna de kommer med är tillverkade i syntetmaterial eller i alldeles för låg kvalitet för att en reparation ska vara möjlig.

För att stimulera en cirkulär ekonomi förefaller just momsen vara ett bristfälligt verktyg. I stället bör vi arbeta för att småföretagare får bättre villkor, mindre regelkrångel och bättre lönsamhet i sin verksamhet. Vi bör arbeta för att stärka hushållens ekonomi så att det är möjligt att göra kloka val i sina inköp. Man kan knappast klandra människor för att välja billiga

skor när elräkningen precis kommit. Den som däremot får behålla en större del av sin inkomst får lättare att göra medvetna val.

Fru talman! En höjning kan ibland på sikt innebära en sänkning, men framför allt yrkar jag bifall till regeringens proposition i dag för att vi som land ska göra kloka prioriteringar. Vi ska driva en medveten politik, och vi ska satsa där det gör skillnad.

(Applåder)

Anf. 53 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Det är vid det här laget ingen nyhet att regeringen gör sitt för att sabotera allt klimat- och miljöarbete värt namnet. I ärlighetens namn är agerandet kring det cirkulära alltså knappast förvånande. Det som däremot är förvånande är att regeringen dessutom aktivt gör det svårare för småföretag, som redan i dag slåss för sin överlevnad.

Konsekvensen av den höjda momsens för reparationer är – trots att regeringssidan och Sverigedemokraterna försökt spela ned effekterna – att det blir dyrare att laga skor och kläder. Även Moderaterna måste förstå att det får konsekvenser för de småföretag och ensamföretag som redan i dag har svårt att få det att gå runt.

Att höja momsens på reparationer är inte bara att aktivt motarbeta den gröna omställningen, det är också att driva företagsfientlig politik. Varför vill Moderaterna göra det svårare för små hantverksföretag att överleva?

Anf. 54 MARIE NICHOLSON (M) replik:

Fru talman! Jag delar Janine Alm Ericsons omsorg om småföretagare och vill underlätta för samtliga småföretagare i Sverige, inte bara inom vissa industrier. Men varför ska just de småföretag vi diskuterar i dag ha 6 procents moms medan reparationer av till exempel möbler och klockor har 25 procent? Varför bör det inte vara en lägre sats för samtliga?

Som vi har pratat om är just momsens inte en skatt som bör användas som styrmedel utan i första hand som en fiskal skatt. Därmed bör man snarare sträva efter att ha en lägre basskattesats så att samtliga företagare, oavsett om de är stora eller små, får lättare att nå konsumenterna.

Anf. 55 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Nu pratar vi om just den här momshöjningen och just dessa företag som drabbas. Det blir att blanda bort korten om man pratar om det mer övergripande – det kommer vi att återkomma till många gånger.

Miljöpartiet tycker också att det är ett ganska stelbent regelverk kring momsens. Vi tycker också att fler företag hade kunnat inkluderas i sänkningen, och att man hade kunnat spela med momssatserna där med. Men EU:s regelverk är väldigt stelbent. När man till exempel vill ha sina fönster renoverade kan man inte låta en hantverkare ta dem med sig, utan jobbet måste göras på plats. Vi kan gemensamt titta på att försöka förändra regelverken, även om det är svårt.

När det gäller att inte använda momsens som verktyg för omställning är det en helt galen inställning. Forskarna och all tillgänglig vetenskap säger ju att man måste göra allt för att vända trenden vad gäller både klimatet och utarmningen av den biologiska mångfalden. Att säga att man har ett verktyg till hands som man inte tänker använda framstår som minst sagt tondövt. Mot bakgrund av att man dessutom gör det svårare att klara

miljö- och klimatmålen och för småföretagarna att klara sig vill jag återigen fråga varför Moderaterna vill gå den här vägen. Varför vill de göra det svårare för små hantverksföretag att överleva, och varför vill de inte använda alla medel de kan för omställning?

Anf. 56 MARIE NICHOLSON (M) replik:

Fru talman! Man kan ju fråga sig om man ska använda momsens som ett styrmedel när det inte gör någon skillnad. Som jag sa i mitt anförande har det gjorts studier som visar att det inte gav någon konkret effekt. Är det bara symbolpolitik eller gör det verklig skillnad? Jag tycker att om man ska prata om klimatet och en cirkulär ekonomi ska man göra de insatser som faktiskt har betydelse. Då handlar det om att stärka individernas och hushållens ekonomi och även göra det lättare för småföretagare, oavsett vilka småföretagare det är och oavsett vilka reparationer de genomför.

En sänkning av momsens generellt sett skulle gynna samtliga, men framför allt hushållens ekonomi. Jag är väldigt stolt över att vår regering går ifrån att genomföra politik enbart för symbolikens skull. Jag kan nämna platspåseskatten som jag tror att människor bara är irriterade på. Miljöpartiet vet om effekterna av den men håller fast vid att genomföra en politik som bara handlar om symbolik.

(JANINE ALM ERICSON (MP): Men plastpåseskatten är ju kvar.)

Anf. 57 TREDJE VICE TALMANNEN:

Man får inte bryta in i en annan ledamots talartid. Det var inte okej.

Anf. 58 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Min morfar var skomakare. Han bodde i kommunismens Polen och var väldigt stolt egenföretagare. På den tiden gick många till skomakaren för att laga sina skor, och det var väl mest av ekonomiska anledningar. Man kanske bara ägde de skor man hade på fötterna och möjligtvis också ett par finskor. Skor var ju väldigt dyrt.

I dag vill man att människor ska reparera sina skor och cyklar, helt enkelt för att de ska hålla längre. Men tyvärr har det blivit mycket av ett slit-och-släng-samhälle där man köper väldigt billigt, kanske syntetiskt, och sedan kastar i soptunnan. Man orkar inte ordna med att få sakerna lagade. Det var en av anledningarna till att riksdagen i fjol valde att sänka momsens från 12 till 6 procent. Centerpartiet tyckte att det var lovvärt.

Nu finns det ett förslag, som förmodligen kommer att gå igenom, att det ska bli en höjning till 12 procent igen. Vi har resonerat om det i Centerpartiet och tagit hänsyn till den situation som råder i dag. Människor drunknar i stora plånboksfrågor, inte minst när det gäller el och energi. Därför har vi valt att lägga fokus i vår skuggbudget på att bredda det gröna avdraget, som verkligen kan göra skillnad för folk. Man ska ju inte inbilla sig att elräkningarna blir mindre nästa vinter, utan de kommer att fortsätta vara höga.

Människor behöver också ha råd att energieffektivisera, men alla har inte de pengarna i dag. Med det gröna avdraget kanske man får möjlighet att köpa en luftvärmepump eller möjligtvis installera solceller. Centerpartiet tror att det är det mest effektiva att göra, både miljömässigt och plån-

boksmässigt, just nu. Men för att värna en ordnad och sammanhållen budgetprocess avstår även vi från att delta i beslutet.

Anf. 59 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Mervärdesskatten är en effektiv skatt och ska värnas som intäktskälla för staten. För oss kristdemokrater är utgångspunkten att en enhetlig mervärdesskatt förenklar arbetet med moms för såväl företag som enskilda.

För att skapa större enhetlighet i mervärdesskattesystemet anser vi att mervärdesskatten för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne ska höjas från 6 till 12 procent. Genom att mervärdesskatten höjs behandlas dessa tjänster mer likt tjänster som beskattas med normal-skattesatsen 25 procent.

Fru talman! När det gäller frågan om förslaget styr bort från en mer cirkulär ekonomi är effekten liten. Prisskillnaden mellan 6 och 12 procents moms är oftast inte avgörande för om en vara ska repareras eller inte. Skillnaden i skatteuttag blir mindre mellan dessa reparationstjänster och de reparationstjänster som omfattas av normalskattesatsen 25 procent. Konkurrensneutraliteten blir också förbättrad mellan olika branscher. Förslaget leder inte heller till färre arbetstillfällen, eftersom minskad efterfrågan på reparationstjänster bör leda till ökad efterfrågan på nyproducerade varor. Genom att ändå hålla kvar vid en sänkning till 12 procent gynnar man trots allt den cirkulära ekonomin; det blir mer fördelaktigt att laga varor än att köpa nytt.

Fru talman! Det som motionärerna anför förändrar inte bedömningen att mervärdesskatten bör höjas i enlighet med förslaget. Därför yrkar jag bifall till propositionen och avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 13 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU5

Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021 (skr. 2022/23:30)

föredrogs.

Anf. 60 PONTUS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Sedan 1983 har regeringen i enlighet med riksdagens önskemål redovisat hur reglerna om hemlig avlyssning och elektronisk kommunikation tillämpats under det gångna året. För att göra en lång historia kort kan vi konstatera att det fungerar bra men att SD vill mer.

Till hemliga tvångsmedel räknas telefonavlyssning, kameraövervakning, hemlig dataavläsning, rumsavlyssning samt hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Det är av grundläggande betydelse i en rättsstat att rätten till skydd för privat- och familjeliv respekteras, men för att effektivt bedriva brottsbekämpande verksamhet till gagn för alla medborg-

are är användningen av just hemliga tvångsmedel mer än nödvändig. Med andra ord: Det integritetsintrång som hemliga tvångsmedel medför kan och ska accepteras om nyttan och behovet är tillräckligt stora.

Användningen av hemliga tvångsmedel har stort stöd i såväl Sveriges riksdag som befolkningen i övrigt. De frågor som diskuteras handlar ofta om var gränsdragningen ska gå, och det är där vi inte alltid är överens. Det är tydligt att polis och åklagare efterfrågar en mer generös syn på hemlig avlyssning för att kunna sätta dit brottslingar som har begått brott och för att kunna förebygga brott genom att agera i preventivt syfte.

I delbetänkandet SOU 2022:19, som just nu bereds inom Regeringskansliet, föreslås att hemliga tvångsmedel ska få användas i fler fall. Exempelvis föreslås att man ska väga in flera brotts samlade straffvärde, vilket skulle innebära att brottsbekämpande myndigheter kan använda hemliga tvångsmedel i fler fall för att på så sätt förebygga och bekämpa brottslighet. Det är enligt oss ett steg i rätt riktning.

Tidöavtalet består till elva sidor av överenskommelser mellan Sverigedemokraterna och regeringspartierna om hur vi genom kriminalpolitiska åtgärder ska kunna göra Sverige till ett tryggare land och stävja den allt grövre brottsligheten i samhället. Förutom väl omskrivna förslag som dubbla straff för gängkriminella, visitationszoner, möjlighet att vittna anonymt och utvisning av betydligt fler kriminella får vi inte glömma förslagen om preventiv avlyssning av just kriminella gäng och möjlighet att använda tvångsmedel mot personer under 15 år.

Rikspolischefen sa i höstas: ”Jag kan konstatera att mycket av det vi ser i Tidöavtalet på det brottsbekämpande området ligger i linje med det som vi efterlyst och pratat om i många år.” Han lade sedan till att han gärna ser att just preventiv avlyssning kommer på plats fort.

Bedömningen är att preventiv avlyssning kan komma att användas av polisen i ett hundratal fall per år och av tullen i 30–40 fall per år. I många fall kommer det att öka möjligheterna att ta fast kriminella. I andra fall kommer det att förhindra brottslighet. Ibland kommer det också att rädda liv.

Under Socialdemokraternas åtta år vid makten ökade antalet dödsskjutningar i Sverige från 19 till 63 per år, en ökning med 232 procent. Det är detta resultat som Sverigedemokraterna och den nya regeringen har att utgå ifrån när vi utformar de lagar som ska göra Sverige till ett tryggare och säkrare land.

Fru talman! Det är min uppfattning att svensk lagstiftning ligger i otakt med tiden. Våra lagar är utformade efter ett Sverige som inte längre finns, ett Sverige som tidigare regeringar har försämrat. Därför är det Sverigedemokraternas och regeringens uppgift att genomföra de åtgärder som krävs för att åter göra Sverige till ett tryggt och säkert land.

Fru talman! Min uppfattning är att de förändringar av hemliga tvångsmedel som vi vill genomföra är ett nödvändigt ont. Men när situationen ser ut som den gör nu, med dödsskjutningar som ökat med 232 procent på åtta år, sex gånger fler döda i dödsskjutningar än i alla våra nordiska grannländer tillsammans, fler dödsskjutningar än i Storbritannien och fler i Södertälje än i London, krävs det åtgärder som är mer långtgående än nu för alla människors trygghet och säkerhet. Det är de kriminella som ska vara rädda, fru talman, inte de vanliga medborgarna.

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Redovisning av
användningen av
hemliga tvångsmedel
under 2021*

De kommande åren kommer vi att införa dubbla straff för gängkriminella, införa visitationszoner, göra det möjligt att vittna anonymt, utvisa fler kriminella, genomföra kraftiga straffskärpningar, göra det olagligt att delta i gäng med mera. Men inte minst inför vi möjligheter att avlyssna kriminella gäng i preventivt syfte och använda hemliga tvångsmedel mot personer under 15 år.

Sverigedemokraterna har inga invändningar mot redovisningen av hemliga tvångsmedel utan föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Anf. 61 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens skrivelse *Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021*. Redovisningen omfattar Åklagarmyndighetens, Ekobrottsmyndighetens, Polismyndighetens, Tullverkets och Säkerhetspolisens tvångsmedelsanvändning under det nämnda året.

Låt mig inledningsvis påminna om att det brutala gängvåld som blivit allt värre främst är ett symptom på en gängkriminalitet som är en del av en större organiserad brottslighet. Denna brottslighet är systemhotande. Det innebär att den ytterst hotar vår demokratiska samhällsordning och vår förmåga att här inne fatta självständiga beslut som efterlevs. För att bekämpa denna brottslighet är det nödvändigt att polisen kan använda hemliga tvångsmedel. Det handlar bland annat om att kunna se vem som ringt vem och när så skett, läsa meddelanden och avlyssna samtal.

I en rättsstat är det samtidigt grundläggande att rätten till skydd för privat- och familjeliv respekteras. Det krävs en avvägning mellan detta och nödvändigheten av en effektiv brottsbekämpning. En del av den effektiva brottsbekämpningen är hemliga tvångsmedel. Det är en självklar utgångspunkt att bestämmelserna om tvångsmedel och deras tillämpning ska leva upp till högt ställda rättssäkerhetskrav. I skrivelsen från regeringen är det också tydligt att så är fallet.

Kraven för att använda tvångsmedel är höga. De förutsätter viss misstankegrad och visst minimistraff, det sker en prövning i domstol, det finns offentliga ombud, underrättelse sker till den som utsatts, det finns strikta regler om överskottsinformation och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utövar tillsyn.

Utgångspunkten är att hemliga tvångsmedel bara kan accepteras om behovet och nyttan är tillräckligt stor. Vid avvägningen mellan enskildas rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv och samhällets intresse av en effektiv brottsbekämpning är det betydelsefullt att med tillräcklig precision bedöma vilka resultat som användningen av hemliga tvångsmedel har lett till.

Vid en genomgång av myndigheternas redovisning konstaterar regeringen i denna skrivelse att tvångsmedel fyller en viktig funktion för det brottsutredande arbetet.

De hemliga tvångsmedlen har inneburit en reell nytta. När det till exempel gäller hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har det bidragit till att den misstänkte har kunnat åtalas i 40 procent av ärendena.

Hemliga tvångsmedel bidrar även till att bekämpa annan brottslighet än den organiserade. Till exempel kan det vara av stor betydelse vid utredning av grov kvinnofridskränkning. Samtalslistor som visar hur ofta

och när gärningsmannen kontaktat den utsatta kvinnan kan utgöra viktig bevisning.

Regeringens bedömning är sammanfattningsvis att myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel under 2021 var ett ändamålsenligt och nödvändigt instrument i brottsbekämpningen.

Mot denna bakgrund är det också positivt att regeringen kommer att se till att hemliga tvångsmedel användas oftare, i förebyggande syfte samt mot personer under 15 år.

Fru talman! Den organiserade brottsligheten och gängvåldet är så omfattande att många i dag inte längre tror att det går att lösa. Man tror inte att Sverige åter kan bli ett tryggt land. Man tror att vi inte kan återupprätta lag och ordning. Det är fel. Vi kan och vi kommer att vända utvecklingen.

Låt mig påminna om våren 2021. Då minskade plötsligt skottlossningarna. Detta var ingen slump, utan det berodde i hög utsträckning på att fransk polis knäckt krypningstjänsten Encrochat. I ett svep häktades 200 personer.

Tyvär blev effekten kortvarig. Andra med kriminella ambitioner tog plats. Häktade kriminella släpptes. Många av dem som dömdes fick korta straff och försattes snart på fri fot. Våldet fortsatte, och det har blivit värre.

Men här finns en viktig erfarenhet. Vi vet vad som kan åstadkommas. Vi vet att med ett kontinuerligt tryck, med polisiära resurser och med hemliga tvångsmedel kan vi bryta ned de kriminella nätverken. Det handlar inte om att skapa ett övervakningssamhälle utan om riktade insatser mot kriminella aktörer.

I kombination med rejäla straff kommer det att ge effekt. Det blir fler som döms till längre fängelsestraff och fler som utvisas. Det blir då tydligt för såväl vuxen som ung att brottslighet inte lönar sig. Den kriminella livsstilen blir då mindre attraktiv.

Repression är nödvändigt, men det räcker inte. Vi behöver en minimerad invandring, ökad social stabilitet, starkare socialtjänst, fler i arbete och en skola med mer ordning. Vi behöver ett samhälle där unga som växer upp bibringas sunda värderingar. Så kan vi bryta ned gängen och gangsterkulturen. Detta är vägen framåt. Vi kan och vi kommer att vända utvecklingen.

Fru talman! Det är betryggande att regeringen verkar för detta paradigmskifte som krävs på det kriminalpolitiska området. En korrekt användning av hemliga tvångsmedel är här en central del. Regeringens skrivelse påvisar också detta.

Med det, fru talman, ber jag att få yrka bifall till justitietskottets förslag i betänkandet och föreslår kammaren att skrivelsen läggs till handlingarna.

Anf. 62 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Det fanns en tid när brottsoffer, vittnen och andra var viliga att tala med polisen om brott som inträffat. Det fanns en tid när svensk polis hade hög uppkläring av grova våldsbrott. Det fanns en tid när brotten ofta kunde klaras upp med vanliga förhör och traditionell spaning.

Det fanns en tid när gärningsmännen oftast agerade ensamma eller kanske med någon kumpan. I stort sett var det solitärer som agerade ute. Det fanns helt enkelt en tid när organiserad brottslighet och kriminella

nätverk var okända begrepp i vårt land. Sådant fanns i andra länder men inte här.

Det var otänkbart att vi skulle få det. Jag var själv med när man resonerade om det. Det verkade helt främmande för oss i Sverige att vi skulle få den typ av brottslighet som kanske karakteriserar länder som USA och Italien.

Det fanns också en tid när vi trodde att vi kunde förebygga brott med god välfärd och sociala skyddsnät. Det fanns en tid när särskilt utsatta områden var ett i stort sett okänt begrepp. Om det fanns något var de ett storstadfenomen, i den mån de existerade.

Fru talman! Tyvärr är den tiden förbi. Nu breder den organiserade brottsligheten ut sig som en cancersvulst i samhällskroppen. Nu har vi en grov våldsbrottslighet med skjutningar och sprängningar som hela tiden eskalerar.

Nu har vi omfattande angrepp på våra välfärdssystem där miljarder försvinner ned i fickorna på kriminella. Nu har vi äldre som systematiskt luras på stora belopp. Bedrägerierna är omfattande.

Vi har nu en narkotikahandel som är på väg att flytta från gatan in på nätet. En stor del av den gatulangning som tidigare skedde sker nu på Tiktok, Snapchat och andra typer av plattformar. Nu sker människohandel och sexualbrott mot barn digitalt.

Nu har vi fått en tystnadskultur i det här landet där varken brottsoffer eller vittnen vill eller vågar berätta och än mindre peka ut gärningspersoner, något som självklart leder till en låg brottsupplösning. Vi har en brottsupplösning för grova våldsbrott i gängmiljö som numera ligger runt 20–25 procent. Det är såklart inte acceptabelt över huvud taget.

Det är bara att konstatera att den grova och systematiska brottsligheten är näst intill omöjlig att komma åt utan hemliga tvångsmedel. Krypterade chattar som Encrochat, Sky och Anom indikerar omfattningen.

Svensk polis fick god hjälp av utländsk polis när det gällde upplösningen, som föregående talare var inne på. Vi kan konstatera att utan den hjälpen hade man inte klarat upp så många våldsbrott som man nu gjorde.

Man kunde via de avkrypterade chattarna konstatera att den narkotikahandel som förekom och den narkotikasmuggling som fanns och som förde in narkotika i landet var betydligt mer omfattande än vad vi tidigare trott. Den statistik som bland annat CAN baserat sig på visade sig vara väl i underkant.

Fru talman! Mot den bakgrunden är det givet att brottsbekämpande myndigheter och då främst polisen avsätter mer resurser till underrättelseverksamhet och spaning på nätet.

Den redovisning som vi talar om här i dag visar att avlyssning och andra tvångsmedel ger goda resultat och att beslut och godkännande prövas noggrant. Av egen erfarenhet vet jag att ingen är beredd att ödsla tid och resurser på ärenden med en dålig prognos.

Problemet svensk polis har i dag är närmast att bland det smörgåsbord av ärenden man har välja ut ärenden som man har bäst möjlighet att klara ut och som ger bäst utfall. Ingen ödslar tid på ärenden som är i stort sett omöjliga. Man vill ha en hög träffsäkerhet. Redovisningen visar att man sköter det på ett bra sätt.

Med detta sagt tackar jag regeringen för en bra och fyllig redovisning. Jag välkomnar regeringens initiativ att nu föreslå möjligheten att använda tvångsmedel i preventivt syfte och även ge polisen möjlighet att använda överskottsinformation.

Överskottsinformation är något som vanligtvis genereras när man använder hemliga tvångsmedel som avlyssning och där får man reda på andra brott som inte är direkt kopplade till det brott som var orsaken till att man fick använda tvångsmedel. Den ska nu bli möjlig att använda med det förslag som ligger. Jag ser fram emot att vi ska få den möjligheten.

Brottsligheten och övergången till en alltmer digitaliserad värld och ökade krav på bevisning kräver även en omställning av det brottsbekämpande arbetet. Vi kan nog därför förvänta oss ett ökat behov av hemliga tvångsmedel och en ökad kapacitet för att svara upp mot behovet.

Jag tror att de brottsbekämpande myndigheterna till stora delar måste ställa om och satsa mer på spaning på nätet – om vi ska kalla det så – i stället för spaning på gatan. Båda sakerna behövs, men det kommer att krävas stora resurser.

Om vi ska klara upp den brottslighet som vi nu har att hantera tror jag att vi måste – fast man kan tycka att det är tråkigt att det är så – acceptera att vi har ett samhälle där hemliga tvångsmedel är av stort värde för den brottsbekämpande verksamheten. På sikt är det den enda möjligheten för att vi ska få bukt med den grova och organiserade brottsligheten.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 63 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Oavsett vilka verktyg vi ger polisen och oavsett vilka lagändringar vi gör landar vi ändå alltid någonstans i att det måste finnas fysiska personer som kan se till att de nya lagarna efterlevs. Och då tänker jag på hela rättskedjan: polis, tull, kustbevakare, väktare, ordningsvakter, skyddsvakter, åklagare, domstolar och kriminalvård.

Men vad är syftet med att skärpa lagar, med att ge polisen nya verktyg, med hårdare straff och med mer förebyggande arbete? Varför behövs det? Jag tror att det handlar om att vi vill ha ett tryggare samhälle, ett säkrare samhälle – ett samhälle där gator och torg, skolor, arbetsplatser, fritidsgårdar och idrottsplatser och även hem är platser där vi kan känna oss trygga.

När vi skärper lagar och stiftar nya lagar gör vi det för att samhället utvecklas och för att samhället förändras. Även kriminaliteten förändras. Om brottsbekämpningen ska vara effektiv måste den också få nya verktyg och följa med i förändringen.

Vad är då brottsbekämpning? Många kanske tänker att det är när polisen utreder brott, när polisen spanar och ingriper mot brott eller när polisen åker på pågående brott. Och så är det. Det är brottsbekämpning.

Men brottsbekämpning är också det förebyggande arbetet. Jag hör ofta politiska företrädare prata om att polisen måste arbeta mer förebyggande. Inte lika ofta hör jag *hur* det förebyggande arbetet ska bedrivas. Låt oss därför försöka bena ut det.

Jag har sagt det här förut i den kammaren. Polisen jobbar på tre sätt: förebyggande, ingripande och utredande. Ju mer polisen kan jobba förebyggande, desto mindre behöver de jobba ingripande och utredande. På så sätt kan vi flytta resurserna mer till det förebyggande arbetet.

Fru talman! Jag tror att de flesta ställer upp på det här och tycker att det låter bra att vi ska jobba mer förebyggande. Men återigen: Vad är då det förebyggande arbetet, och hur ska det utföras?

För polisen handlar det förebyggande arbetet om att förhindra brott innan de utförs, och helst innan de ens planeras. Det brottsförebyggande arbetet kan även sägas börja i skolan. Men då är det andra myndigheter som ska ha ansvaret, och jag ber att få utveckla det vid ett annat tillfälle.

Ett sätt att jobba förebyggande för polisen, som vi också vet är effektivt, är att vara närvarande i områden och på platser där det ofta begås brott. Det kan till exempel handla om att polisen finns på plats utanför krogar och nöjeslokaler i samband med stängning. Det har ofta en dämpande effekt på ordningsstörningar, och det brukar inte sällan ta bort kamplusten hos berusade kombattanter som annars kanske hade hamnat i bråk med varandra.

Vi har sett hur den typen av brottslighet faktiskt till och med minskar med åren. Vi kan alltså dra slutsatsen att polisiär närvaro, risk för upptäckt och kanske en olust inför att gripas av polisen bidrar till att folk drar sig för att begå brott.

Men om polisen ska jobba brottsförebyggande mot den grova brottsligheten, som narkotikasmuggling, som inte sällan är gränsöverskridande, utpressning och även det dödliga våldet, måste den också få lov att använda sig av metoder som vissa kan uppfatta som integritetskränkande. Exempel på detta kan vara hemlig avlyssning av rum, av telefon eller av datorer.

Polisen måste finnas på nätet. Polisen måste få jobba digitalt, där brotten ofta planeras och diskuteras. Om vi inte kan få avlyssna kan vi inte heller förhindra. Jag vet att det här är känsliga metoder, och det är viktigt att de används korrekt.

När jag läser Åklagarmyndighetens årliga redovisning av hur de olika typerna av hemlig avlyssning har genomförts noterar jag att antalet tillstånd under åren på 10-talet ökade för att på senare år faktiskt ha minskat. Utredare på polisen, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten vittnar om att de hemliga telefonavlyssningarna är nödvändiga för att man ska kunna bedriva effektiv brottsbekämpning och för att kunna jobba förebyggande och förhindrande.

Fru talman! Jag vill poängtera och understryka att jag tycker att det är viktigt att de här arbetsmetoderna även i fortsättningen ska vara föremål för insyn och kontroll. Det känns också någonstans som att den politiska oviljan mot hemliga avlyssningar inte riktigt finns längre. Det är ett ingrepp i den personliga integriteten att samla in information om en person, men det är också ett ingrepp i den personliga integriteten att bli utsatt för brott. Där måste vi börja tänka mycket mer på brottsoffren, och jag får en känsla av att vi numera också gör det.

Det var inte många som direkt var kritiska när polis och åklagare i Sverige fick ta del av de uppgifter som i huvudsak fransk polis hade fått fram när de för ett par år sedan lyckades avkryptera, infiltrera och avläsa Encrochat. Vi har också hört ledamöter tala om detta tidigare. Uppgifterna som kom från Encrochat ledde inte bara till att mord kunde lösas utan även till att mord kunde förhindras.

Fru talman! Kriminella har i allra högsta grad flyttat in i den digitala världen. Man kommunicerar, planerar och agerar mycket mer digitalt i dag. Då måste också de brottsbekämpande myndigheterna få verktyg så att de kan spana digitalt.

Polisen ligger redan i dag ofta ett eller två steg efter de kriminella på grund av att nya lagar och nya verktyg tar tid att få fram. Men att vara emot hemlig avlyssning eller hemlig dataövervakning är detsamma som att stänga dörren och låta de kriminella härja fritt. Och så ska vi inte ha det.

Hemliga tvångsmedel är brottsförebyggande arbete i det digitala brottsbekämpande polisarbetet. Det är bra att våra myndigheter har dessa verktyg.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 14 2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU6

2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2022/23:38)
föredrogs.

Anf. 64 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Sverige och svensk demokrati både är och har under en längre tid varit en måltavla för våldsbejakande extremister. Det gör sig påmint på olika sätt, och hoten kommer från olika håll.

Lagen om särskild utlänningskontroll är en lag som gör det möjligt för Sverige att utvisa utlänningskontroll som av Säkerhetspolisen bedöms utgöra ett säkerhetshot mot vårt land. Justitieutskottets betänkande om den årliga redogörelsen för tillämpningen av lagen finns till av en anledning. Det har funnits och finns ett politiskt motstånd till lagen som gör det möjligt att utvisa utländska säkerhetshot.

Motståndet har genom åren kommit från Socialdemokraternas regeringsunderlag i form av Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som har velat avskaffa lagen helt och hållet och i olika former velat byråkratisera lagen till förmån för utpekade säkerhetshot.

Även i år finns ett särskilt yttrande från Vänsterpartiet, där den historiska kritiken upprepas.

Fru talman! Jag tittade lite i går kväll på hur kritiken har sett ut från Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och för att ge en bild av det motståndet tänkte jag citera ur dessa två partiers särskilda yttrande från 2008.

Det särskilda yttrandet börjar: "Lagen om särskild utlänningskontroll är enligt vår mening en diskriminerande lagstiftning som bygger på ett misstänkliggörande av utländska medborgare." Yttrandet avslutas med att det är deras uppfattning att lagen om särskild utlänningskontroll "borde avskaffas". Detta undertecknades av de båda partiföreträdarna Lena Olsson, Vänsterpartiet, och Mehmet Kaplan, Miljöpartiet.

Prot. 2022/23:67
22 februari

*Redovisning av
användningen av
hemliga tvångsmedel
under 2021*

*2022 års redogörelse
för tillämpningen av
lagen om särskild
utlänningskontroll*

Jag ville bara belysa, fru talman, vilka personer och vilka partier som Socialdemokraterna frivilligt gör sig beroende av och vad dessa faktiskt har föreslagit i Sveriges riksdag.

Till skillnad från dessa partier, som velat underlätta utländska terroristers tillvaro i Sverige, har Sverigedemokraterna utgjort en tyngdpunkt åt andra hållet. Sedan vi kom in i riksdagen 2010 har vi förespråkade en rad skärpningar av lagen för säkra Sverige från utländska terrorhot.

Många av de förändringar vi föreslagit accepterades helt eller delvis först efter 2017, när Sverige väl hade drabbats hårt av ett terrorattentat utfört av en utländsk medborgare som med Sverigedemokraternas politik aldrig hade kunnat röra sig fritt i vårt land.

Fru talman! Redogörelsen som ligger på bordet ger en lägesbeskrivning och en förklaring till vilka åtgärder som vidtagits med hjälp av lagen. Kortfattat ger redogörelsen vi hanterar här i dag en korrekt beskrivning av att den största tillväxten av våldsbejakande extremism i Sverige bottnar i tidigare regeringars massinvandringspolitik och att lagen tillämpas sparsamt och kantas av tidigare kända svårigheter.

Det finns inget direkt att invända mot redogörelsen. Däremot finns det högt ställda krav från Sverigedemokraterna på att Tidöavtalets del som omfattar just lagen om särskild utlänningskontroll blir märkbart effektiv med vidare befogenheter, utvidgade förvarstider och djärvare bedömningar som tar mindre hänsyn till utländska terrorhot vid verkställande av utvisningar. Det måste till en kreativitet med exempelvis diplomatiska garantier som leder till beslut som gör vårt land säkrare.

Det enda jag kan ha en synpunkt på i redogörelsen, fru talman, är den nuläges- och framtidsanalys som görs över våldsbejakande islamistiska extremisters resande till och tillbaka från utländska konfliktzoner. Där bekräftas det att resandet i dag, till skillnad från för tio år sedan, befinner sig på en låg nivå och att det är oklart hur en eventuell nästa resandevåg kan komma att se ut. Där borde fler partier än Sverigedemokraterna kunna ge svaret: Resandet ska gestaltas genom intensiva tvångsutvisningar från Sverige på livstid.

Med det sagt, fru talman, är jag redo att lägga skrivelsen till handlingarna.

Anf. 65 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens skrivelse *2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll*. Ett enigt utskott föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna. Men när skrivelsen behandlas här i kammaren finns det ändå anledning att ge en viss bakgrund till frågan.

Europa har under de senaste decennierna drabbats av en lång rad mycket allvarliga terroristdåd. Sverige har sedan ett antal år en förhöjd terrorhotnivå. Kriget i Ukraina gör oss också påmind även om den hotbild som finns från andra stater. Nationellt centrum för terrorhotbedömning skriver i sin helårsbedömning från förra året att det kan finnas en hotbild där främmande makt agerar inom ramen för statlig förnekbar våldsförmåga för att därigenom främja sina strategiska intressen. Dessa våldshandlingar kan i vissa fall uppfylla rekvisiten för terroristbrott.

Under senare tid har hotbilden mot Sverige förstärkts, och Säkerhetspolisen ser en ökning av antalet attentatshot i underrättelseflödet. Den senaste tidens händelseutveckling med hot som riktas mot Sverige och svenska intressen är allvarlig och påverkar Sveriges säkerhet. Händelseutvecklingen ska ses i ljuset av det försämrade säkerhetsläget i omvärlden och händelser som koranbränningarna och den internationellt uppmärksammade LVU-kampanj som riktas mot den svenska socialtjänsten.

Sammantaget innebär utvecklingen att Sverige bedöms stå i större fokus än tidigare för hot från våldsbejakande islamism globalt.

Mot den bakgrunden är det av fortsatt stor vikt att Sverige med kraft kan ingripa mot utländska medborgare som bedöms utgöra kvalificerade säkerhetshot i Sverige. Där har lagen om särskild utlänningskontroll, trots att den hade sina brister, fyllt en viktig funktion genom att särskilda åtgärder kunnat vidtas gentemot utlänningspersoner som bedömts utgöra hot.

Lagen om särskild utlänningskontroll hade som sagt stora brister. Det var därför positivt att en ny lag om särskild kontroll av vissa utlänningspersoner kunde träda i kraft den 1 juli förra året, efter flera års påtryckningar från Moderaterna och andra tidigare oppositionspartier.

Redan i samband med den terroröverenskommelse som tecknades 2017 förband sig den dåvarande socialdemokratiska regeringen att se över lagen om särskild utlänningskontroll. Dessförinnan hade Säkerhetspolisen i en särskild inlägga till regeringen påtalat att lagstiftningen var otydlig, svårtolkad och svårtillämpad.

Trots detta tog det den förra regeringen mer än ett år efter terroröverenskommelsen att tillsätta en utredning. I mars 2020 lämnade utredningen sitt betänkande, där den föreslog en helt ny lagstiftning med ikraftträdande den 31 juli 2021. Men det tog regeringen fram till den 24 februari 2022 innan man lämnade en proposition till riksdagen, med ikraftträdande av lagstiftningen den 1 juli 2022. Det tog alltså den tidigare socialdemokratiska regeringen fem år från terroröverenskommelsen att se över en bristfällig lagstiftning och få ny lagstiftning på plats.

Vi moderater välkomnade den nya lagen när den behandlades i riksdagen, men vi konstaterade samtidigt att flera problem kvarstod olösta.

Fru talman! Moderaternas utgångspunkt är att utländska medborgare som utgör hot mot Sveriges säkerhet ska lämna landet. Om det av olika skäl inte är möjligt behöver dessa personer kunna hållas i förvar eller övervakas på ett betryggande sätt.

I flera uppmärksammade fall har utländska medborgare som utgör säkerhetshot försatts på fri fot på grund av att det har funnits verkställighetshinder vid utvisning. Personer som av både regeringen, Säkerhetspolisen och Migrationsverket har bedömts utgöra hot mot Sveriges säkerhet har alltså kunnat röra sig i princip fritt i det svenska samhället.

Den nya lagen innebar förbättringar på flera punkter. Bland annat ökades tiden för hur länge det går att hålla en person i förvar. Men problemet med hur en person ska hanteras vid verkställighetshinder kvarstår.

Om en person som är utvisad enligt lagen om särskild utlänningskontroll inte längre kan hållas i förvar är det vanligt att personen åläggs anmälningsplikt. Det är då av avgörande betydelse att Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen har uppsikt över personer som utgör hot mot Sveriges säkerhet. Det är därför av stor vikt att den som är ålagd anmälningsplikt också följer denna.

I den nya lagen skärptes straffskalan för brott mot anmälningsskyldigheten. Men med tanke på att anmälningsskyldigheten är av så avgörande betydelse menar vi att 14 dagars fängelse som lägsta straff för brott mot anmälningsskyldigheten är alldeles för lågt.

I samband med att propositionen behandlades pekade vi också på att brott mot anmälningsskyldigheten bör kunna utgöra en självständig grund för att ta en person i förvar. Genom en sådan åtgärd blir det möjligt att vid behov ta en utlänning i förvar efter att denne har brutit mot anmälningsskyldigheten, vilket riksdagen också tillkännagav för regeringen vid det tillfället.

Moderaterna har som sagt sett ett antal områden där den nya lagstiftningen behöver utvecklas ytterligare. Frågan adresseras också i Tidöavtalet. Där har vi fyra samarbetspartier kommit överens om att ytterligare restriktioner ska utredas liksom andra länders arbete med avtal om diplomatiska garantier för att verkställa utvisningar. Förvarstider ska också kunna förändras och förlängas.

Nu har Sverige en ny regering, som prioriterar och tar Sveriges säkerhet på allvar. Det känns tryggt i en osäker tid, fru talman.

Med det vill jag avslutningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 66 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vänsterpartiet har denna gång valt att inte motionera utan har endast förklarat vårt ställningstagande i ett särskilt yttrande. Vår kritik kvarstår dock när det gäller utvisningsärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll och förändras inte av skrivningen.

Jag vill däremot klargöra att Vänsterpartiet inte vill underlätta för terrorism på något sätt. Vi är inte heller emot att utvisa terrorister. Men vi vill att det ska ske på ett rättssäkert sätt.

Vänsterpartiet föreslog i en motion 2020 att regeringen skulle ge ett tilläggsdirektiv till den då pågående utredningen om lagen om särskild utlänningskontroll. Man borde se över rättssäkerheten för den enskilde och möjligheterna att överföra beslutanderätten om utvisning i samtliga säkerhetsärenden till en allmän förvaltningsdomstol.

Vi anser fortfarande att en sådan översyn behöver göras. På så sätt skulle rättssäkerheten för de utvisningshotade och allmänhetens möjlighet till insyn i processen stärkas, även om vissa delar av förhandling eller dom skulle vara sekretessbelagda med hänsyn till exempelvis rikets säkerhet. Vi står fast vid vår tidigare inställning att domstolarna behöver få ta del av all utredning som Säpo har i ett ärende. I dessa ärenden bör samma höga beviskrav gälla som i brottmålsprocessen.

En förvaltningsdomstol har erfarenhet av och kompetens för att hantera både känsliga och sekretessbelagda ärenden och dokument på ett betydligt mer rättssäkert sätt än en regering. Därför bör beslutanderätten om utvisning i samtliga säkerhetsärenden flyttas till allmän förvaltningsdomstol. Rättssäkerheten i prövningen förstärks och risken för politisk påverkan minskar när en allmän förvaltningsdomstol hanterar känsliga ärenden.

Den årliga redovisning som regeringen lämnar till riksdagen gällande tillämpningen av den nuvarande lagen är tämligen innehållslös. Detta gör det svårt för riksdagen att få verklig insyn i hur lagen används. Denna problematik försvinner om ärenden enligt den nya lagen skulle hanteras av förvaltningsdomstolarna.

Av samma skäl avstyrkte företrädare för Vänsterpartiet regeringens förslag om ett nytt regelverk för kvalificerade säkerhetsärenden. De bärande invändningar som i dessa fall lyfts fram mot den tidigare lagen om särskild utlänningskontroll kvarstår.

Jag anser att rättssäkerheten blir lidande när de beslutande instanserna inte får ta del av allt underlag som Säkerhetspolisen har i ärendet. Jag menar även att det i princip är omöjligt för en utvisningshotad person att försvara sig mot de anklagelser som framförs. I flera fall har till exempel kurder utvisats till Turkiet. Det kan röra sig om upp till 30 personer, enligt kurdiska organisationer.

Förutom utvisning kan beslut inkludera besöksförbud i Sverige under tio år. I de uppmärksammade fallen har även maken eller maken till personen som misstänks utgöra ett säkerhetshot utvisats. Det vi vet om de svenska medborgarna med kurdisk bakgrund som stämplats av Säpo och fått sin maka eller make utvisad på grund av detta är att de har sympatiserat med det turkiska vänsterpartiet HDP. Det är ett demokratiskt parti med koppling till flera svenska riksdagspartier. Auktoritära regimers uppfattning om demokratiska partier får inte påverka beslut om uppehållstillstånd i Sverige.

Civilsamhällesorganisationer som Amnesty har pekat på vikten av att en person som fått beslut om utvisning får ta del av grunden för det. Det är nödvändigt för att upprätthålla principen om proportionalitet och global säkerhet.

Migrationsverket har utfärdat beslut om utvisning efter att de fått hemligstämplad information av Säpo om att en person utgör ett säkerhetshot mot Sverige. Varken Migrationsverket, Migrationsöverdomstolen eller den utvisningshotade personen har fått ta del av allt underlag som Säpo har i ärendet. Detta har medfört ett underskott på information och bristande rättssäkerhet för den utvisade personen.

Det är olämpligt att regeringen är högsta instans i denna typ av ärenden. Dessutom avhjälpas inte dessa brister genom den redovisning som regeringen årligen lämnar till riksdagen. Även om Vänsterpartiet nu har valt att inte motionera i frågan är detta vår uppfattning. Vänsterpartiet anser fortfarande att det vore önskvärt med en utredning som ser över möjligheterna att överföra beslutanderätten om utvisning i samtliga säkerhetsärenden till allmän förvaltningsdomstol.

Vi kommer att noga följa det fortsatta arbetet med frågorna och återkomma med förslag om det finns skäl för det.

Anf. 67 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! I den här frågan råder delade meningar mellan Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet. De delade meningarna tydliggörs i tidigare ställningstaganden från Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna och kretsar kring möjligheterna att vistas i Sverige för utlännningar som av Säkerhetspolisen anses utgöra ett säkerhetshot.

Jag kan visa på ett exempel och en konkret fråga som slår håll på påståendet att Vänsterpartiet inte vill underlätta för utländska terrorister att vistas i Sverige. Varför ska inte en utvisning från Sverige av personer som av Säkerhetspolisen bedöms utgöra ett säkerhetshot gälla på livstid? Anser Vänsterpartiet att den ska gälla på livstid? Om inte, varför vill Vänsterpartiet att dessa personer ska kunna återvända till Sverige? De har utvisats för

att de har utgjort ett säkerhetsshot mot Sverige. Det är en ganska konkret fråga som jag skulle vilja få svar på.

Jag kan lägga till ännu en fråga. Tar ledamoten avstånd från det som kollegan Lena Olsson i Vänsterpartiet har skrivit i tidigare särskilda yttranden om att den här lagen är diskriminerade lagstiftning som bygger på ett misstänkliggörande av utländska medborgare? Är det en uppfattning som fortfarande lever kvar inom Vänsterpartiet, eller kan ledamoten ta avstånd från tidigare särskilda yttranden i den delen?

Anf. 68 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågorna.

Det var ett tag sedan Lena Olsson skrev den motionen. Mycket har hänt sedan dess. Det säkerhetspolitiska läget har förändrats. Vi befinner oss nu i en helt annan situation. Vänsterpartiet har såklart omprövat och utvecklat vår politik på området.

Det vi framför allt är kritiska mot är precis det som jag redogjorde för, det vill säga hur domarna fastställs. Vi vill att det ska ske i en förvaltningsdomstol och att det inte ska göras av regeringen. Det är i förvaltningsdomstolarna expertisen och kunskapen finns. Där vet man hur den sortens mycket känsliga frågor ska hanteras.

Det betyder inte att vi är emot utvisningar, precis som jag sa. Men det måste ske rättssäkert. Vi värnar rättssäkerheten. Det är det viktiga i vår skrivelse och vår uppfattning i frågan.

Anf. 69 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag har full respekt för att värderingar kan ändras genom åren när det kommer till åsikter om befintliga lagar. Det välkomnas i sådana fall att det inte finns ett sådant motstånd att Vänsterpartiet vill utveckla just lagen om särskild utlänningskontroll. Men misstänkliggörandet är i någon mening befogat, eftersom man alltid har tyckt så och fortsätter att ha invändningar mot lagens funktion och tillämpning.

Min fråga tydliggör att det fortfarande finns en konflikt. Vänsterpartiet strävar ändå på något sätt alltid efter att underlätta de här personernas tillvaro i Sverige. Det konkretiseras genom frågan om utvisning på livstid eller inte.

Anser Vänsterpartiet att de här personerna som utgör ett säkerhetsshot och som ska och kan utvisas ska utvisas på livstid? Och om ni inte anser att de ska utvisas på livstid – varför vill inte Vänsterpartiet utvisa säkerhetsshot på livstid från Sverige? Anser Vänsterpartiet att vi har för få utländska säkerhetsshot i Sverige och behöver kunna välkomna dem tillbaka? Svara gärna på det så att vi får ett tydliggörande av var Vänsterpartiet står i den här frågan.

Anf. 70 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för den kompletterande frågan!

Man måste nog se det från fall till fall huruvida man ska utvisas på livstid eller inte. Jag kan inte ge dig något riktigt bra svar på frågan. Jag är ganska ny i justitieukskottet och har inte följt de här frågorna så nära under lång tid, men jag tror att man får se detta från fall till fall.

Det viktiga för oss är ändå att ingen utvisas utan grund. Det måste ske på ett rättssäkert sätt. Det är otroligt viktigt för oss. Det är också otroligt viktigt för oss att den utvisningshotade får tillgång till all information så att den kan försvara sig. För så är ju inte fallet i dag. Vi har sett fall där det har varit mycket tveksamt.

Anf. 71 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik:

Fru talman! Om Socialdemokraternas förhållningssätt – som jag beskrev i mitt anförande – kan beskrivas som saktfärdigt, kan väl Vänsterpartiets hållning bäst beskrivas som naiv.

I en tid då många upplevde sig leva i den eviga freden kunde ett sådant förhållningssätt vara om inte försvarligt så i alla fall förståeligt. Men det är en tid som vi uppenbart har lämnat nu. Vänsterpartiet var också det enda parti i riksdagen som röstade nej till den nya förbättrade lagen som antogs förra året.

Lotta Johnsson Fornarve anger i sitt anförande att den person som är tänkt att utvisas ska ta få ta del av all information som ligger till grund för beslutet.

Den här informationen är ju till sin natur ofta underrättelseinformation. Inte helt sällan har den svenska Säkerhetspolisen fått den här underrättelseinformationen från säkerhetstjänster i andra länder. Där krävs det ett för-troligt samarbete. När man beskriver underrättelseinformationen i detalj kan man också röja källor av olika slag.

Då är min fråga till Lotta Johnsson Fornarve: På vilket sätt skulle Sveriges säkerhet påverkas av att underrättelseinformation röjs på det sätt som ledamoten föreslår?

Anf. 72 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

För oss är det väsentliga rättssäkerheten och att den åtalade och dess advokat får möjlighet att få tillgång till all information för att se till att man kan bemöta anklagelserna på ett korrekt och riktigt sätt. Jag tycker inte att det är så konstigt.

Så är det ju inte i dag. Vi har sett flera fall där till exempel kurder har utvisats på ganska märkliga grunder, till exempel att de har haft en nära koppling till ett demokratiskt parti i Turkiet, såsom HDP, som inte på något sätt kan påstås vara terrorister. Det finns alltså all anledning att se till att den utvisningshotade och den personens advokat får möjlighet att få tillgång till all information. Vi sätter rättssäkerheten i det främsta rummet.

Anf. 73 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis så att beslut om utvisning ska ske på korrekta och sakliga grunder. Men man får inte heller glömma bort att mycket av den information som ligger till grund för utvisningsbeslut är ytterst känslig för Sveriges säkerhet och bygger på underrättelseinformation. Den har kanske inte till sin natur samma beslutsvärde som något som skulle hålla i en brottmålsprocess, om man gör den jämförelsen, utan detta är underrättelseinformation som har stor betydelse för Sveriges säkerhet.

Där är jag lite bekymrad över Vänsterpartiets hållning, att man nästan helt obekymrat tänker sig att en person som Säkerhetspolisen anser utgör ett hot mot Sveriges säkerhet ska få ta del av underrättelseinformation som kan innebära att personer får ytterligare information om hur säkerhetstjänsten arbetar. Det innebär väldigt stora risker för Sveriges säkerhet.

Jag vill ställa ytterligare en fråga. Den gäller vem som ska fatta det slutgiltiga beslutet, om det ska överklagas till regeringen eller till allmän förvaltningsdomstol. Det här kan vara väldigt farliga situationer där regeringen har det yttersta ansvaret för att garantera Sveriges säkerhet. På vilket sätt menar Lotta Johnsson Fornarve att regeringen fullt ut och till syvende och sist ska kunna ta det ansvaret om beslutanderätten överförs från regeringen till allmän förvaltningsdomstol?

Anf. 74 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Det är just för att det här är så känsliga och svåra och komplicerade frågor som de behöver avgöras i en förvaltningsdomstol och inte av regeringen.

I domstolen finns det personer som verkligen kan hantera den här typen av frågor på ett rättssäkert sätt. Därför menar vi att det är både rättssäkert och mycket bättre att domstolen hanterar den här typen av känsliga och sekretessbelagda ärenden. De har kunskaper om och erfarenheter av detta, och jag är helt övertygad om att domstolen kan hantera det på ett sådant sätt att det inte riskerar säkerheten utan tvärtom stärker säkerheten för den som är åtalad.

Anf. 75 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Vi har ett förhöjt säkerhetsläge i vårt land. Många säger att läget bedöms som det allvarligaste sedan andra världskriget. Det är ett hot som vi måste ta på största allvar.

Vladimir Putins och Rysslands provocerade och grymma krig mot Ukraina utgör ett hot inte bara mot Ukraina utan även mot länder gränsande till Ryssland eller i dess närområde. Sverige påverkas i hög grad av kriget och utsätts för attacker, nu senast i form av överbelastningsattacker mot myndigheter och företag för bara några dagar sedan. Risken att personer som är bosatta i Sverige eller som kommit med flyktingströmmarna är ryska agenter eller sympatisörer har ökat.

Ytterligare en sak är att Sveriges Natoansökan och till den kopplade provokationer har lett till omfattande demonstrationer i muslimska länder och så även bland muslimer boende i Sverige, vilket givetvis ökat risken för terrorattentat riktade mot svenskar och svenska objekt. De publika koranbränningar som genomförts runt om i landet vid flera tillfällen – påskupploppen inte att förglömma – har bidragit till att Sverige upplevs som ett legitimt mål för terrorattentat, antingen av enskilda radikaliserade aktörer eller i form av planerade attentat utförda av kända terrororganisationer.

Sedan 2015 har ett stort antal människor från länder med en hög närvaro av våldsbejakande islamistiska grupper anlänt hit, och stor vaksamhet är därför av största betydelse.

Den redogörelse som nu är aktuell baseras på lagen om särskild utlänningskontroll från 1991. Den ersattes den 1 juli 2022 av lagen om särskild kontroll av vissa utläningar. Sett över tid har den förra lagen använts

ytterst sparsamt med enstaka årliga fall, dock med en ökning de senaste åren. Genom åren handlar det enligt redogörelsen om ensiffriga tal varje år, och flera år har det inte skett någon utvisning över huvud taget med stöd av den lagen.

Det kan alltså finnas en missuppfattning att det förekommer massutvisningar med denna lag som stöd, men så är inte fallet, åtminstone inte att döma av redogörelsen. Det var en viss ökning 2018 och 2019, men det var fortfarande ganska låga tal.

Som har påpekats tidigare hade den lagen stora brister. Och nu, sent omsider, har den nya införts. Med den nya lagen ökar möjligheten att utvisa utlänningar som utgör ett kvalificerat hot mot rikets säkerhet. Den tydliggör också möjligheten att ta personen i fråga i förvar. Målsättningen har hela tiden givetvis varit att lagen ska vara förenlig med ett väl fungerande skydd för grundläggande fri- och rättigheter.

Den lag som man nu har implementerat är ett steg i rätt riktning, men jag tror att det finns mer att göra och att den kanske bör kompletteras och stärkas i vissa avseenden. Föregående talare var också inne på den frågan.

Säkerhetspolisen och övriga handläggande myndigheter har ett grannlaga men oerhört viktigt uppdrag att skydda vårt land mot terrorangrepp och andra hot mot rikets säkerhet. Att dessa ärenden är omgärdade av hög sekretess är naturligt. Men alla ärenden prövas i flera instanser, och den som berörs är berättigad till ett offentligt biträde, vilket talar för att aktuella fall får en rättvis bedömning.

Från Kristdemokraternas sida känner vi oss trygga med att den process som nu är för handen uppfyller de krav på rättssäkerhet som finns i dessa fall. Som man också har varit inne på är det i hög grad mycket känslig information som ligger till grund för utvisningarna, och man kan inte offentliggöra delar av den på något sätt.

Sammanfattningsvis vill jag tacka regeringen för redogörelsen och välkomna den nya lagen, som ger bättre möjligheter och verktyg för oss att säkra ett tryggare Sverige.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet: att skrivelsen ska läggas till handlingarna.

Anf. 76 MARTIN MELIN (L):

Herr talman! Jag ska fatta mig kort. Det är glädjande att det finns en bred samsyn om lagen om särskild utlänningskontroll. Det är glädjande att vi inte längre är naiva och tror att det inte finns grupperingar eller personer i detta land som vill oss illa och som vill skada oss eller vårt samhälle. Jag pratar då om terrorister.

Vi vet i dag att det finns personer som har kommit till Sverige, som har haft samröre med terroristorganisationer i andra länder, som är radikaliserade och som när de har etablerat sig i Sverige har stöttat terrorism utomlands finansiellt och varit inblandade i planeringar av våldsdåd både i Sverige och utomlands. De personerna har troligen också haft en påverkan på personer i Sverige när det gäller att ansluta sig till terroristorganisationer.

Så ser verkligheten ut. Och det är Polisens och Säkerhetspolisens uppgift att upptäcka och förhindra attentatsplaneringar och attentat.

Men det är i sammanhanget viktigt att betona att majoriteten, de allra flesta som har kommit till Sverige eller som kommer till Sverige från länder eller regioner där det finns en hög närvaro av terrorgrupper, inte minst

Prot. 2022/23:67
22 februari

2022 års redogörelse
för tillämpningen av
lagen om särskild
utlänningskontroll

våldsbejakande islamism, inte är terrorister eller radikaliserade. Det är viktigt att ha det i tanken också.

Bekämpningen av terrorism är global, och arbetet mot den sker i dag internationellt. Det är därför viktigt att svensk lagstiftning inte skiljer sig alltför mycket från övriga EU-länders utan att de olika säkerhetstjänsterna och polisorganisationerna kan arbeta på samma villkor.

Herr talman! Lagen om särskild utlänningskontroll är en sådan lag, och den behövs. Inga terrorister ska kunna använda Sverige som bas och härifrån leda eller planera attentat – varken i Sverige eller någon annanstans. En terrorist ska inte vistas i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 15 Stärkt sekretess i domstol för kontaktuppgifter till enskilda – ikraftträdande

Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU7
Stärkt sekretess i domstol för kontaktuppgifter till enskilda – ikraftträdande
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 16 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Försvarsutskottets betänkande 2022/23:FöU5
Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(skr. 2022/23:70)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 21.)

§ 17 Förbättrad övervakning av antibiotikaanvändning för behandling av djur

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU5
Förbättrad övervakning av antibiotikaanvändning för behandling av djur
(prop. 2022/23:13)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 21.)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU5

Arbetsrätt
föredrogs.

Anf. 77 ULF LINDHOLM (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi har under en längre tid framhållit behovet av att se över vissa delar av ledighetslagstiftningen. Det gäller dels frågan om utökad rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet, dels behovet av att båda föräldrarna ska ha lagstadgad rätt att närvara vid besök hos mödravården under hela graviditeten.

Vi ser fortfarande att det finns behov på dessa områden när det gäller att få fler företag att växa fram i Sverige och att ge båda föräldrarna möjlighet att förbereda sig inför det stundande föräldraskapet.

Detta är frågor vi lyfter i våra kommittémotioner. Det är skarpa förslag om att regeringen ska se över de aktuella delarna av ledighetslagstiftningen. Vi står naturligtvis bakom vad som anförs i motionerna om behovet av förändringar på dessa områden. Vi konstaterar dock samtidigt att det nyligen har genomförts en stor reformering av det arbetsrättsliga regelverket i linje med vad som har efterfrågats av parterna på den svenska arbetsmarknaden. Det finns skäl att låta denna reformering fullt ut få genomslag på arbetsmarknaden innan initiativ tas till några nya reformer. Men, herr talman, vi kommer givetvis att driva på för att även i framtiden få genomslag för vår politik i samarbete med partier inom området arbetsrätt.

Sverigedemokraterna vill även slå fast att Sverige har en stark och väl fungerande arbetsmarknadsmodell. Det viktiga är att de politiska avvägningar som görs på arbetsmarknadsområdet görs med denna framgångsrika modell i fokus. Det omställningspaket som nu håller på att genomföras på den svenska arbetsmarknaden med reformer för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden är ett bra exempel på att man har den svenska arbetsmarknadsmodellen för ögonen.

Herr talman! Vi vill också framhålla Tidöavtalet, där samarbetspartierna Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna anger att partierna är överens om att ta ansvar för Sverige i ett gemensamt samarbete under mandatperioden 2022–2026. Vi välkomnar den väg som våra partier tillsammans med övriga samarbetspartier har stakat ut för utvecklingen av Sverige under de kommande åren.

Anf. 78 JIM SVENSK LARM (S):

Herr talman! I dag behandlar vi betänkande AU5 *Arbetsrätt*. I betänkandet hanteras de 40 yrkanden om arbetsrätt som inkommit i olika motioner från riksdagsledamöter och partier. Det är ett viktigt betänkande, men det andas i stor utsträckning den förändring av lagstiftningen som gäller från den 1 oktober 2022 och som var en följd av förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

Jag vill börja med att yrka bifall till Socialdemokraternas reservation nummer 15.

Den svenska modellen på arbetsmarknaden bygger på ett stort gemensamt ansvar mellan parterna. Det har visat sig vara en framgångsrik modell som gett stabilitet på svensk arbetsmarknad. Antalet dagar i konflikt är lågt i både internationella och historiska mått.

År 2020 präglades av mycket oro i världen men inte av konflikter på arbetsmarknaden i Sverige – noll dagar. Även året efter var konflikterna få, och endast elva arbetsdagar gick förlorade till följd av arbetsmarknadskonflikt mellan parterna. Detta är som sagt väldigt låga siffror både internationellt och historiskt sett. Den svenska modellen på arbetsmarknaden fungerar och ska värnas.

För oss socialdemokrater är det viktigt att Sverige fortsätter att stå upp för en rättvis världshandel. En rättvis handel förstärker och förankrar legitimiteten för global handel. Det är dessutom en förutsättning för en hållbar handel, inte minst när det gäller social hållbarhet.

Sverige har visat att det är möjligt att förena en fri och öppen handel med exempelvis höga miljökrav och ett starkt skydd för arbetstagarnas rättigheter. En viktig del i detta är det globala partnerskapet Global Deal, som verkar för social dialog och förbättrade arbetsmarknadsrelationer. Det är ett värdefullt verktyg för att förbättra villkoren även utanför Sverige.

Herr talman! För att den svenska modellen ska fungera gäller det att den är respekterad av alla på arbetsmarknaden. Tyvärr ser vi hur vissa företag inte står upp för de avtal och villkor som förhandlats mellan parterna. Den så kallade arbetslivskriminaliteten breder ut sig. Företag som på ett systematiskt sätt utnyttjar arbetare och snedvrider konkurrensen får stora konsekvenser för såväl individer som samhället i stort.

Vi har under de senaste åren läst många reportage från hela Sverige om hur arbetare utnyttjas. De tvingas sova på golvet i källaren, betala tillbaka delar av lönen och arbeta i en osäker arbetsmiljö. Ofta är det personer som redan innan hade en svår vardag som utnyttjas. Bygg, restaurang och städ är några av de branscher som pekas ut som extra utsatta.

Det här bidrar till en osund konkurrens där företag som vill göra rätt för sig riskerar att slås ut. Det är därför viktigt att arbetsmarknadens parter har ett tätt samarbete med myndigheter för att upprätthålla lagar och regler på svensk arbetsmarknad.

Herr talman! Efter att parterna på arbetsmarknaden träffat en ny överenskommelse om ett nytt huvudavtal har vi från den 1 oktober 2022 en ny lagstiftning. Det nya huvudavtalet om trygghet, omställning och anställningsskydd lägger grunden för en förändrad arbetsmarknad.

När parterna är överens på detta sätt är det viktigt för oss i politiken att respektera det och inte gå över deras huvuden. Många yrkanden berör det som förhandlats mellan parterna, och det är viktigt att låta parterna få utvärdera och föra förhandlingar om eventuella framtida förändringar.

Jag vill beröra några delar av den förändrade lagstiftningen på området. Lagen ändrades så att heltid ska vara norm. Skyddet för arbetstiden skulle också stärkas till följd av att turordning skulle införas vid förändrad arbetstid, så kallad hyvling. Det var viktiga förändringar som skulle öka tryggheten för många.

Herr talman! Det har nu gått lite mer än fyra månader sedan den nya lagen började gälla, och de senaste veckorna har vi kunnat se hur det här praktiseras i verkligheten. Ett stort företag väljer nu att på bred front minska arbetstiden för de anställda. De går runt turordningsreglerna genom att

förändra arbetstiden för alla anställda på arbetsplatsen. Samtidigt läggs det ut nya jobb där kontraktet är på noll timmar i veckan. Är det här den nya tolkningen av heltid som norm?

Jag vill vara tydlig med min och Socialdemokraternas syn på det här: Vi vill att normen på svensk arbetsmarknad ska vara tillsvidareanställningar på heltid som omfattas av kollektivavtal. Det ska vara arbetsmarknadens parter som enligt den svenska modellen förhandlar om villkoren på arbetsmarknaden, och båda sidor ska stå upp för de överenskommelser som sluts.

Det som nu sker är den första prövningen av det nya avtalet. Jag har svårt att se att den hyvling som vi nu ser är enligt det nya avtalets intention. Anställda som jobbat länge i företaget ser nu sin lön och arbetstid minska. Det finns exempel där anställda får gå ned till så lite som fem timmar i veckan. Hur ska de kunna klara sig på sin lön med så få timmar?

Det som sker är pinsamt. Det går ännu mer mot en arbetsmarknad som jag trodde tillhörde det förgångna, där den anställde behöver stå med mösan i hand för att be om jobb så att räkningarna kan betalas.

Lagstiftningen är ny och avtalet är nytt. Jag är säker på att frågan kommer att diskuteras i den avtalsrörelse som många nu står inför, och jag är säker på att frågan hanteras bäst mellan arbetsmarknadens parter enligt den modell som vi har på svensk arbetsmarknad.

(Applåder)

Anf. 79 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Arbetsmarknaden är i ständig förändring. Internationell konkurrens, teknisk utveckling och andra faktorer gör att människor ibland måste flytta från krympande företag till branscher där nya jobb växer fram eller har blivit lediga. Att denna strukturomvandling fungerar effektivt är en förutsättning för att vårt ekonomiska välbefinnande ska öka.

Den svenska modellen bidrar till såväl stabilitet som flexibilitet på arbetsmarknaden. Parternas vilja att komma överens, lösa konflikter och gemensamt bidra till såväl hög tillväxt som en funktionsduglig arbetsmarknad tjänar svenska folket väl.

För att inte arbetsmarknaden ska bli en klubb för inbördes beundran mellan dem som redan har ett jobb och dem som anställer behöver politiken ta ansvaret för att vara den tredje parten som företräder dem som saknar arbete.

Alla som kan arbeta ska arbeta. Därför behöver regler, drivkrafter och stöd utformas för att skapa förutsättningar för full sysselsättning. Arbete är som bekant trygghet, gemenskap och också tillgång till det växande välbefinnandet.

Herr talman! De flesta grupper inom de flesta sektorer på de flesta platser runt om i vårt avlånga land klarar strukturomvandlingen väl. Överlag är det faktiskt mindre dramatiskt att bli uppsagd från jobbet i Sverige än i många andra OECD-länder. Det visar SNS senaste konjunkturrådsrapport. Långa uppsägningstider gör att få som varslas faktiskt blir arbetslösa. Det håller vad en teoretiker skulle kalla för friktionsarbetslösheten, alltså arbetslösheten mellan två jobb, nere. De som blir arbetslösa efter ett varsel riskerar därför längre arbetslöshetstider och behöver möta höga förväntningar, lagom ersättningsnivåer och låga trösklar.

Samtidigt finns det grupper som oftare får problem. De som i dag drabbas hårdast av strukturomvandlingen är äldre och lågutbildade personer i glesbygd, ofta om de förlorat ett jobb inom tillverkningsindustrin. Särskilt negativa och bestående inkomsteffekter syns också när uppsägningarna är stora i förhållande till den lokala arbetsmarknaden.

Arbetsrättens betydelse växer när ekonomin nu ser ut att vika nedåt. Den svenska modellen bygger då motståndskraft i ekonomin.

Herr talman! Den svenska modellen hotas sällan från den här kammaren utan snarare från andra platser, just nu kanske i första hand från EU. Regeringen har därför agerat för att den svenska modellen ska fredas från klåfingriga Brysselbyråkrater. Det är avgörande att Sverige värnar våra intressen mot överstatlighet.

Man får ändå beundra det socialdemokratiska självförtroendet. Vi brukar inte vilja att EU ska lagstifta om aborträtten, eftersom vi förstår att det sannolikt inte skulle bli svensk lagstiftning i hela EU om också Polen och andra får vara med och bestämma.

Trots denna brett förankrade insikt på vissa områden verkar Socialdemokraterna ändå tro att just när det gäller arbetsrätten ska det bli precis som vi i Sverige vill. Därför utsatte den tidigare, socialdemokratiska regeringen den svenska modellen för ett närmast existentiellt hot med sociala toppmöten och introduktionen av den sociala pelaren. Liksom när det gäller tryggheten, energimarknaden, skattesystemet, skolan, biståndet och mycket annat är det nu upp till den nya moderatledda regeringen att stoppa, städa och styra upp där socialdemokratins slarvstyre skapade problem.

Herr talman! Politikens kärnuppgift när det kommer till arbetsrätten är att människor ska vara trygga på arbetsmarknaden. Det nya omställningsavtalet stärker tryggheten på arbetsmarknaden med en bred tillgång till kompetensutveckling samtidigt som flexibiliteten kring den enskilda anställningen ökar något.

Nu krävs en varsamhet för att omställningsavtalet också ska få fäste på arbetsmarknaden. Flera av de förslag som finns i en del av reservationerna kan såklart vara vällovliga, medan andra skulle försämra arbetsmarknadens funktionsduglighet. Oavsett detta är det nu inte läge att gå in med ny stor lagstiftning när parterna precis, på politikens anmodan, har slutit ett nytt avtal som kommer att få effekt i fortsättningen.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 80 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Livet som handelsanställd börjar ofta i stor otrygghet. Om man har tur följer sedan små steg i riktning mot ökad trygghet. För samtidigt som livet går på ökar vanligen behovet av trygg anställning i takt med att man bildar familj, behöver ett fast boende eller tar banklån. Tyvärr ökar inte den faktiska tryggheten i samma takt som behovet av trygghet.

Nästan tre av tio butiksanställda har en tillfällig anställning. Tre av fyra av dessa kallas in vid behov och arbetar per timme. Det här är de mest otrygga formerna av tillfälliga anställningar. Många vet inte om de har någon anställning nästa månad, nästa vecka, nästa dag. Var fjärde har färre än 20 timmar i veckan på sitt kontrakt. En arbetare i detaljhandeln har en genomsnittlig löneinkomst på 18 300 kronor i månaden – före skatt. Ett tryggt jobb med en lön att leva på är alltså att betrakta som ett privilegium

för butiksanställda. Det är ett privilegium man ofta behöver ägna flera år åt att göra sig förtjänt av.

Herr talman! När ändringarna i LAS förhandlades fram hösten 2020 var Kommunalns dåvarande ordförande Tobias Baudin nöjd med resultatet och sa att han var glad att missbruket av hyvlingen nu skulle stoppas. Och sju av åtta partier i Sveriges riksdag jublade när LAS-propositionen klubbades den 8 juni 2022.

Herr talman! Utskottet avstyrker Vänsterpartiets yrkande om att förbjuda hyvling och hänvisar till förändringarna i LAS till följd av parternas överenskommelse. Man anser att ”det nya regelverket innebär ett stärkt anställningsskydd för arbetstagarna just i situationer då en arbetsgivare väljer att omreglera sysselsättningsgraden”. Utskottet uppfattar att det är en ”välbalanserad ändring av regelverket”. Utskottet framhåller även att ”ändringen ska ses som en del av ett större paket där både arbetstagares och arbetsgivares behov av flexibilitet, trygghet och inflytande ska tillgodoses”. Enligt utskottet finns det därmed inte något som helst skäl för riksdagen att ta initiativ på området. Utskottsmajoriteten, från höger till vänster, tycker alltså att den nuvarande lagstiftningen kring hyvling är bra och ser ingen anledning att förändra regelverket.

Herr talman! Jag vet inte vilken verklighet som övriga partier lever i, men inte är det i den verkliga världen. För de ledamöter som uppenbarligen har missat vad som har hänt de senaste månaderna gör jag här en jättekort resumé.

I oktober 2022 varslade klädkedjan Hennes & Mauritz omkring 400 anställda i 69 butiker runt om i Sverige om uppsägning. I stället för att säga upp personal enligt turordningsreglerna har man valt att hyvla arbetstiden, det vill säga sänka sysselsättningsgraden, för uppemot 1 500 anställda. Det motsvarar en tredjedel av de butiksanställda i Sverige.

De flesta har fått ett ”erbjudande” om lägre tjänstgöringsgrad. Anställda som tidigare arbetat heltid, det vill säga 38 timmar per vecka, har nu ”erbjudits” 5 timmar i veckan. Det finns dessvärre många sådana exempel. De ställs nu inför valet att acceptera eller att säga upp sig. Samtidigt annonserar H & M efter ny personal. Det kan ju vara trevligt med ny personal som är yngre, oorganiserad och har lägre krav på lön och så vidare.

Herr talman! Om vi skulle fråga de anställda som under vintern har fått ”erbjudandet” och fått sin ekonomiska verklighet krossad om de tycker att de har fått ett ”stärkt anställningsskydd” tror jag inte att de skulle hålla med. De nya reglerna, som förenklat innebär att fritt sänka sysselsättningsgraden, skulle alltså användas i en viss turordning, men de har visat sig vara helt tandlösa.

Det är nämligen så, herr talman, att en lucka i lagen gör att man kan kringgå den nya lagen. Lite förenklat kan man säga att om man ska hyvla enbart några tjänster gäller lagen, men den gäller inte om man hyvlar alla tjänster lika mycket. Det är precis vad H & M har gjort. Därmed kan man runda hela regelverket. Då spelar det ingen roll hur gammal du är eller hur länge du har jobbat i butiken; du har ingen trygghet.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2.

Vänsterpartiet är det enda partiet i riksdagen som vill förbjuda hyvling. Övriga partier verkar vara nöjda med den nya regleringen i LAS – trots att den inte fungerar. Men innan jag lämnar talarstolen skulle jag vilja ställa några öppna frågor.

Tycker ni att de anställda på H & M har fått ett ”stärkt anställnings-
skydd”?

Är det rimligt att en arbetsgivare ska kunna sänka de anställdas syssel-
sättningsgrad på det sätt H & M har gjort?

Är det någon här som kan försörja sig på omkring 10 timmar i veckan?

Om någon här skulle svara nej på dessa frågor borde man också vara
för ett förbud mot hyvling. När hyvling prövades rättsligt blev det tydligt
att ingen heltidsanställning var skyddad i Sverige – och ingen deltid heller
för den delen. Hyvling har varit ett faktum ända sedan Coopdomen 2016.
Det är en vidrig personalpolitik och ett ohederligt sätt att behandla männi-
skor. Och eftersom det är lagligt är det också så man gör.

Herr talman! Jag har inga illusioner om att högerregeringen och dess
stödparti kommer att ändra lagstiftningen. Inget av dessa partier har nå-
gonsin tidigare lyft ett finger för att komma till rätta med hyvling, och det
kommer de såklart inte att göra nu heller. De är helt ointresserade av att
förbättra villkoren för vanligt folk – det är sedan gammalt.

Anf. 81 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Jag vill inledningsvis konstatera att den svenska arbets-
marknadsmodellen bygger på en ansvarsfördelning mellan staten och ar-
betsmarknadens parter.

Statens roll är att bidra med ett ändamålsenligt regelverk och andra
styrmedel för att säkra goda arbetsvillkor och underlätta tillkomsten av nya
jobb, samtidigt som förutsättningar skapas för arbetsmarknadens parter att
ta ansvar för löner och övriga villkors utformning. Sverige har en stark och
väl fungerande arbetsmarknadsmodell, vilken har tjänat oss väl.

Herr talman! Under flera års tid har det funnits en diskussion om tur-
ordningsregler, kompetensbrist och flexibilitet på arbetsmarknaden. Det
omställningspaket som nu genomförs på den svenska arbetsmarknaden
med reformer för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på
arbetsmarknaden är ett bra exempel på att den svenska arbetsmarknadsmo-
dellen klarar av att hantera de utmaningar som finns på arbetsmarknaden.
Framförhandlandet av omställningspaketet visar på en bra balans mellan
både arbetsgivares och arbetstagares behov av flexibilitet, trygghet och in-
flytande.

Jag tror att det är viktigt att vi samverkar med de omställningsorgani-
sationer som nu växer fram, exempelvis TRR och TSL. Tittar man på hur
de arbetar ser man att samverkan mellan arbetsmarknadens parter under-
lättar också när man går från ett arbete till ett annat.

Herr talman! För de allra flesta på arbetsmarknaden utgör inkomster
från arbete den största inkomstkällan. Arbetsinkomsten är även viktig för
andra inkomster eftersom den till stor del ligger till grund för exempelvis
sjukpenning, föräldrapenning och pension.

Enligt siffror från SKR ökade andelen heltidsanställda i kommunerna
från 70 till 83 procent mellan 2009 och 2020. Under samma period ökade
andelen som arbetar heltid från 60 till 71 procent. För regionerna är mot-
svarande siffror en ökning av andelen heltidsanställda från 81 till 90 pro-
cent medan andelen som arbetar heltid har ökat från 63 till 71 procent.

Herr talman! Heltidsarbete bör vara utgångspunkten på arbetsmarknaden. Samtidigt måste regelverket möta arbetsgivarnas behov av flexibilitet och arbetstagarnas önskan om att arbeta i annan utsträckning än heltid.

Kristdemokraterna anser att det regelverk vi har i dag är väl utformat för att hantera de olika önskemål som finns. Samtidigt finns det behov av fler verktyg och ökat utrymme för flexibilitet som gör det möjligt att kombinera ett högt arbetsmarknadsdeltagande med ett fungerande fritids- och familjeliv.

Herr talman! Det är positivt att tekniken utvecklas. Det gör det möjligt att skapa nya tjänster och arbetstillfällen via digitala plattformar. En viktig uppgift för politiken och arbetsmarknadens parter är att skapa en god miljö för företagande och innovationer, vilket skapar möjligheter för nya företag och gör att fler kommer i arbete. I takt med att den tekniska utvecklingen går framåt krävs också nya lösningar för de sociala och arbetsrättsliga utmaningar som uppstår som en del av utvecklingen.

Det är också viktigt att vi alla tillsammans i en föränderlig värld värnar den svenska modellen, särskilt i relation till EU.

Herr talman! Även om vi har 422 000 arbetslösa som behöver komma i jobb vet vi att många företag har svårt att få tag på den arbetskraft som de efterfrågar. Åtta av tio företag uppger att de har svårt att rekrytera och hitta rätt kompetens.

Utifrån detta perspektiv är jag glad för att vi nu har en uppgörelse avseende arbetskraftsinvandring som innebär att de som kommer hit får skälig lön samtidigt som vi öppnar för undantag inom bristyrken samt säkerställer att säsongsarbete inom jord- och skogsbruket samt bär- och syltindustrin säkerställs. Det är bra, då vi behöver säkerställa att både näringslivet och den offentliga sektorn får den arbetskraft som man behöver.

Herr talman! Kompetensföretagens årsrapport 2021 visar att det fanns 190 700 personer som var sysselsatta i bemanningsbranschen någon gång under året. Av dessa var 102 000 årsanställda i branschen. Det innebär att cirka 2 procent av den sysselsatta befolkningen utförde sitt arbete i bemanningsbranschen 2021.

Som kristdemokrat konstaterar jag att samtliga arbetstagare på arbetsmarknaden ska garanteras goda och trygga arbetsvillkor. Bemanningsbranschen och alla de som på olika sätt utför arbete som tillfälligt inhyrd personal är viktiga aktörer på den svenska arbetsmarknaden. Många gånger är det inom dessa yrken samt i andra tjänstedominerade branscher som ungdomar och invandrare får sitt första jobb. Det är viktigt att vi tillsammans med arbetsmarknadens parter underlättar för dessa branscher.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Jag vill också passa på att svara på Ciczie Weidbys frågor.

För mig som kristdemokrat är det oerhört viktigt att vi hela tiden ser till arbetsmarknadens funktion. Vi stiftar lagar, men det är arbetsmarknadens parter som jobbar med dem.

Enskilda företag aktar jag mig för att kommentera, för jag vet inte riktigt hur den enskilda förhandlingen har sett ut. Men på den principiella nivån är vi kristdemokrater väldigt nöjda med den ordning vi har i dag och oerhört nöjda med att vi har den svenska arbetsmarknadsmodellen. Den har fungerat väl, och den har tjänat Sverige väl. Det kommer antagligen alltid att finnas enskilda förhandlingar som man kan ha synpunkter på.

Men i grunden har vi en väl fungerande arbetsmarknad, och det är jag stolt över.

Anf. 82 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Det är klart att jag måste gå upp när Magnus Jacobsson kallar på mig.

Det vore ju det absolut bästa om det var så att politiken höll sig borta från att stifta lagar. Då blir den enkla frågan tillbaka varför det var så fantastiskt viktigt att försäkra arbetsrätten, som vi gjorde i våras. Vi gjorde det enklare att hyvla och skapade färre undantag i återanställningstryggheten. Varför var det i så fall viktigt att försäkra arbetsrätten för så många människor, som vi gjorde?

Anf. 83 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! I våras satt jag i trafikutskottet och brydde min hjärna med hur vi ska få infrastrukturen i det här landet att fungera väl. Samtidigt har jag följt arbetsmarknadsfrågorna lite vid sidan av.

Det är grundläggande frågor som Ciczie är inne på, nämligen hur en arbetsmarknad fungerar och hur vi får dem som står långt från arbetsmarknaden att komma in på arbetsmarknaden. Som jag sa i mitt anförande har vi människor som står utanför arbetsmarknaden, och vi vill inget hellre än att de ska bli en del av samhället och en del av en samhällsgemenskap.

Här finns en brytpunkt mellan trygghet, som jag tror att vi alla uppskattar, och flexibilitet. Flexibiliteten gör att man kan byta jobb och ibland till och med blir tvingad att byta jobb.

Jag tror att vi är många som har studerat danskarna och den danska modellen och hur den fungerar. När jag satt i riksdagen 1998–2002 satt jag i arbetsmarknadsutskottet. Då studerade man Nya Zeeland för att se hur man jobbade med de här frågorna där.

Det är ett evigt spänningsfält eller en evig kamp mellan det trygga och det flexibla. Men i allt detta är det ändå så att arbetsmarknadens parter har träffats. De har gått igenom frågan och landat i en uppgörelse, och vi har ställt oss bakom den uppgörelsen.

Nu måste den uppgörelsen få vara en stund innan vi går in och börjar rycka i den, så även om jag kan förstå den oro som Vänsterpartiet lyfter fram är det oerhört viktigt att vi i politiken inte är inne och rycker i systemet hela tiden. Då kommer vi att skapa ännu större oro.

Anf. 84 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Det är så många trådar man vill hugga tag i här.

Magnus Jacobsson pratar till exempel om den danska modellen med så kallad flexicurity. Jag kan upplysa Magnus om att utskottet var i Danmark under förra mandatperioden.

Det man blir varse när man åker till Danmark och studerar vad det innebär att ha större flexibilitet i arbetsmarknadspolitikerna är att man inte bara kan ha flexibilitet utan att man också måste ha security. Det ligger liksom i själva namnet.

I Danmark blev de ganska förvånade över vilken otroligt flexibel arbetsrätt vi redan hade i Sverige, hur otroligt låg anställningstrygghet vi hade i Sverige och hur vanligt det var att människor inte jobbade heltid.

Det är fortfarande så att heltid inte på något sätt är norm även om man säger att det ska vara norm. Gå till vilken butik som helst! Det finns ingen som jobbar heltid där. Gå till en restaurang! Kockarna kanske jobbar heltid, men det finns inte någon annan som jobbar heltid där.

Man säger att vi ska ha mer flexibilitet när den svenska arbetsmarknadsmodellen redan erbjuder väldigt mycket flexibilitet och vår lagstiftning är så otroligt flexibel som den är. Men vi naggar på vår trygghet hela tiden, och det är jätteallvarligt. Då blir det ingen flexicurity. Då blir det bara flexibilitet – men aldrig av omsorg om de utsatta utan bara för dem som anställer människor.

Anf. 85 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna är ett borgerligt parti som till skillnad från många andra borgerliga partier har en lång facklig tradition, framför allt i Europa. Just denna frågeställning, brottningskampen mellan trygghet och flexibilitet, existerar inte bara i Sverige.

Cicie Weidby lyfter, herr talman, fram ett antal branscher som mycket riktigt ofta har mindre trygghet i meningen att man inte har lika många heltidstjänster som många andra branscher. Samtidigt är det just dessa branscher som ofta erbjuder en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Många unga människor börjar där, studerar vidare och jobbar senare med något annat.

Själv kommer jag från bevakningsbranschen, som också har väldigt konstiga arbetstider. Man kan exempelvis ta en sådan sak som karensdagen. Jobbar du ett tolvtimmarspass är karensdagen tolv timmar, och jobbar du ett åttatimmarspass är den åtta timmar. Det är inte alltid lagstiftningen når den perfekta rättvisan.

Men poängen i mitt anförande, herr talman, är att den svenska modellen försöker fånga upp detta. Den svenska modellen, som vi försvarar gentemot våra europeiska vänner, försöker fånga detta i form av en grundläggande lagstiftning, och sedan är det parterna som förhandlar. Jag har den största respekt för denna modell, för jag tror att den har tjänat oss väl. Jag skulle önska att Vänsterpartiet mer stod bakom den.

Anf. 86 JONNY CATO (C):

Herr talman! De senaste mandatperioderna har den svenska och den globala ekonomin utsatts för en lång rad kriser. Finanskrisen, eurokrisen, coronapandemin och nu Rysslands fullskaliga och olagliga krig mot Ukraina har alla satt djupa spår i svensk ekonomi och skapat stora utmaningar på svensk arbetsmarknad.

Vi befinner oss just nu i ett väldigt tufft ekonomiskt läge, med stor osäkerhet om hur ekonomin kommer att påverkas på kort och lång sikt. Osäkerheten i ekonomin och på arbetsmarknaden är betydligt större än på väldigt länge. Detta påverkar givetvis den globala såväl som den inhemska arbetsmarknaden, där arbetslösheten väntas öka ytterligare och sysselsättningen falla tillbaka. Fler människor ska arbeta; fler unga pojkar och flickor ska se sina föräldrar gå till arbetet.

Under förra mandatperioden fick Centerpartiet inom ramen för januariavtalet igenom historiska reformer av svensk arbetsmarknad, med ett omfattande omställningspaket, en stor reformering av matchningen och inte minst en modern arbetsrätt. Den nya, mer moderna arbetsrätten innebär att

vi får en mer flexibel arbetsmarknad som passar dagens samhälle bättre. Detta innebär stora förbättringar för såväl människor som företag och har lagt en grund för att många fler nya jobb ska kunna växa fram.

Vi lever i en föränderlig omvärld där utvecklingen många gånger går väldigt fort. Samhället ser i dag inte ut som det gjorde för tjugo, tio eller ens fem år sedan. Detta gäller även arbetsmarknaden – digitaliseringen, automatiseringen, arbetstagares förväntningar och krav på arbetsgivare. Precis som samhället i stort är svensk arbetsmarknad i ständig förändring. Det gäller att lagar och regler och arbetsmarknadens spelregler förändras därefter.

Coronapandemin var fruktansvärd på många sätt och tvingade oss att arbeta på andra sätt än vi gjort historiskt. Den tvingade såväl arbetstagare som arbetsgivare att vara flexibla, ställa om och tänka nytt. Det finns många gånger ett före och ett efter pandemin. Januariavtalets inriktning med en ny, modern arbetsrätt var nödvändig, och vi står nu bättre rustade att klara samhällets och arbetsmarknadens utmaningar i en ny tid.

Men vi har i dag fortfarande regelverk på arbetsmarknaden som skrevs för decennier sedan, i en tid när de största företagen stod för jobben. Så är det inte längre. Numera är det små och växande företag som i allt högre grad står för jobbskapandet. En hel del lagar och regler är helt enkelt inte anpassade efter dagens arbetsmarknad och näringsliv och riskerar till och med att hindra framväxten av morgondagens jobb och i längden hota Sveriges internationella konkurrenskraft. På många platser runt om i vårt avlånga land är dessutom de små och växande företagen avgörande för näringslivets återväxt och den lokala arbetsmarknaden.

Herr talman! Jag skulle vilja säga några korta ord om arbetsrätten och EU. Den europeiska spelaren för sociala rättigheter har, trots löfte om att den inte skulle stöta sig med medlemsländernas befintliga arbetsmarknadspolitik, lett till en rad rättsligt bindande initiativ från kommissionen på det sociala och arbetsmarknadspolitiska området. Flera av förslagen är numera antagna och utgör bindande lagstiftning i medlemsstaterna.

I takt med att ännu fler konkreta förslag för genomförandet av den sociala spelaren presenteras har det blivit tydligt att den svenska arbetsmarknadsmodellen på riktigt är hotad och inte kommer att finnas kvar i sin nuvarande form om förslagen fortsätter att genomföras i den takt det nu sker.

För Centerpartiet har det alltid varit självklart att beslut om arbetsmarknaden och sociala skyddsnet behöver fattas utifrån hur det ser ut och fungerar i respektive medlemsland. En förflyttning av arbetsmarknadspolitiken till EU-nivå riskerar att sänka kraven och skyddet snarare än höja dem.

Vi behöver inte mer lagstiftning på EU-nivå i arbetsmarknadsfrågorna. Vi behöver lyssna på erfarenheterna av hur det fungerar i alla andra länder, dela med oss av kunskapen och fortsätta arbeta utifrån hur det ser ut i Sverige i dag.

Herr talman! Här hade jag tänkt stanna, men man satte ju nästan kaffet i halsen när man lyssnade på Oliver Rosengren och Moderaterna. Allt som den förra regeringen gjorde på arbetsmarknadsområdet var fel, och nu ska den nya regeringen städa upp. Det låter mycket bra!

Men hittills har ställningstagandena från den nya regeringen på arbetsmarknadsområdet varit otroligt luddiga. Utskottet vet många gånger inte vad regeringen vill. Exempelvis när det gäller att haka på Danmarks stäm-

ning gällande minimilönerna var regeringens ställningstagande ytterst tveksamt. Det satt väldigt långt inne att man skulle landa där.

Det finns en stor samstämmighet i riksdagen kring att vi ska värna den svenska modellen och att EU ska hålla sig långt borta. Men då måste den nya regeringen också leverera på de punkterna. Jag hoppas att vi får se en helt annan tydlighet framöver, för Tidöpartiernas ledamöter har inte varit jätteaktiva under utskottssammanträdena när vi har haft överläggningar om just EU-ärenden. Men om jag tolkar Oliver Rosengren rätt kommer det att bli skillnad framöver.

Avslutningsvis skulle jag vilja yrka bifall till reservation 14.

Anf. 87 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Jag kunde inte låta bli, Jonny Cato! Jonny Cato kritiserar Moderaterna för att inte göra så mycket på arbetsmarknadsområdet, men detta är inget man kan anklaga Centerpartiet för. Centerpartiet har stor-slagna planer för exakt hur mycket man kan förändra arbetsrätten och göra den så flexibel att det nästan inte finns någon arbetsrätt kvar.

Jag måste få höra Jonny Cato berätta hur han i en drömvärld skulle vilja förändra arbetsrätten ännu mer så att den blir ännu mer flexibel. Hur kan man ännu mer fritt och flexibelt anställa, eller faktiskt inte anställa, människor? Vilken typ av arbetsmarknad ska vi egentligen ha, oavsett om vi pratar om stora eller små företag? Det är jag jättenyfiken på.

Jonny Cato sa också i sitt anförande att det finns jättemånga gamla lagar, och det är alldeles riktigt. Det finns jättemånga lagar från 70-talet som ibland kan kännas lite daterade, tycker även jag. Det är jättemånga av våra medbestämmandelagar som borde stärkas ytterligare så att arbetarna har mer att säga till om och får mer inflytande på sin arbetsplats. Men jag misstänker att det inte är detta Jonny Cato menar.

Det vi ser i dessa gamla lagar är att man på 70-talet aldrig ens kunde tänka tanken att man inte skulle anställa människor, att man skulle säga: Här får du ett kontrakt på noll timmar. Det kunde man inte föreställa sig, och inte heller att det skulle hyvlas och bara struntas i turordningsregler. Det är lite funderingar jag har till Jonny Cato.

Anf. 88 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Tack, Ciczie Weidby, för frågorna! Det är ingen hemlighet att Centerpartiet och Vänsterpartiet har fundamentalt olika syn på arbetsmarknaden. Men jag tänkte ta avstamp där ledamoten slutade.

Min poäng är just att arbetsmarknaden inte ser ut som den gjorde på 1970-talet. Vi behöver förändra arbetsmarknaden utifrån den tid vi lever i och utifrån de förutsättningar som vi har i dag. Kraven från arbetstagarna är andra. Min generation ställer andra krav på arbetsgivare än vad mina föräldrars generation gjorde.

Automatiseringen, digitaliseringen, coronapandemin – det är mycket som spelar en roll och som gör att arbetsmarknaden ser annorlunda ut i dag än tidigare.

Det stämmer att vi i Centerpartiet fick igenom mycket av vår politik inom ramen för januariavtalet på arbetsmarknadsområdet. Jag är väldigt stolt över att arbetsmarknadens parter kom överens, även om det givetvis var under press från politikens sida, vilket Vänsterpartiet säkert kommer

att framhålla, så jag säger det redan nu. Men jag tycker att det är bra. Ibland behövs det press, och det behövdes i det här fallet.

Det som är viktigt nu är att reformeringen inte är klar. Det gäller att man hela tiden lyssnar på arbetsmarknadens parter. Jag har haft bra dialog med båda sidor som fackförbund och arbetsgivarorganisationer och så vidare. Det hoppas jag att regeringen också har, och att man ständigt kan förändra detta utifrån hur situationen uppstår.

Om det är något vi har lärt oss av de stora reformerna under de gångna decennierna är det att det inte räcker med att bara genomföra stora reformer, utan man måste också följa upp dem, justera dem och se vad som kan bli bättre. Och det tycker jag är viktigt att göra framöver. Det får väl vara min dröm. Men jag ska även säga att jag är väldigt stolt över mycket av det som vi fick igenom under förra mandatperioden.

Anf. 89 CICZIE WEIDBY (V) replik:

Herr talman! Man får väl vara glad för Jonny Catos skull att han är nöjd över det.

Jag är jättenyfiken på vad det är för krav eller icke-krav som Jonny Cato och hans generation har. Är det så att Jonny Cato och hans generation inte har behov av att ha en trygg anställning? Är det så att den generationen helt plötsligt inte behöver känna att man kan vara kvar på en och samma arbetsplats en längre tid och känna trygghet i det? Det handlar om att man kan känna sig trygg och veta att man ska vara på samma arbetsplats i ett par år, och man kanske också har träffat någon som man gärna vill bilda familj med och så vidare.

Problemet är att man hela tiden säger att det är nya tider nu. Ingen vill vara kvar länge på en och samma arbetsplats. Man ska hit och man ska dit. Frågan är vad som har skapat vad. Handlar verkligen den nya generationens hoppande mellan olika arbetsplatser bara om att det är så det är numera? Eller är det så att detta är det enda sättet att försörja sig? Man får ju aldrig stanna kvar någonstans. Det är projektanställningar till höger och vänster. Det är inte bara inom handel, hotell och restaurang som folk jobbar extra, utan det handlar också om personer med höga utbildningar som inte får några anställningar.

Det prekariat som har vuxit fram nu är helt sanslöst. Frågan är om detta är något som verkligen har efterfrågats eller om det bara har blivit så. Det kan vi ju diskutera, liksom det som sägs om att man inte längre kräver trygghet.

Jag ser att jag har för få sekunder kvar. Jag skulle jättegärna vilja prata mer om den nya tekniken och plattformarna, hur vi beställer tjänster och varor, vem det är som utför jobbet och under vilka villkor. Men jag hoppas att vi får anledning att återkomma till detta.

Som sagt: Vilka krav eller icke-krav är det som Jonny Cato och hans generation har på arbetsmarknaden? Det var den frågan jag försökte ställa i början.

Anf. 90 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Det är just detta som är utmaningen. Alla människor är olika. Alla vill vi arbeta på olika sätt. Alla förväntar vi oss olika saker när vi går upp på morgonen, och vi har olika idéer om vad som är vår dröm-

värld att leva och arbeta i. Det är därför vi behöver ha en flexibel arbetsmarknad som passar alla.

Även min generation vill ha en trygghet, men tryggheten ser kanske inte ut på samma sätt som den gjorde på exempelvis 1970-talet. Vi kan inte fastna i bilden att allting på arbetsmarknaden var bättre förr, utan samhället förändras, och så också arbetsmarknaden.

Anf. 91 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! I mitt anförande tidigare sa jag att det inte finns något hot mot arbetsrätten i den här kammaren. Men jag glömde givetvis Centerpartiet. Jag ber om ursäkt för det.

Centerpartisten Jonny Cato talar om en luddig arbetsmarknadspolitik som är rund i kanterna. Man vet inte riktigt vad det är som ska komma.

Låt mig ta den andra änden på den jämförelsen. När Centerpartiet ingick det som Jonny Cato uppenbarligen är mycket stolt över, nämligen januariavtalet, berättade man om de storslagna planerna för arbetsmarknadspolitiken ett par dagar innan den långa statliga arbetsmarknadsutredningen skulle presenteras. Man hade kanske tyckt att det hade kunnat vara en god poäng att först ta del av resultaten av Cecilia Fahlbergs utredning, som i flera år hade tittat på hur man skulle kunna reformera Arbetsförmedlingen. Men det kunde inte Jonny Cato eller hans kollega Martin Ådahl vänta på. Nej, det fanns ju möjlighet för pressträff, och då måste man givetvis berätta hur det ska gå till innan man har underlagen på borden. Det är storslagna ord, men det är slarvigt och slappt införande.

Man undrar vad det är som Jonny Cato är så stolt över med den arbetsmarknadspolitik som man fick på plats. Till syvende och sist var det ju inte Centerpartiets visioner, utan det var ju i stället parternas överenskommelser som blev avtal. Nej, när plakaten får gå före politiken och reklamen före reformerna blir det inte mer än så här, och det är trist.

Men berätta nu, Jonny Cato: Vilken är nästa reform som Centerpartiet vill köra över parterna med under den här mandatperioden, om Centerpartiet fick bestämma?

Anf. 92 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag ska berätta vad man fick med Centerpartiet. Då fick man en stor och omfattande reformering av Arbetsförmedlingen. Man fick ett omfattande nytt omställningsstöd på plats, och man fick en modern arbetsrätt. Det är borgerlig liberal politik. Med Moderaterna och Tidögänget fick man höjd a-kassa.

Jag tycker på riktigt och trodde på riktigt att Moderaterna skulle kunna se det positiva i det som Centerpartiet fick igenom och som inte Anders Borg, Fredrik Reinfeldt, Moderaterna och alliansregeringen orkade med att göra, det vill säga att förändra arbetsrätten och förändra Arbetsförmedlingen, men nej.

Om ledamoten tycker att vi tar varje chans till pressträff kan man ju säga att Moderaterna tar varje chans de kan att slå på Centerpartiet, även om det handlar om saker som de själva har tyckt länge, till exempel att förändra och modernisera arbetsrätten.

Detta med omställningsstudiestödet och reformen av Arbetsförmedlingen är saker som inte minst Oliver Rosengrens egen generation från "Sverige jobbar"-tiden i MUF var tydliga med och ville genomföra. Men sedan blev det dåligt bara för att Centerpartiet fick igenom det. Det är så de nya Moderaterna – de ny-nya, eller vad man ska kalla dem – agerar. Så fort Centerpartiet får igenom något är det dåligt, oavsett vad man har sagt tidigare och oavsett vad man egentligen tycker.

Jag tycker att Sverige är bäst när Sverige jobbar. Därför är jag stolt över att vi moderniserade arbetsrätten. Vi fick ett stort och omfattande omställningsstöd på plats, och vi fick en reformering av Arbetsförmedlingen.

Detta är stora reformer som har påbörjats, men de kräver mycket framöver. Nu har Moderaterna nycklarna till Rosenbad. Nu kan ni ju driva en fortsatt omställning i den riktning som ni vill, vilket vi har gett er förutsättningar för och möjligheter att göra.

Anf. 93 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Här talas det om den storslagna arbetsförmedlingsreformen. Man undrar ju lite vad som ska bli det revolutionerande resultatet av att gå från 80 procent upphandlat utförande till 100 procent upphandlat utförande?

Det var kanske inte direkt en revolution i arbetsmarknadspolitiken som ägde rum när Centerpartiets Martin Ådahl-reform av Arbetsförmedlingen genomfördes. Man skulle först dela upp Arbetsförmedlingen i två ben, ett ben för sökande och ett ben för arbetsgivare. Det implementerades, och ett par år senare fick man stryka det. Man startade ett stort digitaliseringsprojekt, och ett par år senare fick man lägga ned det. Ja, det är inte en reform som i alla delar imponerar. Det finns ju ögonblick när man har betraktat AF-reformeringen och känt att regalskeppet Vasas jungfruresa nog trots allt var en framgång.

Nu är vi i en ny verklighet med en regering som på allvar tänker se till att Arbetsförmedlingen levererar resultat. Så sent som i dag på morgonen stod och talade man direkt till Arbetsförmedlingen i ett seminarium om insatser och sa: Vi förväntar oss fler i arbetsmarknadsåtgärder, för vi tänker lägga om arbetsmarknadspolitiken till de insatser som fungerar.

När det kommer till arbetsrätten, som vi är här för att debattera, ska man komma ihåg att vi i Moderaterna älskar den svenska modellen. Vi vet att den svenska modellen har tjänat Sverige väl och att vi kan få på plats stabilitet och flexibilitet tillsammans när parterna tar ansvar. Politiken givetvis är en av dessa parter. Den är, precis som jag sa i mitt anförande, den tredje parten som behöver företräda dem utan arbete och som håller drivkrafterna uppe, håller trösklarna nere och ser till att Sverige jobbar.

Anf. 94 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Det verkar vara en ny strategi hos Moderaterna att attackera enskilda centerpartister. I programmet *30 minuter* lade migrationsministern allt på Annie Lööf, och nu lägger Oliver Rosengren allt på Martin Ådahl. Vi är stolta över den centerpartistiska reformen. Det var, trodde i alla fall jag, allianspolitik som vi drev igenom.

När det gäller den svenska modellen vet Oliver Rosengren att Centerpartiet också står bakom och värnar den. Jag tycker att det var bra att parterna kom överens. Centerpartiet sa vid ett flertal tillfällen att vi hoppades att parterna kunde komma överens, och det gjorde de också.

Centerpartiet fick igenom stora reformer. Dessa var dåliga, enligt ledamoten, men jag kan konstatera att allt kommer att bli bättre nu därför att Moderaterna har haft ett seminarium på morgonen.

Anf. 95 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Herr talman! Över 7 procents arbetslöshet samtidigt som arbetsgivare i regioner, kommuner och det privata näringslivet skriker efter arbetskraft – hur är det möjligt? Hur kan man under de senaste åtta åren så totalt ha misslyckats med arbetsmarknadspolitiken? Hur kan man så totalt ha missat att matcha den stora del som står utanför arbetsmarknaden med de luckor som finns?

I de senaste debatterna har vi fått höra nya tongångar. Nu säger alla riksdagens partier att den som har arbetsförmåga ska jobba. Det är bra, men då måste vi vara beredda att förändra de strukturer och incitament som hindrar detta.

Under de senaste åren har jag flera gånger mött Sadoo, som är ägare till en av Skånes restauranger och vars farfar för övrigt förde in falafeln till Malmö. Sadoo driver i dag libanesiska restauranger där han gärna anställer nya medarbetare från utanförskapsområden. Han har vittnat om hur medarbetare väljer att säga upp sig därför att de förlorar ekonomiskt på att gå till jobbet. De förlorar makt över sitt eget liv och blir mindre fria att forma sin och sina barns framtid. Detta måste ändras omgående.

Det är faktiskt helt orimligt att det kan löna sig att tacka nej till arbete och i stället ta del av de bidrag som finns upparbetade. Jag ser fram emot att vår regering ska riva strukturer och hinder så att det alltid är bättre ekonomiskt att jobba än att få bidrag. Leve arbetslinjen!

Om Sverige ska klara sin kompetensbrist inom välfärden men också inom industrin och de privata tjänsteföretagen måste vi inkludera alla med arbetsförmåga. Ofta är det inte åtta timmar om dagen som gäller, men det behövs ofta anpassningar. Framför allt krävs det ett individuellt hänsynstagande och stöd både till medarbetare och arbetsgivare.

Flera av oss var och lyssnade på ett seminarium i februari och fick då höra om organisationer som lyckas möta dem som inte passar in i mallen. Att bygga ett system för att sedan pressa in individers förutsättningar, kompetens och drömmar i färdiga mallar fungerar ganska dåligt. Kanske vi kan vända på kuttingen och utgå från varje individs drömmar och möjligheter. Kan våra statliga myndigheter det, eller måste vi ta hjälp av privata och ideella organisationer? Nu är det upp till bevis.

Arbetsförmedlingen måste fortsätta att tänka nytt och leverera bättre utifrån sitt uppdrag. Den grupp som står allra längst ifrån arbetsmarknaden riskerar att ytterligare halka efter nu när varsel och otrygghet ökar. Det duger inte att Arbetsförmedlingen går med överskott på lönebidrag och anpassningar, utan pengarna ska ut till de stora grupper som inget hellre vill än att vara en del av arbetsmarknaden och som arbetsgivarna behöver.

På arbetsmarknaden går det fort, och nya kompetenser efterfrågas liksom mer flexibilitet och nya anställningsformer. Vi måste våga testa gränser, ligga i framkant och vara modiga i våra beslut.

Det ska bli spännande att se om det nya omställningsstöd som arbetsmarknadens parter har förhandlat fram kan ge både mer flexibilitet och trygghet på arbetsmarknaden. Vi följer alla med stort intresse vad det kommer att få för effekter.

Utbildning är det liberala svaret på de allra flesta problem och utmaningar i samhället. En bra skola som kröns med en gymnasieexamen är den bästa arbetslöshetsförsäkring som finns.

De flesta av oss har förundrats över bristen på arbetskraft i hantverksyrken men också på sjuksköterskor, busschaufförer och industrijobb. Jag blir så less över att vissa jobb anses vara mindre fina bara för att utbildningen innehåller färre teoretiska moment.

Hur kommer det sig att utbildningar som leder till jobb och har bra löneutveckling så ofta anses oattraktiva när våra ungdomar eller äldre ska välja? Det är kanske för att de oftast ligger utanför stadskärnan, att intagningspoängen är låga och att uppmuntran och intresset för dessa utbildningar i den akademiska världen är svalt. Eller kanske det beror på att praktiska hantverksyrken nedvärderats av oss politiker i många år. Där har våra kommunala företrädare en stor uppgift att tänka nytt och modigt. Alla jobb är värdefulla, inte minst i de branscher där man skriker efter personal.

Just nu resonerar jag med min 15-åriga Truls vid köksbordet om vad han ska bli när han blir stor. Vilken linje ska han välja, och vilka förutsättningar finns det för jobb och stimulerande arbete där man håller ett helt arbetsliv? Det enda vi kan vara riktigt säkra på är att de jobb vi väljer mellan i dag kanske helt har förändrats om 20 år. När jag valde gymnasieutbildning fanns inte yrken som drönarpilot, zumbainstruktör eller nutritionist. Å andra sidan finns inte yrken som växeltelefonist, mjölkbud eller kägelpojke längre. Kägelpojkar arbetade i bowlinghallar, om någon har missat det.

Att som liberal tvinga fram eller gå tillbaka till ett system där det bara finns ett gymnasium att välja på är fel väg att gå. Likväl kan vi inte fortsätta att utbilda medborgare till jobb som inte efterfrågas eller som det inte finns behov av.

Det krävs ett omtag där vi på ett strukturerat sätt redan i skolan lyfter upp de ämnen som företaget Sverige AB efterlyser: matte, teknik och så vidare. Därefter måste vi ge ordentlig konsumentupplysning så att det blir lätt att välja linjer som ger både utveckling och möjlighet till egen försörjning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 96 LEILA ALI ELMİ (MP):

Herr talman! I betänkandet har Miljöpartiet en reservation.

Jag ska inte hålla något långt anförande, utan jag tänkte kort och gott läsa upp vårt ställningstagande.

Herr talman! Jag välkomnar att utskottet ser behovet av både kvinnors och mäns deltagande på den svenska arbetsmarknaden. Jag beklagar dock att utskottet, regeringen och regeringens samarbetsparti inte ser behovet av att ta ytterligare steg för att möta de utmaningar som framför allt kvinnor har för att kunna utföra sitt arbete i den utsträckning de själva önskar.

Vi har i dag en situation i de kvinnodominerade branscherna, framför allt vård och omsorg, där många kvinnor sliter ut sig eller arbetar ofrivillig deltid.

Enligt en rapport från Kommunalarbetareförbundet känner sju av tio av deras medlemmar i äldreomsorgen och barnomsorgen en oro inför att pensionen inte kommer att räcka eller att de inte kommer att orka arbeta fram till pensionsåldern.

Många arbetstagare har gått ned i tid för att orka med eller funderar på att lämna yrket. Flera kollegor är en grundförutsättning men det behövs också bättre villkor och högre löner.

Jag anser därför att regeringen bör ta initiativ till att införa en rätt till heltid och möjlighet till deltid. Vidare anser jag att regeringen bör ta initiativ till insatser så att offentligfinansierade arbetsgivare kan gå före och erbjuda heltid som norm och deltid som möjlighet till alla sina arbetstagare. Med detta sagt yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation.

Jag vill även gärna kommentera replikskiftet mellan Ciczie Weidby och Magnus Jacobsson. När det gäller orden flexibilitet, effektivisering och modernisering spyr jag på dem. Ursäkta mitt språkbruk. Det är marknadsfundamentalisternas sätt att säga sämre villkor, besparingar och svältlöner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 21.)

Prot. 2022/23:67
22 februari

Arbetsrätt

§ 19 Integration

Integration

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2022/23:AU6
Integration
föredrogs.

Anf. 97 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet om integration som vi nu ska debattera här i kammaren.

Sverige har efter riksdagsvalet 2022 med Sverigedemokraternas hjälp berikats med ett regeringsskifte. Efter flera decennier av vanstyre har vi nu äntligen politiska förutsättningar att genomföra förändringar som styr in vårt älskade land på rätt kurs igen.

Att Sverige nu genom Sverigedemokraterna får en andra chans och att vi verkligen förvaltar denna chans är helt avgörande för vårt lands framtid. Nu finns en verklig möjlighet. Genom Tidöavtalet finns det nu förutsättningar att förpassa saft-och-bulle-politiken till historiens skräphög en gång för alla.

Sverige har under Socialdemokraternas ledning haft den destruktiva kravlösheten som ledstjärna, en kravlöshet som medfört ödesdigra konsekvenser för vårt land och oss medborgare. Den ansvarslösa migrationen har raserat alla möjligheter till en acceptabel integration, vilket i sin tur skapat ytor för brottsligheten och gängkriminaliteten.

Socialdemokraterna såg aldrig detta. De såg aldrig det glömda Sverige. De vände bort blicken när rapporteringarna om skjutningar, sprängningar och överfall på vanligt hederligt folk började strömma in från norr till söder.

Vi som lever i verkligheten har tvingats att både se och uppleva hur otryggheten har tagit vårt svenska samhälle i ett allt hårdare grepp. Verklighetens människor känner en krypande oro i kroppen när barnen är utom synhåll på lekplatsen. Verklighetens människor vågar inte längre gå ut. Verklighetens människor har på senare år inte längre kunnat erbjudas en säker vardag i sitt eget land.

Den kollapsade integrationspolitikens efterverkningar har varit och är fortfarande bokstavigt talat livsfarlig.

Herr talman! Nu gör vi upp med denna förödande utveckling på riktigt. Det är slut med det självdestruktiva daltandet, och det är slut med att skydda och ta hand om individer som inte vill underställa sig våra lagar.

Vi har kursen framåt klar för oss. Det viktiga nu är att se till att vi når kvalitet i varje enskild del av det politiska beslutsfattandet. Och det kommer att krävas fokus, och det kommer att krävas tålmod.

Ett trasigt land är inget man återuppbygger på några veckor eller några månader. Det har tagit år att rasera, och det kommer att ta år att bygga upp det igen.

Herr talman! Utgångspunkten för Tidöavtalet när det gäller integrationspolitiken är tydlig. Politiken ska belöna dem som har en genuin vilja att bli en del av Sverige och på samma sätt markera motstånd mot dem som egentligen aldrig har haft någon avsikt att integrera sig. Det måste helt enkelt finnas negativa och positiva incitament inbyggda i systemet för att det ska fungera.

Målet är alltså att införa en kravbaserad integrationspolitik, där själva kärnan består av det mycket enkla budskapet att den som långvarigt befinner sig i Sverige ska ta eget ansvar för att bli en del av det svenska.

Hur uppnår vi detta? Hur ger vi människor möjlighet att ta ett större ansvar? Jag tänkte belysa några viktiga punkter som Sverigedemokraterna inom samarbetet med regeringen har initierat.

Ett av de viktigaste förslagen är att göra upp med grundsynen på vårt välfärdsland. Det räcker inte med att man sätter sin fot i Sverige för att man ska få ta del av hela vårt välfärdssystem. Bygger vi en kravbild kopplad till välfärden kommer människor att uppvisa en större vilja att bli inkluderade i det svenska samhället.

Den utredning som föreslås inom ramen för Tidöavtalet ska bland annat få i uppdrag att föreslå en modell för kvalificering till välfärden. Utgångspunkten är att en nyanländ inte omedelbart ska vara kvalificerad att ta del av sociala förmåner och bidrag. I stället kommer det att handla om gradvis kvalificering som baseras på egen ansträngning. Att man arbetar, betalar skatt och har en permanent och laglig bosättning i Sverige inom ramen för denna kontext är en självklarhet.

Vi måste även ställa högre krav kopplade till det svenska medborgarskapet. Det är, sett ur ett integrationspolitiskt perspektiv, synnerligen viktigt att det krävs större ansträngningar för att bli fullvärdig medborgare. Kunskaper i svenska och samhällskunskap är givetvis helt centralt. Genom att uppvärdera det svenska medborgarskapet kommer vi att skapa positiva

incitament för anpassning, vilket i sin tur kommer att ge en mer effektiv integration.

Vi ska också utreda hur reglerna kopplade till samhällsintroduktion för asylsökande, samhällsorientering för nyanlända och sfi-undervisning kan justeras. För att ha rätt till dagersättning bör det krävas att man uppvisar en vilja och i handling ser till att lära sig språket, att man anpassar sig socialt, kulturellt och inte minst tar del av vårt demokratiska styrelseskick.

Allt detta och mer därtill finns konkret beskrivet i Tidöavtalet. Det är detaljerat. Det är väl förankrat. Det är en noga framtagen vägkarta där vi nu efter år av misskötsel styr in Sverige på rätt väg igen. Den röda tråden består av att vi *kan* och *vågar* ställa krav på områden där kravlöshet och uppgivenhet tidigare har varit normen.

Sverigedemokraterna kommer att fortsätta att agera blåslampa och se till att regeringen inte släpper denna boll ur sikte. Vi kommer naturligtvis också att vara ett samarbetsparti att lita på. Ska vi lyckas med att få ordning på den röra som socialdemokrater med bundsförvanter ställt till med finns det inte tid att sakta ned. Det finns inte utrymme att börja sväva på målet. En stark politik måste vara konsekvent. Den måste stå pall för slentrianmässiga och ologiska ifrågasättanden från politiker som agerar som dåliga förlorare.

Herr talman! Till sist: Låt oss inte glömma. Vi gör nu denna omläggning för att vi bryr oss om Sverige och om människorna som bor här. Det handlar *inte* om att straffa. Det handlar om att uppmuntra. Genom att bereda mark för människor som verkligen vill bli en del av Sverige visar vi att vi faktiskt bryr oss. Vi visar att äkta humanism växer fram i takt med att vi synliggör styrkan, inte svagheten, hos människor. Att ställa krav är att bry sig om.

Anf. 98 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! År 2008 avskaffades den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen av den förra borgerliga regeringen. Sedan dess gäller i stället att arbetsgivare får avgöra om det i det enskilda fallet finns behov av att rekrytera arbetskraft utanför EU.

Detta har lett till en ökad arbetskraftsinvandring, ofta inom lågkvalificerade yrken där det inte råder brist på arbetskraft. Tvärtom finns det redan arbetskraft i Sverige, bland de arbetslösa. Inom dessa yrken har det också förekommit omfattande problem med missbruk av systemet och utnyttjande av människor som har kommit hit för att arbeta.

Sverige ska aldrig konkurrera med låga löner och dåliga arbetsvillkor. Vi ska ha ordning och reda på svensk arbetsmarknad. Avregleringen av arbetskraftsinvandringen har gött den organiserade brottsligheten och bidragit till grovt utnyttjande av utländsk arbetskraft.

Sverigedemokraterna har även här, precis som i många andra frågor, haft hög svansföring och sagt sig vara garanten för ordning och reda på svensk arbetsmarknad. I fredags stod det klart att listan över prestigefulla politiska förluster för Sveriges näst största parti blivit ännu längre: Den utredning vi tillsatte för att införa arbetsmarknadsprövning togs bort. Det blir ingen. Jag vill fråga ledamoten om hon tycker att det känns bra när man nu har satt en tydlig riktning för det här landet.

Jag tycker att det är arbetslösheten vi måste få bukt med. Det är att människor kommer till arbete som är grunden för integrationen.
(Applåder)

Anf. 99 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Tack för dina frågor, ledamoten!

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna nu verkar ha tagit sitt förnuft till fånga och pratar lite mer som Sverigedemokraterna har gjort under många år. Det är egentligen ganska fascinerande, måste man väl säga, för det som bara för ett tag sedan var rasistiskt att yppa är nu politik som Socialdemokraterna driver utan att blinka. Men det är som sagt bra och positivt att vi kan närma oss varandra på det sättet. Det är bra och positivt för Sverige.

Jag anser inte att jag i mitt anförande diskuterade arbetskraftsinvandringen särskilt mycket, men det är självklart ett viktigt ämne på integrationsområdet som ledamoten tar upp. Vi har sagt under lång tid att alla som kan jobba ska jobba. Det är ingen nyhet att det är på det sättet. Sedan är det olyckligt om vi har en arbetskraftsinvandring till vårt land om det inte behövs. Så ska det naturligtvis inte vara, och det tror jag att ledamoten håller med om.

Anf. 100 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Alla som kan jobba ska jobba. Det är ett klassiskt socialdemokratiskt citat som har funnits sedan vi började existera. Det är fint att fler partier väljer att använda det i dagar som dessa.

Det är faktiskt så att regeringen och Sverigedemokraterna väljer att inte stoppa arbetskraftsinvandringen till den typ av jobb som arbetslösa – jag upprepar detta – fortfarande kan ta, till sjysta villkor och under sjysta förhållanden. Jag kan inte se annat än att vi behöver få människor i jobb. Det är det som är grunden för att bryta segregationen för att få den integration vi behöver i det här landet. Jag kan konstatera att inte heller den här reformen blir av. Det är jag faktiskt riktigt ledsen för.

Jag tänkte att jag skulle börja med att säga ”Det var en gång ...”, men det ska jag inte. Jag kommer ihåg historien om lex Laval, och det gör många byggnadsarbetare i det här landet också. Det var Socialdemokraterna som rev upp den. Nu står det klart att historien kanske behöver upprepa sig och att det är Socialdemokraterna som står upp för att reglera och styra upp den sönderliberaliserade arbetskraftsinvandringen för att få ordning på svensk arbetsmarknad. Att det inte kommer att hända med den här regeringen står högst klart sedan i fredags och i dag.

Anf. 101 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vi ser lite olika på vårt land och vårt samhälle. Jag har för min del mycket större tillförsikt under den här regeringen än jag hade under en socialdemokratisk regering; det vill jag vara väldigt tydlig med.

Vi lyckas kanske också bättre än vad Socialdemokraterna har gjort under sitt hundraåriga styre när det gäller att få människor som faktiskt kan arbeta in i arbete. Jag hoppas att mitt parti, som är lite yngre, kan lyckas bättre i den frågan.

En stor del av de arbetslösa i vårt land har tyvärr inte rätt kvalifikationer för att kunna ta ett arbete. Det kan vara så att man har levt i det här landet år i 15, 17 eller snart 20 år men fortfarande inte kan språket. Det kan också vara så att man inte kan ta ett arbete därför att man helt enkelt inte får lämna sitt hem för att arbeta.

Jag pratade lite grann om detta i mitt anförande. Ska man vara en del av det svenska samhället och se sig som svensk medborgare fullt ut bör man också stå bakom det demokratiska styrelseskick vi har i det här landet. Jag tycker att det är alldeles självklart.

Anf. 102 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna är som vanligt väldigt duktiga på att beskriva problemen med svensk integration, och det finns mycket i problembeskrivningen som jag kan hålla med om.

Integration är dock en komplex och stor fråga. Att vi ska ställa krav på människor som kommer hit tycker Centerpartiet också. Vi kan konstatera att Sverigedemokraterna tycker det – jag tror att ordet ”krav” sades ett par hundra gånger, men det sades inte ett enda ord om hur fler ska lära sig svenska och inte ett enda ord om hur fler ska komma i arbete.

Det är väldigt viktigt att vi har hårda krav på människor som kommer hit, men vi måste ju också ge dem *möjligheten* att komma in i vårt gemensamma samhälle. Sverigedemokraterna pratar väldigt ofta om invandrare som om de inte vill och inte kan, men jag tror att det många gånger handlar om att de inte vet hur. De känner inte att de ges möjligheten att lära sig det svenska språket, och de känner ingen trygghet.

När jag åker runt i landet och besöker särskilt utsatta områden hör jag människor prata om civilsamhällets betydelse. Det hörde jag inte ledamoten prata om en enda gång. Det pratas om specifika språkinsatser för unga tjejer och utsatta kvinnor. Det hörde jag inte ledamoten prata om en enda gång. Det pratas om fler socialsekreterare, fältarbetare och fler lärare i skolan. Det hörde jag inte SD-ledamoten prata om en enda gång.

Nu har jag en konkret fråga till Sverigedemokraterna. Jag har försökt förr, och jag kommer att försöka igen i fyra år om jag inte får svar. Vad vill Sverigedemokraterna göra, konkret, för att fler nyanlända ska bli bättre på det svenska språket och för att fler nyanlända ska gå från utanförskap till innanförskap och därmed få sitt första arbete?

Anf. 103 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Tack så mycket för dina frågor, Jonny Cato! Jag blir smickrad av att du tycker att jag är duktig på problembeskrivning. Jag ska försöka bli bättre på att presentera problemlösningar framöver.

Jag kan konstatera att denna kammare sedan vi bytte regering – och sedan denna regering slöt ett samarbetsavtal med Sverigedemokraterna – plötsligt verkar vara överens. Den är överens om arbetskraftsinvandringen. Den är överens om integrationskrav. Den är överens om att sfi måste fungera bättre. Den är överens om en massa olika saker som har använts som slagträ mot Sverigedemokraterna sedan 2010, när Sverigedemokraterna klev in i denna kammare.

Jag tycker som sagt att detta är positivt; jag vill verkligen framhålla det. Jag tycker att det är bra att övriga partier äntligen verkar ha öppnat ögonen.

Frågan som ledamoten tog upp – sfi – är faktiskt en del av Tidöavtalet. Vi ska låta göra en utredning och se vad vi kan förbättra inom sfi, samhällsorienteringen för nyanlända och allt det där. Det är under arbete.

Anf. 104 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att säga att vi inte alls är överens om arbetskraftsinvandringen. Alla vet ju att Centerpartiet är det enda borgerliga eller liberala parti i denna kammare som står upp för en fortsatt liberal arbetskraftsinvandring. Men det kan vi lämna därhän.

Alla partier skulle alltså plötsligt vara överens om att sfi inte fungerar eller skulle kunna fungera bättre. Det finns sju partier i den här kammaren som har konkreta förslag på hur sfi och språkundervisningen skulle kunna fungera bättre. Sverigedemokraterna är inte ett av dem, utan man är det åttonde partiet. Detta är rätt symtomatiskt, tycker jag, för mycket i integrationspolitiken. Det är oftast Sverigedemokraterna som problematiserar mest, men man har oftast minst konkreta lösningar på hur integrationen ska bli bättre.

Det handlar om språk, om värderingar, om hur fler unga flickor ska få delta i fotbollen när de kommer hem på kvällarna och så vidare. Det är komplext. Det är mycket. Men språk och jobb är två väldigt centrala delar i det, och då behöver man ha konkreta lösningar.

Sverigedemokraterna grundades för att invandringen var problemet i Sverige. Under många år har ni i Sverigedemokraterna talat om att integrationen måste bli bättre. Det absolut största ni har fått igenom när det gäller konkreta integrationsåtgärder är en utredning om sfi som ska titta på vad som kan bli bättre.

Jag har konkreta lösningar på hur sfi kan bli bättre; det handlar exempelvis om en sfi-peng som man kan flytta runt mellan olika aktörer. Men oavsett vad man tycker är det många partier som har konkreta förslag på hur exempelvis sfi kan bli bättre. SD är inte ett av dessa partier.

Vi lämnar utredningen. Jag undrar: Vad, konkret, vill ni göra med sfi för att den ska fungera bättre för nyanlända?

Anf. 105 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tror att Jonny Cato har glömt att läsa kommittémotioner. Jag kan tipsa om att vi sedan vi kom in i riksdagen har väckt kommittémotioner. Vi har en hel del politik som rör integration. Vi hävdar att detta är en högst grundläggande politisk fråga när ett land som Sverige raseras på detta sätt. Integrationen är en grundläggande fråga.

Jag ska just nu som sverigedemokratisk ledamot akta mig för att föregripa någon utredning på något sätt. Vi har ett avtal tillsammans med regeringspartierna. Detta ska utredas, och jag kommer inte att uttala mig om det innan utredningen är färdig och det konkret – svart på vitt – kan presenteras hur detta kan åtgärdas på ett bättre sätt. Jag tackar dock för frågan och återkommer gärna.

Anf. 106 FRIDA TÅNGHAG (V) replik:

Herr talman! Det som är ganska tydligt mellan raderna – och det är också den sverigedemokratiska politik inom migration och integration som jag har läst om i slottsavtalet – är att politiken när det gäller migrationsfrågan är helt rättsosäker och kränker mänskliga rättigheter. Det är dock någonting som vi kan ta i en annan debatt.

Sverigedemokraterna har två extrema punkter i sin politik, och de genomsyrar även integrationsfrågan. Huvudförslaget är alltid utvisning; det är ju där Sverigedemokraterna vill hamna i sin politik. Det enda andra förslag som finns är inte integration utan assimilering, vilket inte har någonting med integration att göra över huvud taget. Assimilering är ju indoktrinering för att individer helt ska lämna sin kultur, sin religion och sitt etniska arv. Hur är detta integration?

Anf. 107 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna, även om ordet påståenden kanske bättre fångar det som ledamoten anförde här.

Det är väl ingen hemlighet att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna inte alls är överens i integrationsfrågan. Jag uppfattar att Vänsterpartiet mycket väl kan ha missuppfattat Sverigedemokraternas sätt att se på integration; jag tycker att ledamoten visade det med all önskvärd tydlighet när hon pratade om att Sverigedemokraterna skulle ha två lösningar och att den ena av dem skulle vara utvisning. Detta stämmer över huvud taget inte, men jag är jätteglad när jag kan fylla i lite kunskapsluckor.

Så här är det: Om man är dömd för mord eller grov brottslighet ska man absolut utvisas. För min del är det obegripligt att Vänsterpartiet inte är intresserat av detta. Vänsterpartiet vill behålla andra länders kriminella i vårt land, och det tycker jag är jättekonstigt.

Jag vill också påpeka och uppmärksamma att det som ledamoten kallar slottsavtalet – alltså Tidöavtalet, som det heter – inte är Sverigedemokraternas avtal utan samarbetspartiernas. Det är vårt avtal med regeringen, eller med regeringspartierna. Nu har jag klarat ut även detta.

Anf. 108 FRIDA TÅNGHAG (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna är ett rasistiskt parti – att säga någonting annat är faktiskt helt historielöst. Min position som vänsterpartist är att vara Sverigedemokraternas motpol, och detta är ett arbete som jag personligen är väldigt stolt över.

Ledamoten hänvisade till att det är människor som dömts för grov brottslighet som ska utvisas. Jag vill fråga: Hur är tveksam vandel grov brottslighet? Detta är ju någonting som står i slottsavtalet som ett skäl till att någon kan bli av med sitt permanenta uppehållstillstånd.

Att Sverigedemokraterna är ett rasistiskt parti ser vi genom den politik partiet driver fram. De är rädda för olika människor. De är fortfarande låsta vid dessa ytterligheter. Detta är min bild, och det står jag för.

Det handlar om antingen assimilering eller risken att skickas tillbaka till ett land där man riskerar att utsättas för våld, trakasserier och kränkningar av mänskliga rättigheter. Det handlar också om en potentiell fara för livet.

Herr talman! Jag ser inte att det som ledamoten har tagit upp har haft någonting med integration att göra. Snarare ser jag det lite som barnramsan där man säger ”ole dole doff – du får åka hem”.

Anf. 109 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag hade något slags förhoppning om att vi skulle kunna ha en bra debatt och ett bra replikskifte, men jag har lämnat den förhoppningen därhän i och med ledamotens anförande här. Jag tycker att det är beklagligt att ledamoten står här och kallar alla människor som röstade på oss – det näst största partiet i Sveriges riksdag – i riksdagsvalet 2022 för rasister. Jag tycker att det är undermåligt; det är inte värdigt en debatt i Sveriges riksdag 2023.

Ledamoten påstod att vi skulle vara rädda för olika människor, och jag kan absolut ge henne rätt i en av dessa frågor. Ja – jag är rädd för våldtäktsmän. Ja – jag är rädd för mördare. Jag kommer alltid att stå på brotts-offrens sida – inte på den sida där gärningsmannen befinner sig.

Anf. 110 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! I dag debatterar vi motionsbetänkandet om integration.

Integration är helt avgörande för att vi ska få ett land som håller ihop och präglas av gemenskap, demokratiska värderingar och framtidstro. Om vi inte lyckas med integrationen leder det till splittring, konflikter och uppgivenhet, vilket inte är värdigt ett land som Sverige.

Vi socialdemokrater tror på ett samhälle där alla möter lika rättigheter, skyldigheter, möjligheter och krav. Vårt välfärdsland bygger på både plikt och rätt. I Sverige ska vi inte ha parallella samhällen. Men i dag sliter segregationen sönder vårt land, ökar misstron och göder kriminalitet. Det finns fler än en förklaring till segregationen, men en förklaring är ökade klyftor och orättvis fördelning av samhällets resurser.

Nu när migrationspolitiken är omlagd bör det stora fokuset och kraften läggas på att bryta segregationen. I dag har vi en bostadssegregation och en skolsegregation, och vi har en arbetsmarknadssegregation som delar upp människor i dem som är på respektive utanför arbetsmarknaden. Det här är något i vårt samhälle som det är helt avgörande att göra upp med och bryta för att vi ska lyckas med integrationen.

Herr talman! Men i stället fokuserar den högerkonservativa regeringen på att slopa investeringsstödet för byggandet av hyresrätter. Boverket säger att det behövs över 63 000 nya bostäder per år fram till 2030. Samtidigt visar prognoser från byggföretagen att bostadsbyggandet sjunker från över 67 000 nya bostäder till rekordlåga 38 600 nya bostäder i år, 2023.

Regeringen vill dessutom att bosättningslagen ska rivs upp så att vissa kommuner ska slippa undan sin del av det gemensamma ansvaret för flyktingmottagandet. Regeringen stannar inte där utan vill ha kvar EBO-lagen, lagen om eget boende, som innebär att en asylsökande som kommer till Sverige kan välja att ordna sitt boende på egen hand.

Vi socialdemokrater vill avskaffa EBO-lagen eftersom vi anser att den tyvärr leder till ökad segregation när redan socioekonomiskt utsatta områden blir ännu större, vilket försvårar integrationen.

Dessutom blir det ingen behovsprövning för att ta itu med den okontrollerade arbetskraftsinvandringen. Regeringen och Sverigedemokraterna väljer att fortsätta tillåta en svart arbetsmarknad med slavliknande förhållanden i stället för att stoppa arbetskraftsinvandring till den typ av jobb som arbetslösa i Sverige skulle kunna ta under sjysta förhållanden och villkor.

Herr talman! För att vi ska lyckas med integrationen är det helt avgörande att människor har ett jobb att gå till, och för att få jobb behöver människor vara anställbara. Kraven ska vara höga på den enskilde, men inte ouppnåeliga. Men höga krav på den enskilde ställer höga krav på samhället att ge den enskilde stöd och möjligheter att nå kraven.

Låt mig ta några exempel på vad vi har gjort i regeringsställning. Till sammans med arbetsmarknadens parter har vi inrättat ett snabbspår för nyanlända så att de med kompetens inom bristyrken snabbt kan få kompletterande utbildning, praktik och arbete. Vi har skapat etableringsjobb för att få fler nyanlända och långtidsarbetslösa i arbete. Vi har infört en språkplikt för alla nyanlända, för alla som lever i Sverige ska kunna svenska. Vi har infört en utbildningsplikt för nyanlända, och den som tackar nej till den utbildning som behövs för bli att anställbar kan få sin ersättning indragen. Vi har ändrat samhällsorienteringen för mer fokus på rådande normer och värderingar i Sverige, och vi har gjort riktade insatser för att få fler nyanlända kvinnor i arbete.

Vi har sett att det nu tar kortare tid att etablera sig i det svenska samhället, men det går för långsamt. Mer behöver göras.

Denna regering väljer i stället att skära ned på vuxenutbildning så att det blir färre platser och möjligheter att göra sig anställbar. Regeringen tar även bort extratjänster och skär ned på arbetsmarknadsinsatser. Det rör sig om flera miljarder.

Regeringen stirrar sig helt blind på att lösningen är att ha höga krav på den enskilde och bryr sig märkbart lite om att det också måste finnas verkningfulla förslag på stöd och möjligheter att klara kraven.

Herr talman! Jag undrar om regeringen verkligen vill att alla människor ska lyckas få ett jobb och kunna bidra till vårt gemensamma samhälle. Det är kanske inte så konstigt att jag ställer mig den frågan, för regeringsunderlaget vilar på Sverigedemokraterna, som tydligt saknar ambitioner att bryta segregationen. Regeringen för i stället en politik som leder till splittning och sociala spänningar och väljer aktivt skattesänkningar och ökade ekonomiska klyftor framför ett starkt Sverige.

Vi socialdemokrater vill ha en bred, långsiktig generalplan för integrationen över flera politikområden, där ett gemensamt ansvar tas för att ingen ska stå utanför samhället. Det kräver ett hårt jobb, och det är vi alltid beredda att göra.

Jag står givetvis bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 111 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag har en enkel, kort och koncis fråga till Socialdemokraterna: Vad var det som gjorde att Socialdemokraterna inte lyckades med integrationen under sina år vid makten?

Anf. 112 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Sådant är svårt att kvalitativt mäta. Men låt mig ta tillfället i akt att upprepa en rad saker.

Som jag sa i mitt anförande, som jag tror att ledamoten hörde, har vi genom utbildningsplikten skapat förutsättningar, stöd och möjligheter för människor att komma i jobb.

Jag nämnde också bosättningslagen lite kort. När människor kommer hit ska inte kommunerna själva kunna välja om de kan ta emot eller inte, utan alla ska ta ett gemensamt ansvar. Enligt Riksrevisionens rapport har detta gett bättre förutsättningar att komma snabbare in i samhället.

Som jag också nämnde i mitt anförande har etableringstiden också kortats. Efter Reinfeldtregeringen lyckades vi halvera denna tid, vilket har bidragit till integrationen.

Anf. 113 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Riksrevisionens rapport handlade om huruvida den tvingande bosättningslagen uppfyllt sitt syfte, vilket var att nyanlända skulle portioneras ut till kommunerna, och Riksrevisionen har bedömt att staten lyckats tvinga kommunerna till det den ville.

Det är bra att vi nu är överens med Socialdemokraterna om språkkrav. Det har tidigare varit lite luddigt från Socialdemokraterna.

Men efter åtta år vid regeringsmakten tycker jag att Socialdemokraterna behöver tala om för svenska folket varför man misslyckades med integrationen.

Så jag ställer frågan igen: Varför har inte Socialdemokraterna lyckats med integrationen under sin tid vid makten? Och jag lägger till en fråga: Hur lång tid anser Socialdemokraterna att det bör ta innan en individ anses vara integrerad?

Anf. 114 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Att fråga när Sverige är färdigintegrerat eller när det inte finns någon segregation längre och be om ett datum för det tror jag faktiskt är ganska ansvarslost och oseriöst. Men en grundförutsättning för att lyckas med det här är att ta ett gemensamt, brett grepp och kanske inte ha så hög svansföring i alla frågor hela tiden utan komma ned och se hur svåra de faktiskt är.

När det kommer till en rad saker som jag nämnt tycker vi socialdemokrater ändå att det är bra att ledamoten också tycker att bosättningslagen har uppfyllt sitt syfte och att etableringstiden kortats under socialdemokratiskt styre. På det spåret tänker jag att man ska fortsätta. Det känns inte riktigt som att den nuvarande regeringen vill det, men det är i alla fall Socialdemokraternas vilja.

Att säga när en person är integrerad eller inte, och att lägga den definitionen i händerna på Sverigedemokraterna tycker jag känns oroväckande. Ett land där man bryter segregationen i skolan, på bostadsmarknaden och på arbetsmarknaden är vägen framåt för integrationen.

(Applåder)

Anf. 115 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! I Sofia Amløhs anförande lyftes ett par kritikpunkter fram mot den nuvarande politiken. Det började med yrkesutbildningen. Där på-

stods det att det sker nedskärningar, men jag utgår från att Socialdemokraterna känner till att i jämförelse med förpandemiska nivåer är yrkesvux fortfarande på historiskt höga nivåer. Socialdemokratien har ju en historia av att tycka att man ska föra en aktiv arbetsmarknadspolitik, det vill säga satsa mer när det är en svagare konjunktur, och skulle kanske därför kunna motivera att det fanns skäl att lägga till några extra utbildningsplatser utöver dem som fanns i den långsiktiga planen som gällde under pandemin, när många sökte sig till utbildning i stället för arbete.

Under Socialdemokraternas tid vid makten användes bara 70 procent av medlen som avsattes för yrkesvux. Min fråga är: Hur kunde Socialdemokraterna låta bara 70 procent av resurserna som avsattes för yrkesvux användas när man exempelvis hade kunnat utvidga utbildningsplikten, som vi moderater har föreslagit, för att ställa krav på att ännu fler ska utbildas till jobb? Varför inte säga till dem som är arbetslösa för att de är utan utbildning att de får vara så vänliga att utbilda sig till arbete på någon av alla de platser som erbjuds här i Sverige?

Anf. 116 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att nämna att ledamoten är regeringsföreträdare i den här debatten och att jag noterar den höga svansföringen redan tidigt i mandatperioden, innan man har levererat någonting. Man börjar i ett ganska högt tonläge och ska ta sig igenom resterande mandatperiod.

Till syvende och sist handlar det ändå om att man gör nedskärningar i den här budgeten. Den kanske inte är er egen från början – det vet jag ingenting om – men jämfört med budgeten som gällt de senaste åren är det mindre pengar till arbetsmarknadspolitiken och vuxenutbildningen.

Jag vet inte, men jag tror att ledamoten och jag hör till ungefär samma generation, och när jag var liten lärde jag mig i alla fall att fem myror är fler än fyra elefanter. Det är ungefär det jag upplever i och med den här budgeten och allt tricksande. Det handlar om färre platser och en mindre aktiv arbetsmarknadspolitik. Det går inte att komma ifrån. Jag förstår att det kan vara svårt att försvara och att vara trovärdig i de här frågorna. Men faktum kvarstår: Platserna är färre.
(Applåder)

Anf. 117 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Poängen med en aktiv arbetsmarknadspolitik är att den följer konjunkturen, och att det därmed är färre platser planerade i den nuvarande budgeten är alltså inte svårt att stå för. Det är så. Det är också rimligt. En skillnad är att vi moderater förbereder politik med skärpta krav på att man ska utbilda sig till arbete och de facto fyller de platser som skapas. Det misslyckades Socialdemokraterna med under åtta år, när 70 procent av anslagen till yrkesvux användes eftersom det inte ställdes krav på att man ska utbilda sig till arbete. Det är ett problem.

Ledamoten tog i sitt anförande också upp investeringsstödet. Man hade kunnat hoppas på att Socialdemokraterna hade känt till att även Socialdemokraterna har strukit investeringsstödet i sin budget. Men det mest relevanta i den diskussionen är trots allt hur det användes.

Den genomsnittliga inkomsten bland dem som bor i lägenheter som har fått investeringsstöd är lika hög eller låg som bland dem som bor i lägenheter som inte har fått investeringsstöd. Det skapar alltså snedvridning i fördelningspolitiken på bostadsmarknaden, något som annars brukar vara en gren Socialdemokraterna gärna vill stoltsera med.

Ett annat problem är att eftersom den genomsnittliga hyran är 2 000 kronor lägre för en lägenhet som byggts med investeringsstöd blir den mer attraktiv, trots att den i övrigt kan vara likadan som en annan. Vad händer då? Jo, kötiden till den blir längre. Det ser man också i statistiken. Färre unga bor i lägenheter som har fått investeringsstöd. Är Socialdemokraterna nöjda med att man lade 11 miljarder av skattebetalarnas pengar på politik som visade sig sakna fördelningspolitiska effekter och inte komma unga människor till del, samtidigt som man argumenterade för att den skulle fungera precis tvärtom?

Anf. 118 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att flera av de delarna inte stämmer. Jag tänker att jag nog kan den socialdemokratiska politiken bättre än den moderata ledamoten, så jag nöjer mig där.

Men som jag sa i mitt anförande: Vi hade rekordhöga siffror för bostadsbyggandet. Det byggdes över 67 000 bostäder per år då. Nu är det under 38 000 bostäder per år. Man behöver bygga många fler. Vad gör den här regeringen åt det? Bostadssegregationen är ju jättestor och behöver brytas för att människor ska börja integreras. Det är samma sak med arbetsmarknadssegregationen. Var är de insatserna?

Som jag sa tidigare i det här replikskiftet är det inte jag som företräder regeringen och ska komma med förslag. Det är faktiskt ledamotens eget parti som ska göra det, och det är ganska tomt på den fronten just nu.
(Applåder)

Anf. 119 ARIN KARAPET (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Integration och migration går hand i hand. Det behövs en migration för att man sedan ska ha en integration. Många politiska företrädare genom historien har fattat helt felaktiga beslut. Det finns en idé om att bara människor kommer hit blir allting bättre. Det finns en idé om att så fort man landar på Arlanda, Landvetter eller någon annan flygplats eller går i land i någon hamn blir man automatiskt svensk, lär sig språket och våra sociala koder och förstår hur organisationen Sverige funkar.

Vi svenskar har ibland inte själva reflekterat över att vi sticker ut väldigt mycket. Vi har föreningar för allt. Om du ska köpa dig en bostad ska du vara med i en bostadsrättsförening. Du förväntas även vara med minst två gånger om året och städa. Ska du hyra ut din lägenhet måste du fråga om tillåtelse från föreningen. Har du barn i skolan ska du vara aktiv i föräldraföreningen. Har du barn som idrottar förväntas du kanske stå och grilla korv på lördagar mitt i regnet, vintern eller vad det nu är, för idrottsföreningen bygger ju på det ideella. Samma sak är det inom politiken. Våra politiska partier bygger på föreningslivet.

I det Sverige vi i dag lever i ställs det inte krav från dag ett på dem som kommer till landet, utan kraven kommer lite luddigt efter fem tio år. Men väljarna har gett oss mandat. Från Socialdemokraternas håll hörs det: Oj, vilken hög svansföring samarbetspartierna har! Men har man precis förlorat ett val och inte fått majoriteten av svenska folkets röster kanske man ska vara lite ödmjuk och ägna tid åt egen reflektion. Man ska inte tro att man har patent på makten i Sverige, utan vi har demokrati. Man ska ta ansvar för sin ansvarslösa politik.

Nu har vi en regering som tar ansvar. Vi ska ha en kravbaserad integrationspolitik, inte lullull och halvmesyurer där man stoppar in skolplikt i sfi men sedan skriver: Vid behov av svenska ska du omfattas av språkplikten. Nej! Kommer du till Sverige ska du lära dig svenska från dag ett. Det ska vara språkkrav för att få permanent uppehållstillstånd tillsammans med ett krav på att kunna försörja dig själv. Har du en familj som du tar hit ska du även kunna försörja den. Ska du bli svensk medborgare ska det vara ökade krav på kunskaper i svenska språket och ett fortsatt krav på att kunna försörja dig själv.

Kommer man till Sverige ska man också bli en del av det svenska samhället. Att lära sig svenska och bli en del av det svenska samhället betyder inte att man ger avkall på sin religiösa tro, sin etnicitet eller övriga språkkunskaper som man har. För att man ska kunna bo i Sverige och vara en fungerande samhällsmedborgare eller företagare som bidrar till Sverige krävs det att man uppfyller vissa villkor. Välfärdssamhället Sverige bygger på att var och en av oss går till arbetet eller skapar arbete som företagare samt betalar in skattemedel till vår gemensamt finansierade välfärd. På så sätt kan vi också få ut någonting till dem som är behövande och till det vi tycker är viktigt. Vård, skola, omsorg, försvar, polis – allt detta finansieras ju av att man gör sin plikt. Därefter får man möjligheterna och kräver sin rätt.

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land. Men jag brukar ibland beskriva Sverige som en middagsbjudning dit man bjudit in personer som man bara gett portkoden men inte uppgift om vilken lägenhet de ska ta sig till. Det är bättre att ställa krav från dag ett. Det blir tydligt för dem som kommer hit. Många som kommit hit och hamnat utanför säger själva: Varför har ingen berättat det här för mig? Dessutom är det vid varenda myndighetskontakt någon stackars myndighetstjänsteman som står där och försöker trolle med knäna.

Med minskad invandring får vi kontroll på flödena in till Sverige. Vi kan ställa krav från dag ett. Den som får ett ja får också en ärlig chans. När personer blir anvisade till en kommun vet kommunen i förväg om man har tillräckligt många lärare och tillräckligt många sjuksköterskor på äldreboenden och vårdcentraler, så att inte de institutionerna går på knäna. Det handlar om att skapa legitimitet i hela samhället. Samhället är trots allt vi människor. Sedan har vi via politiken byggt institutioner och myndigheter för att organisera oss och kunna ta oss fram någonstans.

Fru talman! Sverige måste bli nyktert. Det är den resan vi kommer att göra nu.
(Applåder)

Anf. 120 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Arin Karapet för anförandet.

På fredag är det årsdagen för inledningen av Putins fruktansvärda invasionskrig i Ukraina. Massflyktsdirektivet var bra, men det skapar begränsade möjligheter till integration. Vi kan inte annat än konstatera att det här tyvärr verkar bli långvarigt. Jag är rädd för att vi inte ger ukrainska flyktingar, framför allt kvinnor, pojkar och flickor, möjligheter till drägliga levnadsförutsättningar.

Centerpartiet har i dag presenterat tre konkreta förslag för ukrainska flyktingar som befinner sig i Sverige. Det första är höjd dagersättning från 71 till 132 kronor. Det andra är full tillgång till sfi. Det tredje är en uppföljning av ensamkommande barn. När kriget väl var framme gick det fort. Svenska myndigheter och kommuner gjorde sitt yttersta för att ensamkommande barn skulle få en placering. Men vi vet också att det var en hel del barn som rapporterades hamna fel och riskera att fara illa. Ett sådant exempel var Höör, där tio barn placerades i en sekt.

Jag tycker att det är viktigt nu ett år in på kriget att följa upp om barnen har en bra och dräglig levnadsmiljö och om de har trygghet. Jag tror inte att det i grunden finns någon konflikt mellan Centerpartiet och Moderaterna i den här frågan, men jag undrar om Moderaterna instämmer i att vi behöver göra ett omtag för de ukrainska flyktingar som nu befinner sig i Sverige.

Anf. 121 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Jonny Cato lyfter fram en fråga som har berört oss alla. På fredag har det gått ett år sedan den dag då vi vaknade upp och fick telefonerna ”flashade” av att Ryssland hade påbörjat sin olagliga invasion av Ukraina. Ungefär 90 procent av dem som har kommit till Sverige är kvinnor, barn eller äldre.

När det gäller dagersättningen och den inflation som vi nu har tror jag att regeringen kommer att titta över detta. Jag kan inte tala för regeringen, men jag skulle säga att det vore självklart att se över det.

Bland de barn som har kommit till Europa och Sverige finns sådana som förlorat sin förälder på vägen. Föräldrarna kan också ha dött. Det har även kommit rapporter om att barn som tappat bort sina föräldrar har exploaterats i flyktingströmmarna. Det är fråga om ett arbete som behöver bedrivas på europeisk nivå. Det handlar också om barn som blivit deporterade från de ockuperade områdena till Ryssland genom olagliga adoptioner.

Men jag skulle också vilja säga att det bland ukrainarna finns en enorm stolthet och bestämdhet – de vill återvända. Vi får inte glömma att de som har fått lämna Ukraina är kvinnor och barn samt – har jag för mig – män under 18 och över 65. Det finns en risk att vi tömmer Ukraina inför återuppbyggnaden. När kriget har vunnits ska Ukraina byggas upp, säger vi. Då förutsätter vi också att många ukrainare vill och kan åka tillbaka och bygga upp sitt land. Ukraina kan inte bara byggas av de män som just nu är vid fronten, utan det behövs både män och kvinnor för att bygga Ukraina.

Anf. 122 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Arin Karapet för svaret. Jag tycker att det är bra att han ger en viljeinriktning och säger att det är rimligt att se över dagersättningen.

Jag delar bilden av att en hel del förväntas vara här under kriget och sedan vilja återvända hem. Samtidigt är det ingen som vet hur lång invasionen blir. Det ser ut att bli ett långvarigt krig. Jag tycker att det vore rimligt att i alla fall ge möjlighet att lära sig det svenska språket genom att studera på sfi. Av de ukrainska kvinnor som är här i dag är det ungefär 30–35 procent som arbetar. Men det är fler som vill arbeta, och det tycker jag också att vi ska möjliggöra.

Någonstans handlar det som att ha en balansgång i detta. Att möjliggöra att kunna studera inom sfi är fullt rimligt. Vi är nu ett år inne i det. Det finns ingenting som säger att vi inte kommer att vara här om ytterligare ett år, även om ingen av oss hoppas det.

Det handlar någonstans om att ge de här kvinnorna och barnen en trygghet och säker levnadsmiljö och tända barnens framtidshopp och ge dem drömmar igen. Det är väldigt svårt.

Jag kan konstatera att även om Arin Karapet inte kan tala för regeringen kan han i varje fall tala för Moderaterna, som är det regeringsbärande partiet. En dagersättning på 71 kronor för att få mat på bordet, kläder och hygienartiklar är otroligt lite i inflationen.

Jag undrar ändå om Arin Karapet tycker att man ska möjliggöra för fler att läsa sfi och att man ska höja dagersättningen från 71 kronor.

Anf. 123 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Moderaterna och jag själv är aldrig främmande för att titta över en fråga. Var man sedan landar i den frågan är någonting annat.

När det kommer till sfi kommer det inte bara att sluta vid sfi. Det kommer att komma helt andra krav från den här kammaren. Med erfarenhet av hur vi har skött vår integrationspolitik och synen på migrationen gäller det att också vara lite restriktiv och stanna till.

Det går rätt bra för de många ukrainare som har kommit till Sverige. Det finns en beslutsamhet och en enighet bland ukrainare. Det spelar ingen roll om de befinner sig i Stockholm eller Warszawa eller om de just nu är i Barcelona eller Bukarest.

Det ukrainska civilsamhället har med hjälp av europeiska länder och våra civilsamhällen lyckats ha undervisning på deras eget språk. De ska inte tappa kontakten med den ukrainska identiteten och det ukrainska språket. De ska tillbaka och återuppbygga sitt land.

Vi säger själva att hela Ukraina ska bli befriat. Ukraina ska återuppbyggas. Men då krävs det också att ukrainarna åker tillbaka till sitt land och kan bygga sitt land. För om inte ukrainarna bor där, vilka ska då bo där? Det är inte ryska ockupanter, utan det är ukrainska medborgare.

Hela vägen in och helhjärtat säger vi: Ukraina ska vinna kriget för deras självständighet och vår säkerhet. Då måste vi också se till att vara konsekventa i vårt arbete och se till att skapa bra möjligheter för ukrainarna att återvända till ett självständigt och fritt Ukraina som blir en del av den europeiska familjen.

Anf. 124 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på ledamotens anförande och hajade till när han särskilt talade om att det så fort människor kommer till Sverige och anländer till en flygplats finns en uppfattning bland invandrare och det svenska samhället att de automatiskt blir svenska.

Jag tror att det är något som ledamoten själv har fantiserat ihop. Det är långt från verkligheten. Jag tror inte att man i samhället tror att en person som kommer hit per automatik blir en etablerad person i samhället, och jag tror inte heller den enskilde går runt och tror det. Jag som har invandrarbakgrund vet verkligen att det inte är så.

Min fråga till ledamoten kretsar kring den stora lögnen om att det finns dolda ambitioner, att människor som kommer hit inte är flyktingar på riktigt utan kommer hit för att håva in en massa bidrag och att de inte vill integrera sig. Jag undrar om ledamoten på riktigt tror på det.

Jag har arbetat som tolk under många år. De flesta människor som jag har mött i mitt yrke vill arbeta och komma in i samhället. Vi har ungdomar som har vuxit upp i det här landet som har universitetsutbildningar men inte kommer ut på arbetsmarknaden för att de råkar ha fel efternamn.

Det nedsättande sättet att tala om människor med utländsk bakgrund, bidrar det på något sätt till etableringen? Det är min fråga till ledamoten.

Anf. 125 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Om ledamoten Leila Ali Elmi hade lyssnat noggrant hade hon hört att jag i princip kritiserade varenda etniskt född svensk och ingen med utländsk bakgrund. Det handlar om att man har idén att en person kommer till terminal 5 och per automatik blir svensk. Vi har en kravlös integrationspolitik. Vi ställer inte krav och informerar från dag ett.

Detta är inte att svartmåla dem som har kommit till Sverige. Jag har själv utländsk bakgrund. Jag har sett mig själv i spegeln i 34 års tid. Jag har fortfarande ett ögonbryn som jag brukar säga att jag gör skilsmässa på. Jag ser inte ut som de i majoritetssamhället.

Sverige har haft en kravlös integrationsbaserad politik som du själv står bakom. Du står här och försöker vända det till att jag har svartmålat varanda person med invandrarbakgrund i Sverige.

Det vore bra om ledamoten lyssnade noggrant. Jag har inget problem med att få kritik, men jag vill ha rättmätig kritik. Vi representerar två olika partier och två olika block.

När man säger att jag svartmålar personer med utländsk bakgrund vet vi vad diskussionen kommer att komma till i replikskiften. Då är det identitetspolitik och rasifiering. Allt är majoritetssamhällets fel.

Om Sverige är ett så dåligt land, varför söker sig så många med utländsk bakgrund till Sverige? Om Sverige är rasistiskt, varför söker sig så många till Sverige? Svara på de frågorna, ledamoten Leila Ali Elmi.

Anf. 126 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Fru talman! Det nedsättande sättet att tala om människor med invandrarbakgrund handlar inte bara om dem som är därute. Jag kunde höra själv-internaliseringen här när ledamoten talade om sina ögonbryn. Men jag ska inte gå in på det.

Det jag vill tala om är den stora lögnen om att det inte finns några krav över huvud taget. Har du ekonomiskt bistånd handlar det om det minimum du kan få i Sverige. Då ska du stå till arbetsmarknadens förfogande och delta i olika typer av arbetsmarknadspolitiska insatser. Det gäller om du inte är sjuk eller har en anledning att få sitta hemma. Den problembeskrivningen existerar inte.

Vi har absolut problem med en hög arbetslöshet bland utrikes födda. Men den beror inte på att vi har för höga bidrag. Jag är tacksam för att Sverige är ett välfärdsland. Jag hade inte haft de möjligheterna jag har i dag i livet om det inte var ett välfärdsland.

Jag vill att människor som bor i vårt land och är nya i Sverige ska få samma förutsättningar som jag och många andra har fått.

Anf. 127 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Jag instämmer – hör och häpna – med ledamoten i att Sverige är ett fantastiskt land. Vård, skola och omsorg är offentligt finansierade i Sverige.

När du söker vård tittar man inte på vem som är din pappa eller din mamma eller varifrån du kommer. Du har ett personnummer, och du får vård efter det. Man tittar inte efter hur mycket pengar du har i plånboken. Du går inte före på akutmottagningen om du är rik eller fattig.

Man tittar på dina betyg när du söker till universiteten. Det är din egen prestation som gäller. Det är väldigt få länder som är så generösa som Sverige. Man har inte ställt ett enda krav på att du ska pytsa in en enda krona in i systemet.

Om det händer någonting under ens studietid – man kanske går in i väggen, en förälder går bort eller någonting sker i ens privatliv – brukar man få anstånd, kunna pausa studierna och till och med komma tillbaka. Det är väldigt generösa studielån och väldigt lång återbetalningstid.

Det har skapat möjligheter för många personer med utländsk bakgrund, inklusive mig som vuxit upp med en ensamstående mamma. Jag har fått möjligheter som jag inte hade fått om min mamma hade valt att vara kvar där hon föddes.

Att ställa krav är att bry sig. Det är inte som det har varit i dag. Människor har fått komma hit. De har fått en myndighetskontakt, och de har suttit där och väntat på ett brev. Det har gått flera månader eller kanske ett år. Och sedan, efter sju år, får man höra: Varför kan du inte svenska? Varför söker du inget jobb?

Men har någon berättat för den här personen när hon eller han kom hit att det här är vad som förväntas av dig? Det är de här stegen du måste ta för att kunna stå på egna ben. Har någon berättat detta? Svaret är oftast nej, och det beror på att man har haft en kravlös integrationspolitik och de låga förväntningarnas rasism. Man har inte behandlat människor lika.

Det är slut på det nu. Med den här regeringen kommer vi att få ordning på Sverige.

Anf. 128 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner alla ledamöter om att vi tilltalar varandra via talmannen och inte direkt med du och dig.

Anf. 129 FRIDA TÅNGHAG (V):

Fru talman! Migrationspolitiken är avgörande för integrationspolitiken. Goda villkor för dem som söker sig till Sverige skapar goda förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden och inkludering i samhället och därmed en fungerande integration.

Tyvärr har både den föregående och den nuvarande regeringen valt en helt annan väg – avskräckningens väg. Viljan att hindra människor från att komma till Sverige har blivit regeringens överordnade mål.

Med slottsavtalet som en fyr i mörkret stävar regeringen mot en politik helt dikterad av Sverigedemokraterna. Jag kan inte göra annat än att sammanfatta och beskriva delar av slottsavtalet som ett försök till social dumpning på global nivå. Det handlar om att behandla människor i behov av skydd så illa och så ovärdigt att de väljer att ge upp. Högerregeringens ambition är att avskräcka människor från att stanna kvar i Sverige genom att driva svensk migrations- och integrationspolitik till Europas absoluta botten.

Högerregeringen vill inte bara införa denna politik; den vill också sprida budskapet om att Sverige är ett dåligt land, förvisso med en brasklapp om att Sverige är ett bra land om du är etnisk svensk. Regeringen ihop med SD stoltserar gladeligen med att de ska sjösätta en informationskampanj och sprida tidigare nämnt budskap över världen. Men jag undrar vad regeringen tror att resultatet av en sådan kampanj kommer att bli – att Sverige är ett dåligt land att fly till, eller att Sverige är ett dåligt land, punkt. Blir det en informationskampanj eller en smutskastning mot Sverige som helhet?

En studie från Nordiska ministerrådet har jämfört de nordiska länderna. Studien visar att länderna med den hårdaste migrationspolitiken också hade lyckats sämst med integrationen samt att det med en sådan politik och liknande informationskampanjer följer en kostnad och negativa konsekvenser för dem som redan befinner sig i landet och är mitt uppe i en integrationsprocess.

Inte heller kommer integrationen på något sätt att hjälpas av att man låter människor leva i otrygghet, osäkerhet eller oro. Tvärtom är det belagt att permanenta uppehållstillstånd är bättre för både individen och samhället ur ett trygghets-, integrations- och kostnadsperspektiv. Detta är något som Röda Korset har beskrivit i en rapport där man undersökte just tillfälliga uppehållstillstånd. De skapar oro och försämrar den psykiska hälsan hos dem som får uppehållstillstånd i Sverige.

Fru talman! Framgångsrik integration står på en grund av trygghet. Att ge människor stabilitet och en framtidstro är den grunden – något som permanenta uppehållstillstånd skapar. Det blir en vetskap om att här kommer jag att få stanna kvar och ett lugn i att kunna slå sig till ro, etablera en vardag och bygga ett hem. Det här är vad integration handlar om, och här är migrationspolitiken avgörande.

Vi vet att den typ av politik som högerregeringen driver är dålig – dålig för integrationen och dålig för samhället. Det visar den samlade kunskapen och erfarenheten som både Röda Korset och Nordiska ministerrådet har gjort när de har jämfört förhållanden i Nordens länder. Ändå tycker högerregeringen att detta är en rimlig och bra politik. Vi ser ett paradigmskifte som bygger på åsikter, lite som politisk pseudovetenskap.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 6 från Vänsterpartiet i betänkandet.

Det är olyckligt att regeringen inte kan se vår motion på ett objektivt sätt, för det vi berör är vikten av att få förutsättningar att komma ut på arbetsmarknaden. Här är vi överens med regeringen om att en av de viktigaste delarna för en lyckad integration är arbete. Men där är det också slut på det vi är överens om.

Vänsterpartiet vill se en stark arbetsmarknad med trygga jobb och riktiga anställningar. Detta ingår i den trygghet och stabilitet som behövs för en lyckad integration. Vi behöver en arbetsmarknad där jämlikhet och jämställdhet är grunden. Den grunden bygger vi genom att stärka arbetarklassen. Då skapar vi förutsättningar för en fungerande integration.

Genomförandet av försörjningskravet för att få permanent uppehållstillstånd har gett arbetsgivare ett styrkeövertag, där de i princip kan bestämma helt godtyckligt om arbetstagaren får stanna eller inte.

Arbetare i en sådan situation är lätta att utnyttja och underbetala, och människor blir utbytbara. Det är därför det är omöjligt att prata integration utan att adressera arbete och sysselsättning. Den otrygghet som finns på arbetsmarknaden innebär en misslyckad integration.

Så varför slår högerregeringen sönder förutsättningarna för att komma in på arbetsmarknaden, när det handlar om integration, jämlikhet och jämställdhet? Lika mycket som integrationen hänger ihop med arbetsmarknaden och migrationspolitiken är integrationen också sammankopplad med ett fungerande välfärdssamhälle – ett samhälle där vi ser till människor som mer än siffror i statistiken.

Högerpartiernas projekt går ut på att attackera välfärden och bryta ned vår trygghet i grunden. Det är detta det innebär när högern vill skära ned på vårt välfärdssystem för alla. Det är klassisk högerpolitik. Och det är lättast att börja här – genom att ställa grupper mot varandra.

Fru talman! Det är svårt att inte nämna kriget i Ukraina ett år efter Rysslands folkrättsvidriga invasion. Men jag kommer att vara krass och säga att det inte riktigt blev som vi tänkte. De ukrainare som har kommit hit genom massflyktsdirektivet har inte fått den möjlighet att komma ut i arbete som det initialt pratades om.

Massflyktsdirektivet togs fram för cirka 20 år sedan, och det har prövats först nu. Det är en prövning som har visat att direktivet har träffat helt fel. Genom att uppehållstillstånd bara beviljas för ett år i taget saknas möjligheterna att folkbokföra sig i Sverige. Det innebär begränsad tillgång till vård, och man blir utan rätt att läsa sfi. Man tvingas leva på den låga dag-ersättningen för asylsökande, som inte har höjts sedan 1994. Det är 29 år sedan. Som en liten referens kan jag säga att det är samma år som *Lejonkungen* kom ut på bio för första gången.

I det här avseendet behöver vi göra om och göra rätt genom att ge rättighet till utökad sjukvård och möjlighet att lära sig svenska. Här borde Sverige ta en ledande roll, inte minst när vi har ordförandeskapet i EU.

Tyvärr är min rädsla att regeringen hellre vill ansluta sig till Europas absolut sämsta migrationspolitik än att stå upp för människor på flykt och ge människor i behov av skydd möjlighet till en nystart och ett tryggt hem.

Anf. 130 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Målet för integrationspolitiken har formulerats på olika sätt ända sedan det första målet sattes 1997/98. Men oavsett hur olika regeringar har valt att formulera målet syftar det till att vi alla som bor och verkar i Sverige ska arbeta tillsammans för att göra Sverige till ett bättre land att leva i.

Vi har ett gemensamt ansvar för att utveckla vårt land utifrån den förståelse som vi har, eller som Ebba Busch brukar uttrycka det: Vi ska inte bara låta människor komma hit; de ska komma hem!

Att komma hem är en bra beskrivning av god integration. I ett hem tar man gemensamt ansvar för allt det som behöver göras för att hemmet ska vara en plats som man längtar efter och som man är stolt över att visa upp för sina vänner.

Fru talman! Vi har i dag stora utmaningar. Många ungdomar som växer upp i vårt land känner sig utanför. De ser hur deras föräldrar har svårt att få ett jobb även om de har ansträngt sig och lärt sig svenska samt försökt att konvertera den egna tidigare utbildningen till en svensk yrkesutbildning. Detta skapar missmod och frustration, vilket i värsta fall leder till fortsatt utanförskap. Tyvärr kan vi konstatera att vi i dag har ett system där vi skapar ett utanförskap som drabbar invandrare i flera generationer. Vi måste göra allt vi kan för att bryta denna trend och skapa en integrationspolitik som leder till samhällsgemenskap i stället för utanförskap.

Fru talman! Redan i dag anvisar vi invandrare till kommuner i syfte att få till en fördelning över landet som ska underlätta integrationen. Samtidigt vet vi att det har funnits problem med denna modell. En del kommuner får ta emot fler än vad man klarar av att hantera på ett bra sätt medan andra kommuner önskar att fler bosätter sig i kommunen då man ser att man har möjlighet att erbjuda arbetsplatser till dem som bosätter sig i just den kommunen. Vi anser därför att modellen bör ses över, i syfte att skapa ett större kommunalt inflytande.

Vi har också inrättat ett etableringsprogram vilket möjliggör för invandrare att studera svenska eller att få praktikplats på heltid. Det är lite tidigt att utvärdera effekten av etableringsprogrammet. Inom Tidöavtalet säger vi att de framtida ”insatserna bör handla om utbildning som krävs för att komma in på arbetsmarknaden, svenska språket, högre grad av arbetsplatsnära erfarenhet samt hög och effektiv sökaktivitet”.

I det betänkande som vi i dag debatterar konstaterar vi att fler nyanlända så snart som möjligt måste lära sig svenska och ges möjlighet att arbeta. Detta är en grundläggande rättvisefråga och avgörande för att bryta utanförskap, öka tryggheten och stärka välfärden. Utbildning och jobb är nödvändigt om nya medborgare i Sverige ska gå från utanförskap in i en fungerande samhällsgemenskap.

Fru talman! Ett annat viktigt område som avgör om man bara har ”kommit hit” eller om man har ”kommit hem” är våra värderingar. Alla samhällen präglas av olika religiösa, filosofiska och politiska idéer. Det är summan av dessa idéer som skapar de traditioner som präglar ett land. Dessa idéer förändras givetvis över tid, och det är inte alltid så lätt att fånga upp denna typ av kulturella värderingar.

Samtidigt är detta viktigt för att man ska förstå det land där man bor och verkar. I vårt fall är det väldigt viktigt att man förstår hur vi ser på jämställdhet, barnuppfostran, äktenskap, hederskultur med mera. En del av detta kan man lära sig genom att kommunerna erbjuder samhällsorientering. Målet för dessa utbildningar ska vara att deltagarna utvecklar kunskap om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna, om den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt, om hur samhället är organiserat och om praktiskt vardagsliv. Dessa utbildningar ska kunna kombineras med arbete, studier och andra aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet och normalt vara avslutade ett år efter att de påbörjats.

Även Migrationsverket ger invandrare samhällsintroduktion, vilket är bra. Samhällsorientering och samhällsintroduktion är viktigt, då det ger våra nya svenskar bättre förutsättningar att komma in i det svenska samhället.

Vid sidan av dessa insatser gör även civilsamhället stora och viktiga insatser för att invandrare ska bli en del av det svenska samhället. Deras arbete har tyvärr ibland underskattats i den offentliga debatten. Utan civilsamhällets alla volontärer hade vi aldrig klarat av situationen 2015, och utan deras engagemang för våra ukrainska flyktingar hade flera av dessa varit ännu mer illa i dag.

Fru talman! Vi är många som har engagerat oss för Ukraina. Sverige hjälper i dag Ukraina med både civila och militära resurser, vilket är bra. Samtidigt har vi cirka 50 000 ukrainska flyktingar som kommit till Sverige på grund av massflyktsdirektivet. Dessa flyktingar omfattas inte av samma regelverk som övriga flyktingar. Denna skillnad bygger på fördragets grundidé: att man ska kunna ta emot väldigt många flyktingar på kort tid och under en begränsad tid.

Nu ser vi att de ukrainska flyktingarna kommer att vara kvar i Sverige under en längre tid, och även om många har lyckats hitta ett jobb har vi dem som har fastnat i ett utanförskap. Jag är därför glad för att regeringen via medierna har informerat om att man ämnar se över situationen för de ukrainska flyktingar som har kommit till Sverige i enlighet med massflyktsdirektivet.

Som kristdemokrat vill jag skicka med lite funderingar. Reglerna har inte förändrats sedan 1994, och bara i år har vi haft en 20-procentig inflation. Det är nog helt uppenbart att vi behöver se över detta regelverk.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag lyfta en fråga som inte berörs i detta betänkande men som är avgörande för en bättre fungerande integration, och det är den svenska bostadsmarknaden.

I princip alla svenska städer har byggts upp enligt samma princip, nämligen att hyreshus samlas i vissa områden, ägandebostäder i andra områden och fabriker och köpcentrum för sig, och allt ska kretsa runt ett centrum. Skolor och förskolor har placerats i de olika bostadsområdena.

Effekten av denna bostadsstrategi är att vi i dag har etablerat ett stort antal segregerade bostadsområden där de som kommit senast till Sverige bor i framför allt hyreslägenheter och deras barn går i skolor där de blir i majoritet och därmed riskerar att få svårare att lära sig det svenska språket.

Detta är inte en bra ordning. Ska vi bryta segregationen över tid måste vi förändra våra städer. En del hyreslägenheter måste säljas, och i andra bostadsområden behöver man bygga nya hyreslägenheter. En bättre bostadsmix är nödvändig om vi ska ge alla barn och ungdomar bättre förutsättningar att leva upp till sina framtidsdrömmar och inte fastna i utanförskap.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 131 JONNY CATO (C):

Fru talman! Den svenska debatten har haft och har ett alldeles för stort fokus på vem som ska få komma hit och vem som inte ska det, i stället för att fokusera på hur vi ska skapa bästa möjliga förutsättningar för den som har skyddsskäl att komma in i och bli en del av vårt gemensamma samhälle. Tyvärr har regeringen påbörjat sin regeringstid på exakt det sättet. Pressträffarna om hur regeringen ska genomföra Sverigedemokraternas migrationspolitik har avlöst varandra, samtidigt som de stora reformerna för att få en fungerande integrationspolitik har lyst med sin frånvaro.

Regeringen behöver sätta fokus på integrationspolitiken. Sverige präglas sedan länge av en långvarig och allvarlig social klyvning, som ofta växer i stället för att krympa. Det är en klyvning som skär mellan människor och mellan platser, mellan dem som har utbildning, språk och yrkeserfarenhet och dem som inte har ett jobb, mellan å ena sidan välmående och företagsamma orter och å andra sidan utsatta stadsdelar och bruksorter. Friheten och möjligheterna i vårt land är alldeles för ojämnt fördelade. Man kan inte annat än konstatera att Sverige har stora integrationsutmaningar. Samtliga partier, även mitt eget, har ett stort ansvar i detta.

Jobb och språk är två förutsättningar för att bryta den sociala klyvningen. Det behöver bli enklare och billigare för företag att anställa nyanlända. Nyanlända behöver tidigt få lära sig om vårt svenska samhälle. Vi behöver ställa krav på den som kommer hit, men vi behöver också ställa högre krav på oss som samhälle och politiker att skapa bästa tänkbara förutsättningar för en välfungerande integration.

Jag tycker i ärlighetens namn att det finns en tydlig skiljelinje i svensk politik. Det finns partier i Sveriges riksdag och i regeringsunderlaget som tror att människor kommer hit med onda avsikter. Jag tror genuint att alla som kommer hit, som flyr undan krig och förtryck, vill gott. Man vill lära sig svenska och komma in i och bli en del av vårt gemensamma samhälle. Men många får helt enkelt inte förutsättningarna och hjälpen som krävs för att lyckas.

Precis som det finns ett gap i fråga om sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda finns det ett gap mellan utrikes födda män och utrikes födda kvinnor. Integration är därmed också en fråga om jämställdhet. Här har vi mycket att göra. Särskilt utrikes födda kvinnor som har flytt från sina hemländer har haft svårt att snabbt komma i arbete. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av att kvinnan arbetar i hemmet, vilket kraftigt minskar chansen att komma ut på arbetsmarknaden.

Det är viktigt med en tydlighet från samhället när det gäller grundläggande värderingar om människors lika rätt och värde. Ekonomiska ersättningar till hushåll, exempelvis bistånd, bör betalas ut jämnt mellan makar. Bemötandet från myndigheter måste också i högre grad spegla att sam-

hället har samma förväntningar på kvinnor och män att integreras och komma i arbete.

Fru talman! Det är viktigt att inte bara svartmåla. Även om integrationsutmaningarna är stora görs det också väldigt mycket som är bra. För den som är ny i Sverige är föreningslivet, civilsamhället och de ideella krafterna många gånger helt avgörande. Där finns nätverk, kontakter och jobbmöjligheter. Civilsamhället gör otroliga insatser och vill många gånger mycket mer. Det behöver ges betydligt bättre förutsättningar.

När man besöker verksamheter runt om i landet som arbetar med ett tydligt integrationsfokus finns det alltid en gemensam nämnare för de mest framgångsrika insatserna. Det är eldsjälarna som arbetar dag och natt för att integrationen ska fungera. Det är personer som brinner för sitt område och för att unga pojkar och flickor ska få en ljus framtid. Det är personer som brinner för att göra gott.

Sanningen är att eldsjälarna inte är något som vi här inne kan fatta beslut om eller som vi politiker skapar. Men vi kan ge eldsjälarna mycket bättre förutsättningar. Vi behöver på riktigt se över hur stödet till civilsamhället kan bli mer långsiktigt. Det låter kanske som en enkel sak. Men jag tror verkligen att det på riktigt gör skillnad för integrationen.

I alldeles för många fall handlar det om kortsiktiga projekt som behöver mer långsiktighet och som kan införas i betydligt större skala. Sluta med projekt! Det är en enkel mening och en av de absolut vanligaste sakerna jag hör när jag besöker utsatta områden – sluta med projekt! Nu är det alltså dags att sluta med kortsiktiga projekt och skapa långsiktiga spelregler. Det förtjänar landets alla eldsjälarna.

Fru talman! När vi pratar om utsatta områden är det enkelt att generalisera och stigmatisera. Det är många gånger en svår balansgång. Men det finns alldeles för många unga pojkar och flickor i vårt land som inte har framtidshopp. Pojkarna riskerar att redan i tidig ålder hamna i kriminella kretsar och ser tidigt enkla och snabba vägar till stora pengar. Det pratar vi ofta mycket om. Det är bra, för mycket mer behöver göras.

Samtidigt finns det en grupp som vi ofta glömmar bort och pratar för lite om. Det är de unga flickorna. Det är flickor som mer eller mindre bara får vara i skolan och i familjens lägenhet. Det skapar kortsiktigt och långsiktigt utanförskap.

Det behövs mer särskilda satsningar mot just unga tjejer. Ett sådant projekt besökte jag i förra veckan: IK Uppsalas Tjejollen. Där står fotbollen i centrum. Men fotbollen är egentligen sekundär. Det handlar om att komma hemifrån och att få prata om andra saker än man gör hemma. Man får lära sig att det är okej att en tjej blir ihop med en tjej. Man lär sig om sina rättigheter som ung flicka, får förebilder och möjlighet att börja drömma om sin egen ljusa framtid.

Vi behöver också prata om unka värderingar som begränsar unga flickor och pojkar.

Vi behöver också skapa trygghet för föräldrar när det gäller att låta sina barn röra sig i utsatta områden och släppa ut dem på gården. Vi behöver hjälpa föräldrarna och guida dem i att ge barnen bästa möjliga förutsättningar att uppnå sina drömmar.

Fru talman! Den svenska integrationen behöver bli bättre. Vi i kammaren kan stå och anklaga varandra i fråga om vems felet är. Sanningen är att vi nog alla har ett ansvar för de integrationsmisslyckanden som många gånger finns. Det är inte bara sossarnas fel, och det är inte bara Moderaternas fel. Vi har alla ett gemensamt ansvar.

Förväntningarna på nyanlända behöver bli tydligare, och förutsättningarna för att komma in i och bli en del av vårt svenska gemensamma samhälle behöver bli bättre. Nyanlända har ett eget ansvar, men vi har också ett stort politiskt ansvar. Integrationen är en av den här mandatperiodens absolut största ödesfrågor.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 11.

Anf. 132 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! För många år sedan stod mina liberala företrädare i den här talarstolen och talade sig varma för vikten av att kunna svenska språket när det gäller fungerande integration. Då handlade det om språktest och språkrav. För att man då skulle få till en förändring debatterades det på allvar ifall det hade någon betydelse eller inte. I dag är det knappt en fråga längre. Alla partier har i dag anslutit sig till den hisnande tanken att man för att bli integrerad behöver kunna kommunicera och förstå sin omgivning. Tack för det!

Nu när jag som liberal inte längre behöver debattera huruvida språket är en avgörande nyckel till integrationen vill jag fokusera på vad vi behöver göra i praktiken. Om man växer upp i Sverige utan att under de första fem åren få ta del av svenska språket hamnar man efter. Det är en uppförbacke när man kommer till förskoleklass, oavsett hur duktig man är på att räkna eller forma bokstäver.

Jag har under många år jobbat med skolfrågor i en medelstor kommun i Skåne. År 2020 hade vi fem stycken treåringar som inte gick i förskolan. Det var fem treåringar på en befolkning på 33 000. Det är inte någon slump. Det beror på ihärdigt och konsekvent arbete och en insikt om att alla barn måste kunna svenska språket för att lyckas i skolan.

Tydliga förväntningar, skickliga integrationshandläggare och en vettig arbetsmarknadspolitik ger effekt för hela familjen. I Sverige förväntas båda föräldrarna bidra till familjens försörjning. Det innebär att barnen får möjlighet att befinna sig i den svenska förskolan, där man har extra fokus på språket. Det gör skillnad genom hela grundskolan och ger i sin tur effekt på arbetsliv och frihet.

Jag önskar att fler barn skulle få samma möjligheter som barnen i min hemkommun. I Tidöavtalet står det att man ska överväga införandet av språkförskola. Det hoppas jag görs skyndsamt som ett viktigt medel i kampen för bättre integration.

Om man inte får träna svenska språket hemma och dessutom befinner sig i ett bostadsområde där man inte är trygg, där det inte pratas svenska på fritiden, där idrotts- och kulturföreningar inte finns och där merparten av de vuxna inte har ett jobb att gå till eller ett sammanhang att befinna sig i har man rejält sämre förutsättningar än en del av klasskamraterna. Det är ingen rättvis start. Bostadssegregationen påverkar skolsegregationen.

Det är viktigare än någonsin att bryta med årtionden av kortsiktiga projekt, bidragssatsningar och identitetspolitik som skapat och cementerat segregation. Fler än 550 000 människor bor i våra utsatta områden. Det är

en hisnande siffra. De allra flesta är hederliga, jobbar och betalar skatt. Men många är också otrygga eftersom kriminella gäng, klaner och extremister sätter agendan. Hur kan vi tillåta det?

Det som behövs är liberal politik, som ger starkare integration av nya svenskar, och mer effektivt arbete. Det måste vara möjligt att ha större makt över sitt eget bostadsområde och närområde.

Skolor måste leverera. Där de största utmaningarna finns ska vi ha de allra vassaste pedagogerna. Se till att det finns alternativ till trångboddhet! Alla boendeformer måste finnas i alla områden. Ett eget boende ger trygghet, och det måste vara möjligt att spara ihop pengar till den allra första kontantinsatsen.

Sverige ska inte vara en kravlös gemenskap. Vill man bli medborgare måste man ha klarat av ett språk- och samhällskunskapstest, där man visar att man förstår det svenska språket och vet hur demokrati fungerar. Det räcker faktiskt inte längre att bara välkomna människor till Sverige och sedan låta separatister, bidragskultur och etnisk nationalism hålla dem utanför vår gemenskap. Vi liberaler vet att alla kan få ta del av samhällsgemenskapen. Alla kan vara en del och använda både sina rättigheter och skyldigheter. Det ger möjligheter, inte bara för individens frihet utan också för Sveriges framtid.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(forts. § 22)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 februari

SfU11 Pensioner

Punkt 1 (Pensionssystemet)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 3

14 för res. 4

263 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Prot. 2022/23:67
22 februari

Förberedande votering 2:

21 för res. 2

20 för res. 3

256 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

63 för res. 1

21 för res. 2

213 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

179 för utskottet

63 för res. 1

55 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 1: 63 SD

Avstod: 21 V, 20 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 2 (Grundskyddet)

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

SoU6 Riksrevisionens rapport om statens tillsyn över apotek och partihandel med läkemedel

Punkt 1 (Förbättrad kontroll och delning av uppgifter)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

3. res. 2 (C)

Förberedande votering:

125 för res. 1

20 för res. 2

151 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Zara Leghissa (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Huvudvotering:

149 för utskottet

127 för res. 1

21 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 1: 92 S, 21 V, 14 MP

Avstod: 1 SD, 20 C

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Linda Lindberg (SD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 2 (Överpriser på läkemedel)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V, MP)

Votering:

170 för utskottet

127 för res. 3

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 20 C, 15 KD, 14 L

För res. 3: 92 S, 21 V, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 3 (Sanktionsavgifter)

1. utskottet

2. res. 4 (V, MP)

Votering:

261 för utskottet

35 för res. 4

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 63 SD, 58 M, 20 C, 15 KD, 14 L

För res. 4: 21 V, 14 MP

Avstod: 1 S

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Markus Kallifatides (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU7 Riksrevisionens rapport om statens arbete med att säkra skyddsutrustning under coronapandemin

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU33 Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 3

14 för res. 4

263 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:

21 för res. 2

20 för res. 3

255 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

91 för res. 1

22 för res. 2

184 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

150 för utskottet

92 för res. 1

55 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res. 1: 92 S

Avstod: 21 V, 20 C, 14 MP

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

FiU36 En pilotordning för distribuerad databasteknik

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU14 Ändring i bestämmelser om avgifter för årlig revision

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU15 Absolut sekretess hos domstol i mål och ärenden enligt konkurrenslagen för uppgifter i vissa handlingar

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU7 Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer

1. utskottet

2. res. (V, MP)

Votering:

154 för utskottet

35 för res.

108 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 4 S, 63 SD, 58 M, 15 KD, 14 L

För res.: 21 V, 14 MP

Avstod: 88 S, 20 C

Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Annette Rydell och Daniel Vencu Velasquez Castro (båda S) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

JuU5 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU6 2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU7 Stärkt sekretess i domstol för kontaktuppgifter till enskilda – ikraftträdande

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU5 Förbättrad övervakning av antibiotikaanvändning för behandling av djur

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU5 Arbetsrätt

Punkt 2 (Syssetsättningsgrad)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

21 för res. 2

14 för res. 3

262 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:
261 för utskottet
21 för res. 2
14 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 63 SD, 57 M, 20 C, 15 KD, 14 L
För res. 2: 21 V
Avstod: 14 MP
Frånvarande: 15 S, 10 SD, 11 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L
Louise Meijer (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 13 (EU-lagstiftning på arbetsmarknadsområdet)

1. utskottet
2. res. 14 (C)
Votering:
277 för utskottet
20 för res. 14
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 63 SD, 58 M, 21 V, 15 KD, 14 MP, 14 L
För res. 14: 20 C
Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 14 (Global Deal)

1. utskottet
2. res. 15 (S)
Votering:
205 för utskottet
92 för res. 15
52 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 58 M, 21 V, 20 C, 15 KD, 14 MP, 14 L
För res. 15: 92 S
Frånvarande: 15 S, 10 SD, 10 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 4 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Integration

§ 22 (forts. från § 19) **Integration** (forts. AU6)

Anf. 133 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte fatta mig kort och fråga ledamoten om bosättningslagen.

Bosättningslagen ska rivas upp så att vissa kommuner ska slippa undan sin del av det gemensamma ansvaret för flyktingmottagandet. Vad tycker ledamoten om det? Är det rätt?

Anf. 134 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Min uppfattning är att det i Tidöavtalet står att man ska utvärdera och utreda lagen. Personligen kan jag se en vinst i att fördela ansvaret jämnt över kommunerna. Men det har inte fungerat ute i kommunerna. Tilldelningen har skett med utgångspunkt i konstiga parametrar. Jag anser att lagen behöver ses över, och jag är inte säker på att vad du påstår står med i Tidöavtalet.

Anf. 135 SOFIA AMLOH (S) replik:

Herr talman! Det står i Tidöavtalet att lagen ska ändras, i andra hand avskaffas. Det är tydligt att regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna inte vill ha bosättningslagen.

Bosättningslagen infördes i mars 2016. Lagen innebar att alla kommuner blev skyldiga att efter anvisning från Migrationsverket ta emot och ordna bostäder till nyanlända – för att vidare etableras in på arbetsmarknaden och i samhället.

Lagen infördes därför att man faktiskt inte löste situationen på annat sätt. Rika, borgerliga kommuner sa konsekvent nej, medan andra kommuner fick ta hela ansvaret. Det är inte några grundläggande förutsättningar för en bra integration.

Riksrevisionen gjorde en granskning 2021. Det visade sig att reformen har haft goda resultat, medan ledamoten här påpekar att den inte fungerar. När lagen infördes 2016 var Liberalerna för den. Vad har ändrats? Varför är Liberalerna inte för lagen i dag?

Anf. 136 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Jag talar utifrån min erfarenhet som kommunpolitiker. Jag är en av ledamöterna i det kommunfullmäktige som du hänvisar till, det vill säga rika, borgerliga kommuner som inte tar sitt ansvar.

Då vill jag påpeka att min kommun tog sitt ansvar, precis som de allra flesta andra kommuner gjorde. Min inställning har inte ändrats, utan det här är pågående diskussioner.

I den bästa av världar behöver vi ingen bosättningslag. Men det har visat sig historiskt att vi behövde införa den 2016, och jag tyckte då att det var rätt beslut. Jag tycker också att det är ett bra beslut att framöver se över vad som har fungerat och inte fungerat.

Anf. 137 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Jag minns inte riktigt exakt i vilket sammanhang ledamoten lyfte upp benämningen klan. Klankriminalitet har blivit ett ord som används mycket i svensk debatt, och jag tänkte ställa frågor om detta.

Vad är en klan? Min uppfattning är att en klan är en social grupp. Det är en gammal samhällsform som har funnits på alla platser i världen, i alla olika kulturer som finns. Det är en patriarkal struktur. Klansamhället är starkt i den kultur jag härstammar från.

Jag tillhör en klan, det vill säga jag föddes in i en klan. Jag delar klan-tillhörighet med David Bowies fru, med Kanadas migrationsminister – jag tar upp kända personer så att du ska förstå – och med kongressledamoten Ilhan Omar. Det här är människor jag aldrig träffat. Jag vet inte vilka de är annat än att jag sett dem i medierna som alla andra. Så vad är det som utgör en klan?

Sedan är min fråga om det är släktbaserat. Om vi utgår från den definitionen, är Bernadottefamiljen en klan? Är Wallenbergsläkten på 168 personer en klan?

Anf. 138 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Jag tror att jag nämnde ordet klanstruktur i samband med att jag nämnde problem i utanförskapsområden.

Som jag ser på en klanstruktur tänker jag att det är en sammanslutning som kan grundas på ursprung, på geografisk härkomst eller på andra sammansättningar. Ibland, eller de allra flesta gånger, är min bild att de här klanstrukturerna är väldigt positiva och att de fungerar. Men när en klanstruktur skapar begränsningar för individen, när familjens, klanens, områdets eller släktens vilja äger större makt än individens egen – det är det jag hänvisar till. Det är då jag tycker att det är ett problem.

Anf. 139 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Jag delar inte den uppfattningen. Klanstrukturen är absolut inte positiv, inte över huvud taget. Det är en patriarkal struktur. Det är en odemokratisk struktur.

Men var finns de här kriminella klanerna? Vilka är de? Vad utgör en kriminell klangrupp? Vi pratar ju hela tiden om klankriminella. Vilka är de? Vilka ingår, och vilka ingår inte? Var går gränslinjerna där? Är det människor från en viss ort i Syrien som tillhör en särskild klan?

Det är det här jag är nyfiken på – att man använder ett begrepp som faktiskt stigmatiserar stora grupper utan att över huvud taget reflektera över vad begreppet innebär och vad det innehåller.

Jag vill gärna veta, Camilla, vilka klaner du känner till.

Anf. 140 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Jag känner säkerligen inte till lika många klaner som leдамoten gör. Jag refererar till de negativa strukturer som vi får beskrivna, där familj och patriarkat styr över unga och även äldre människors egna fria val. Det var dem jag hänvisade till i mitt anförande.

Anf. 141 LEILA ALI ELMI (MP):

Herr talman! Är det integration vi debatterar här i dag? Är det integrationspolitik vi pratar om i Sverige?

Integrationsdebatten har snurrat så ur spinn att den inte längre handlar om integration över huvud taget. Integrationsdebatten har länge varit ett hinder för själva integrationen. Den tar sin utgångspunkt i att misstänkliggöra invandrare till varje pris. Den bygger på en stor lögn om att Sverige är för snällt, att vi har ett bidragssystem som är för generöst och leder till passivisering men också lockar människor hit, att människor som flytt från Syrien och Somalia egentligen inte är riktiga flyktingar som flytt krig utan ekonomiska flyktingar som har dolda intentioner att införa sharialagar i Sverige och att de egentligen är här för att urholka vårt generösa välfärdsystem. Det är så debatten om integration har sett ut i Sverige de senaste åren.

Herr talman! Jag tänker på de många unga tjejer jag mött i mitt yrke som tolk – de som hade tagit sig till Nordafrika, vidare till Turkiet och över

Medelhavet för att ta sig ända hit till Sverige, som var psykiskt slitna efter våld, våldtäkter och prostitution men trots det hoppfulla om att kunna skapa sig ett bra liv. Det är de som av Tidöpartierna och högerpartierna anses vara suspekta människor, suspekta migranter, ekonomiska migranter som har andra motiv för att vara här i Sverige än att vara asylsökande.

Det är en lång och riskabel väg att fly. Det är inte något man gör bara för att hamna i utanförskap och tillgodogöra sig ekonomiskt bistånd. Ingen av dem jag mötte hade heller några som helst planer på att sitta hemma och håva in bidrag resten av livet. De flesta oroade sig för sina familjer och ville så fort som möjligt få ett arbete så att de kunde hjälpa dem att överleva.

Vissa har jag stött på i efterhand. De har lyckats etablera sig som undersköterskor eller lokalvårdare. Andra har valt att studera vidare.

Jag åkte under valrörelsen taxi till något sammanhang som jag faktiskt inte minns men som jag förmodar att jag var sen till eftersom jag sällan åker taxi. Det som överraskade mig med den här taxiresan var taxiföraren. Det var en ung tjej som jag hade tolkat för. Jag blev positivt överraskad, delvis för att hon hade ett arbete men framför allt för att hon valt ett yrke som i Sverige fortfarande inte är självklart för kvinnor.

Påståendet att Sverige har misslyckats med integrationen har vi hört från den här talarstolen fler gånger än jag önskar minnas. Det är en sådan livsfarlig men också medveten missuppfattning av verkligheten, för den överväldigande majoriteten av personer som invandrar till Sverige lyckas etablera sig och skapa sig goda liv här.

När vi i integrationsdebatten hela tiden pratar om människor på ett generaliserande och nedsättande sätt dömer vi ut tiotusentals människor – människor som bor i vårt land och jobbar i det offentliga, med våra äldre eller i vårt näringsliv – baserat på ett fåtal kriminella personers handlingar. Precis så pratade Camilla om de gängkriminella klanerna, som hon inte riktigt vet vilka de är.

Den här typen av retorik, det här nedsättande sättet att prata om människor på, leder bara till mer polarisering och mer utanförskap. Det bidrar inte till bättre etablering. En invandrad person blir inte bättre rustad för arbetsmarknaden för att man klankar ned på den eller talar om den på ett stigmatiserande sätt. Det leder inte heller till några nya jobb.

Om vi ska hitta lösningar på de samhällsutmaningar som vi står inför måste vi se verkligheten som den är, se att vi har låtit de ekonomiska klyftorna växa i Sverige under alltför lång tid och att ekonomisk utsatthet alltid varit en riskfaktor för ohälsa, kriminalitet och socialt utanförskap – helt oavsett etnicitet.

Lösningen ligger inte i att göra som regeringen nu gör och straffa personer som försöker etablera sig genom att bygga hela sin integrationspolitik på Sverigedemokraternas förvrängda verklighet. Om vi lyssnar på SD:s företrädare, herr talman, får vi höra att den svenska folkstammen är hotad av det mångkulturella samhället, att en kvinna i slöja och folkdräkt är en våldtäkt på Sverige och att statstjänstemän är asylaktivister. Det är vad regeringens integrationspolitik är baserad på – de idéerna, de åsikterna och de värderingarna.

Tidöpartiernas integrationspolitik handlar inte om att förbättra sfi, om fler utbildningar som riktar sig mot bristyrken eller om förslag om hur fler ska etablera sig snabbare. Regeringens politik på området går ut på att be-

kräfta SD:s förvrängda version av verkligheten genom att försvåra livssituationen för svenskar med utländsk bakgrund. Det är inte integrationspolitik. Det är avhumaniseringspolitik.

Man kan fråga sig varför regeringen går med på att genomföra reformer som grundar sig i en ruten människosyn. Är makten verkligen värd att kassera några av grundfundamenten i vårt samhälle – rättsstatens principer och principen om alla människors lika värde?

Herr talman! Jag ska övergå till att prata om en annan grupp som faktiskt inte omfattas av etableringsinsatserna. På fredag är det ett år sedan Ryssland inledde sin invasion av Ukraina. Redan från krigets början pekade Miljöpartiet på hur viktigt det är att vi tar emot de människor som kommer till Sverige på flykt undan kriget på ett bra sätt. Därför föreslog vi att de insatser som görs för de ukrainska flyktingarna ska vara fungerande på både kortare och längre sikt så att vi inte riskerar att låsa in människor i ohållbara situationer om det visar sig att de behöver stanna här en längre tid. Tyvärr, herr talman, fick vi inte gehör för våra förslag.

Ett år senare har de ukrainska flyktingar som får skydd i Sverige fortfarande inte rätt till vare sig sfi, etableringsinsatser eller etableringsersättning. De har rätt att arbeta, men för många är det svårt att hitta arbete när man inte fått lära sig svenska.

Samtidigt har de lägre ersättning än andra flyktingar eftersom de inte får etableringsersättning. I stället får de leva på den mycket låga dagersättningen för asylsökande. En vuxen människa får 71 kronor om dagen för både mat och kläder. När jag skrev detta anförande tänkte jag på det – 70 spänn. Det är en stor caffelatte, och då ingår inte ens fikabröd. Inte ens en snusdosa får du för det. Hur ska en människa klara sig på detta? Det är hemskt, kan jag konstatera. För barn är ersättningen ännu lägre.

Vi har därmed riggat ett system som tvingar människor att leva i fattigdom. I höstas kom nyheten att ukrainska kvinnor nu utgör den enskilt största grupp kvinnor som utnyttjas i prostitution bland dem som Jämställdhetsmyndigheten fått kännedom om. Myndigheten påtalar att den utsatta situation som det innebär att ha skydd enligt massflyktsdirektivet är en faktor. Avsaknaden av etableringsinsatser för de ukrainska flyktingarna skapar ett enormt mänskligt lidande.

Alla människor har rätt till ett värdigt liv, men alla människor har inte rätt förutsättningar eller egna resurser för att skapa sig ett värdigt liv. Ukrainska flyktingar är i behov av etableringsinsatser. De är i behov av möjligheter och ett medmänskligt bemötande.

Herr talman! Jag känner en enorm rädsla över vilka konsekvenser regeringens avhumaniseringspolitik kommer att få för alla oss som lever och verkar i det här landet, oavsett om vi är nyanlända eller har bott här i generationer. I det spel som regeringen spelar för att hålla sig vid makten är vi alla förlorare.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 12, som handlar om insatser riktade till utrikes födda kvinnor som riskerar långtidsarbetslöshet, och reservation 15 om att motverka segregation och förbättra integrationen.

Anf. 142 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att vi i kammaren debatterar genom att tilltala talmannen, och vi använder inte du eller förnamn utan säger "ledamoten" eller för- och efternamn.

Anf. 143 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Leila Ali Elmi, för ditt anförande. Jag ser på dig – jag ber om ursäkt, herr talman – att det faktiskt vittnar exakt om det du bär med dig. Jag tar till mig mycket av detta och lyssnar till det, för jag delar den uppfattning som lyfts fram av ledamoten: att det i Sverige finns en attityd som går ut på att man förminskar, förenklar och skuldbelägger. Jag har ingen annan uppfattning, herr talman.

Det finns bara ett problem. På samma sätt som invandrare och flyktingar förminskas hörde jag, när jag lyssnade till detta tal, herr talman, ett kraftfullt förminskande av mig. Jag är borgerlig. Jag är till och med stolt höger. Jag har alltid jobbat med integrationsfrågor och tycker att de är viktiga. Det är faktiskt inte så enkelt att vi kan förminska varandra. Tvärtom skulle vi, herr talman, tjäna på att lyssna på varandra.

Jag tycker att det var ett väldigt bra tal i många stycken, herr talman, men jag blev också väldigt besviken över just förminskandet. Det kan finnas borgerliga som faktiskt brinner för solidaritet, rättvisa, ordning och reda och trygghet. Vi kan ha olika sätt att fundera på hur vi ska leva upp till detta, och jag skulle nog vilja säga, herr talman, att vi alla har misslyckats.

Jag kommer från en stad där andelen utomnordisk befolkning var 12 procent när jag började med politik. När jag kom in i riksdagen var den 22 procent. Jag ser rätt många barn som inte får det de har rätt till.

Anf. 144 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Jag delar ledamoten Magnus Jacobssons uppfattning att vi inte ska förlöjliga varandra eller förminska den andres ambitioner och vilja. Den bilden delar jag, vill jag bara få sagt.

Men jag har väldigt svårt att begripa Kristdemokraterna. Jag tror att ledamoten är uppriktig när han säger att han vill förbättra integrationen för de människor som kommer till Sverige och möjliggöra ett bra liv för dem. Men samtidigt lierar sig ledamotens parti med ett parti som anser människor som jag vara muhammedaner som inte ens är mänskliga. Det blir väldigt svårt. Och ni inte bara lierar er med Sverigedemokraterna; ni genomför Sverigedemokraternas politik.

Om du läser Tidöavtalets integrationsavsnitt ser du ganska tydligt vad det är för politik. Det handlar om tilldragningsfaktorer – om att försämra välfärden för människor med utländsk bakgrund så att det inte kommer fler invandrare hit. Det handlar om återvändande för dem som redan är här. Och den tredje saken, som du lyfte, handlar om en bidragsreform. Man ska sänka bidragen, och det skulle på något sätt vara en magisk lösning för att få människor i arbete.

När man ställer sig bakom den typen av politik har jag svårt att fullt ut tro på att din ambition faktiskt är att förbättra integrationen.

(Applåder)

Anf. 145 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag har läst Tidöavtalet vid flera tillfällen. Det ligger i sakens natur att man läser ett dokument som ens eget parti står bakom. I flera av de stycken som Leila Ali Elmi hänvisar till, herr talman, finns det mycket tydliga skrivningar om att detta ska utredas och att det ska stämma överens med europeisk och internationell rätt. Jag kommer att vänta in de utredningarna innan jag kommenterar detta mycket mer, för jag tror att det kommer att bli rätt intressant att se vad de landar i. Men det vi är överens om i Tidöavtalet är att det ska stämma överens med europeisk och internationell rätt. Det är enligt min uppfattning otroligt viktiga principer när vi pratar om integration.

Sedan måste vi orka erkänna att vi inte har lyckats. Jag kan inte alla städer i Sverige, men jag kan Uddevalla rätt så bra. Vi har två områden som heter Dalaberg och Hovhult, där vi har skolan mitt i. Vi har elever som misslyckas i skolan, och språkmiljön på rasterna är egentligen inte svensk över huvud taget. Vi har en arbetslöshet bland de vuxna på 50 procent. Minns jag rätt är det 40–60 procent av barnen som inte klarar de grundläggande bitarna innan de går upp i högstadiet. De kommer till Ramnerödsskolan, som glädjande nog det senaste ett och ett halvt året har fått bättre resultat, men där man har haft det oerhört tungt med dåliga studie-resultat.

Man kan jämföra detta med Ljungskile och Herrestad eller med Tureborg, som också är ett invandrartätt område i Uddevalla men där eleverna går på två olika skolor.

Vi måste orka erkänna att det är viktigt hur strukturerna ser ut om alla barn ska ha samma förutsättningar. Vi har misslyckats, och vi behöver bli bättre.

Anf. 146 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Kristdemokraternas plan för den här mandatperioden är alltså att begrava all sverigedemokratisk politik i utredningar. Det tror jag inte att Sverigedemokraterna blir så glada över. De är ju är Sveriges näst största parti och det största partiet i ert regeringsunderlag, och jag har väldigt svårt att se att de skulle gå med på det, helt enkelt because it's a bad deal.

Jag vill återgå till detta med att vi måste orka erkänna att vi har problem i skolan och att barn misslyckas i skolan. Vi behöver orka erkänna det och också komma med de politiska lösningar som kan råda bot på problemet i skolan.

Skolans problem har inte så mycket att göra med den integrationspolitik vi har haft. Det har inte något med det att göra. Det har mycket mer att göra med att vi i dag har en marknadsskola i Sverige. Det är ett grundproblem, men det vill inte borgarna inse, för det är mycket enklare att skylla på invandrare.

Man vill inte satsa på välfärden. Man vill inte ta bort privatiseringen. Man vill inte och orkar inte göra de förändringar som krävs för att vända samhällsutvecklingen åt ett positivt håll. Ni orkar inte göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 februari.)

§ 23 Riksrevisionens rapport om statliga insatser för att stimulera investeringar i datorhallar

Prot. 2022/23:67
22 februari

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU11
Riksrevisionens rapport om statliga insatser för att stimulera investeringar i datorhallar (skr. 2022/23:36)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 23 februari.)

§ 24 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Redogörelse
2022/23:RR1 Riksrevisionens årsredovisning för 2022

§ 25 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 februari

2022/23:222 Barnkonventionen och kriminalpolitiken

av *Anna Wallentheim* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:223 Klimathandlingsplanens samordning

av *Elin Söderberg* (MP)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:224 Förhandlingen om Sveriges klimathandlingsplan

av *Jytte Guteland* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:225 Fortsatt stöd till den gröna industriomställningen

av *Elin Söderberg* (MP)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 februari

2022/23:374 Risken för bedrägerier vid utbetalning av elstödet

av *Mattias Vepsä* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:375 Irans medverkan i FN:s råd för mänskliga rättigheter

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

Prot. 2022/23:67
22 februari

2022/23:376 Uranbrytning
av *Tobias Andersson* (SD)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2022/23:377 Gårdsförsäljning av alkohol
av *Tobias Andersson* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)
2022/23:378 Den statliga utredningen om adoptioner
av *Nadja Awad* (V)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)
2022/23:379 Kompetensen inom Strålsäkerhetsmyndigheten
av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)
2022/23:380 Typgodkännande för SMR-reaktorer
av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

§ 27 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 21 februari

2022/23:330 Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)
2022/23:353 Konsekvens av planerat stationsläge i Linköping
av *Gunilla Svantorp* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 28 Kammaren åtskildes kl. 16.52.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 43 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 75 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 119 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.50 och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om ny riksdagsledamot	1
§ 3	Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 4	Anmälan om granskningsrapport	2
§ 5	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6	Ärenden för bordläggning.....	2
§ 7	Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter	3
	Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU33	3
Anf. 1	EDWARD RIEDL (M)	3
Anf. 2	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	5
Anf. 3	EDWARD RIEDL (M) replik	5
Anf. 4	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	6
Anf. 5	EDWARD RIEDL (M) replik	6
Anf. 6	NIKLAS KARLSSON (S) replik	7
Anf. 7	EDWARD RIEDL (M) replik	7
Anf. 8	NIKLAS KARLSSON (S) replik	8
Anf. 9	EDWARD RIEDL (M) replik	9
Anf. 10	MARIELLE LAHTI (MP) replik	9
Anf. 11	EDWARD RIEDL (M) replik	10
Anf. 12	MARIELLE LAHTI (MP) replik	10
Anf. 13	EDWARD RIEDL (M) replik	10
Anf. 14	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	11
Anf. 15	EDWARD RIEDL (M) replik	11
Anf. 16	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	12
Anf. 17	EDWARD RIEDL (M) replik	12
Anf. 18	NIKLAS KARLSSON (S)	13
Anf. 19	EDWARD RIEDL (M) replik	15
Anf. 20	NIKLAS KARLSSON (S) replik	16
Anf. 21	EDWARD RIEDL (M) replik	16
Anf. 22	NIKLAS KARLSSON (S) replik	17
Anf. 23	CHARLOTTE QUENSEL (SD)	17
Anf. 24	NIKLAS KARLSSON (S) replik	19
Anf. 25	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik	19
Anf. 26	NIKLAS KARLSSON (S) replik	20
Anf. 27	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik	20
Anf. 28	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	21
Anf. 29	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik	21
Anf. 30	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	22
Anf. 31	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik	22
Anf. 32	MARIELLE LAHTI (MP) replik	23
Anf. 33	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik	23
Anf. 34	MARIELLE LAHTI (MP) replik	23
Anf. 35	CHARLOTTE QUENSEL (SD) replik	23
Anf. 36	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	24
Anf. 37	HANS EKLIND (KD).....	25
Anf. 38	SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	26

Anf. 39 HANS EKLIND (KD) replik	26
Anf. 40 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik	27
Anf. 41 HANS EKLIND (KD) replik	27
Anf. 42 MARTIN ÅDAHL (C).....	28
Anf. 43 MARIELLE LAHTI (MP)	30
Anf. 44 CARL B HAMILTON (L).....	32
(Beslut fattades under § 21.)	34
§ 8 En pilotordning för distribuerad databasteknik.....	34
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU36	34
Anf. 45 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	34
(Beslut fattades under § 21.)	35
§ 9 Ändring i bestämmelser om avgifter för årlig revision	35
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU14	35
(Beslut fattades under § 21.)	35
§ 10 Absolut sekretess hos domstol i mål och ärenden enligt konkurrenslagen för uppgifter i vissa handlingar	35
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU15	35
(Beslut fattades under § 21.)	35
§ 11 Trossamfund och begravningsfrågor.....	35
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU22	35
Anf. 46 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	35
Anf. 47 LARS JOHNSON (M).....	37
(Beslut fattades under § 21.)	38
§ 12 Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer.....	38
Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU7	38
Anf. 48 IDA EKEROTH CLAUSON (S)	38
Anf. 49 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	40
Anf. 50 PER SÖDERLUND (SD)	41
Anf. 51 JANINE ALM ERICSON (MP)	42
Anf. 52 MARIE NICHOLSON (M).....	43
Anf. 53 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	44
Anf. 54 MARIE NICHOLSON (M) replik	44
Anf. 55 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	44
Anf. 56 MARIE NICHOLSON (M) replik	45
Anf. 57 TREDJE VICE TALMANNEN.....	45
Anf. 58 HELENA LINDAHL (C).....	45
Anf. 59 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	46
(Beslut fattades under § 21.)	46
§ 13 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021	46
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU5.....	46
Anf. 60 PONTUS ANDERSSON (SD)	46
Anf. 61 FREDRIK KÄRRHOLM (M).....	48
Anf. 62 TORSTEN ELOFSSON (KD)	49
Anf. 63 MARTIN MELIN (L)	51
(Beslut fattades under § 21.)	53
§ 14 2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll	53
Justitieutskottets betänkande 2022/23:JuU6.....	53
Anf. 64 ADAM MARTTINEN (SD)	53

Anf. 65 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	54
Anf. 66 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	56
Anf. 67 ADAM MARTTINEN (SD) replik	57
Anf. 68 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	58
Anf. 69 ADAM MARTTINEN (SD) replik	58
Anf. 70 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	58
Anf. 71 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik	59
Anf. 72 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	59
Anf. 73 MIKAEL DAMSGAARD (M) replik	59
Anf. 74 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	60
Anf. 75 TORSTEN ELOFSSON (KD)	60
Anf. 76 MARTIN MELIN (L)	61
(Beslut fattades under § 21.).....	62
§ 15 Stärkt sekretess i domstol för kontaktpgifter till	
enskilda – ikraftträdande	62
Justitiekammarens betänkande 2022/23:JuU7	62
(Beslut fattades under § 21.).....	62
§ 16 Integritetsskydd vid signalspaning i	
försvarsunderrättelseverksamhet	62
Försvarskommitténs betänkande 2022/23:FöU5	62
(Beslut fattades under § 21.).....	62
§ 17 Förbättrad övervakning av antibiotikaanvändning för	
behandling av djur	62
Miljö- och jordbrukskommitténs betänkande 2022/23:MJU5	62
(Beslut fattades under § 21.).....	62
§ 18 Arbetsrätt	63
Arbetsmarknadskommitténs betänkande 2022/23:AU5.....	63
Anf. 77 ULF LINDHOLM (SD)	63
Anf. 78 JIM SVENSK LARM (S).....	63
Anf. 79 OLIVER ROSENGREN (M)	65
Anf. 80 CICZIE WEIDBY (V).....	66
Anf. 81 MAGNUS JACOBSSON (KD)	68
Anf. 82 CICZIE WEIDBY (V) replik	70
Anf. 83 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	70
Anf. 84 CICZIE WEIDBY (V) replik	70
Anf. 85 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	71
Anf. 86 JONNY CATO (C).....	71
Anf. 87 CICZIE WEIDBY (V) replik	73
Anf. 88 JONNY CATO (C) replik	73
Anf. 89 CICZIE WEIDBY (V) replik	74
Anf. 90 JONNY CATO (C) replik	74
Anf. 91 OLIVER ROSENGREN (M) replik	75
Anf. 92 JONNY CATO (C) replik	75
Anf. 93 OLIVER ROSENGREN (M) replik	76
Anf. 94 JONNY CATO (C) replik	76
Anf. 95 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	77
Anf. 96 LEILA ALI ELMI (MP).....	78
(Beslut fattades under § 21.).....	79
§ 19 Integration.....	79
Arbetsmarknadskommitténs betänkande 2022/23:AU6.....	79

Anf. 97 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	79
Anf. 98 SOFIA AMLOH (S) replik	81
Anf. 99 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	82
Anf. 100 SOFIA AMLOH (S) replik	82
Anf. 101 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	82
Anf. 102 JONNY CATO (C) replik	83
Anf. 103 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	83
Anf. 104 JONNY CATO (C) replik	84
Anf. 105 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	84
Anf. 106 FRIDA TÅNGHAG (V) replik	85
Anf. 107 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	85
Anf. 108 FRIDA TÅNGHAG (V) replik	85
Anf. 109 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	86
Anf. 110 SOFIA AMLOH (S).....	86
Anf. 111 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	87
Anf. 112 SOFIA AMLOH (S) replik	88
Anf. 113 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD) replik	88
Anf. 114 SOFIA AMLOH (S) replik	88
Anf. 115 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	88
Anf. 116 SOFIA AMLOH (S) replik	89
Anf. 117 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	89
Anf. 118 SOFIA AMLOH (S) replik	90
Anf. 119 ARIN KARAPET (M)	90
Anf. 120 JONNY CATO (C) replik	92
Anf. 121 ARIN KARAPET (M) replik	92
Anf. 122 JONNY CATO (C) replik	93
Anf. 123 ARIN KARAPET (M) replik	93
Anf. 124 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	94
Anf. 125 ARIN KARAPET (M) replik	94
Anf. 126 LEILA ALI ELMİ (MP) replik.....	94
Anf. 127 ARIN KARAPET (M) replik	95
Anf. 128 TREDJE VICE TALMANNEN.....	95
Anf. 129 FRIDA TÅNGHAG (V)	96
Anf. 130 MAGNUS JACOBSSON (KD)	98
Anf. 131 JONNY CATO (C)	100
Anf. 132 CAMILLA MÅRTENSEN (L).....	102
(forts. § 22).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde.....	103
§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 februari.....	103
SfU11 Pensioner.....	103

SoU6 Riksrevisionens rapport om statens tillsyn över apotek och partihandel.....	104
SoU7 Riksrevisionens rapport om statens arbete med att säkra skyddsutrustning under coronapandemin.....	105
§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	106
FiU33 Extra ändringsbudget för 2023 – Tillfällig skatt på vissa elproducenters överintäkter	106
FiU36 En pilotordning för distribuerad databasteknik	106
KU14 Ändring i bestämmelser om avgifter för årlig revision	106
KU15 Absolut sekretess hos domstol i mål och ärenden enligt konkurrenslagen för uppgifter i vissa handlingar	106
KU22 Trossamfund och begravningsfrågor	107
SkU7 Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer	107
JuU5 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2021	107
JuU6 2022 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll	107
JuU7 Stärkt sekretess i domstol för kontaktuppgifter till enskilda – ikraftträdande	107
FöU5 Integritetsskydd vid signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	107
MJU5 Förbättrad övervakning av antibiotikaanvändning för behandling av djur	107
AU5 Arbetsrätt	107
§ 22 (forts. från § 19) Integration (forts. AU6).....	108
Anf. 133 SOFIA AMLOH (S) replik.....	108
Anf. 134 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	109
Anf. 135 SOFIA AMLOH (S) replik.....	109
Anf. 136 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	109
Anf. 137 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	109
Anf. 138 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	110
Anf. 139 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	110
Anf. 140 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	110
Anf. 141 LEILA ALI ELMİ (MP).....	110
Anf. 142 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	113
Anf. 143 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	113
Anf. 144 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	113
Anf. 145 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	114
Anf. 146 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	114
(Beslut skulle fattas den 23 februari.).....	114
§ 23 Riksrevisionens rapport om statliga insatser för att stimulera investeringar i datorhallar	115
Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU11	115
(Beslut skulle fattas den 23 februari.).....	115
§ 24 Bordläggning.....	115
§ 25 Anmälan om interpellationer.....	115
§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	115
§ 27 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	116

